זעה 112 זייט

לעזט היינט דעם אנהויב פון נייעם ראמאן „אויף זינדיגע וועגען"

היינט 16 זייטען

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראָשען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 20	Łódź, Piątek, 23 stycznia 1931 r.	נײַנטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, ה' שבט תרצ"א	№ 20

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

עלעגאנטסטע און פרעהליכסטע אימפרעזע פון היי-יעהריגען קארנאוואל איז דער

מאסקען-באל „אוזדראווישקא" — איינגעאָר- דענט דורך

מארגען שבת דעם 24-טען יאנואר 11 א זייגער אווענד אין די זאלען פון פילהארמאניע

אים אונזעהנליכע אטראקציעס און איבעראשונגען 2 פיזגרעס ארקעסטערס 2 בילינער און רייך-פערזעהענער בופעט .·. באר א. ז.

◆ גליקס-ראד ◆ טאנץ-קאנקורס ◆ בילעטען צום פרייז פון 8 זל. ◆

ארב. געז. פאר פיזישע דערציהונג „מארגענשטערן" אפטיילונג אין לאדזש.

פרייטאג, ד. 30. יאנואר, 7.30 אָוו. קומט פאָר אין זאל פילהארמאניע, נאַרוטאָוויטש 20

זאל פילהארמאניע נארוטאָוויטש 20.

א גרויסער טורן- און ספארט-פעסט

פראגראם: פריי-איבונגען. איבונגען מיט בוק-סיסטעם. איבונגען אויף בארען, שפרינגען איבער פערד און באק, כפאַ"ט-טענץ, פריליכע גימנאסטיק, אויסדרוק-גימנאסטיק, „בורלאקי", פיראמידן א.ז.וו.

אין פראגראם נעהמען אנטייל עלף גימנאסטישע גרופען אונטער דער אנפיהרונג פון אינסטרוקטארען-קאמיסיע ביים „מארגענשטערן". מוזיק בעגלייטונג איקזעקוטיר פון „קולטור-ליגע" אונטער דער לייטונג פון ה' זילבערבערג. קלאוויר-בעגלייטונג: ע. רושאנסקא.

בילעטען פון 75 גר. אן צו בעקומען יעדן אָוו. אין קאנצ. פון „מארגענשטערן" (פושטשינער 23) און אין טאג פון פעסט ביי דער קאסע

כשר — כשר

BAR „ROGOŻYKA"

זשעלאנא 11, טעל. 189-14

מאכט דעם בעקאנט, אז צוליב דעם הערשענדען קריזיס זיינען די פרייזען רעדוצירט ביז א מינימום:

מיטאגען פון 1.50 ביז 2.50 : פלייש לויט פערלאנג ◆ פארציעס ◆

אויך אווענדברויטען 1 זל.

פריינע בעדינונג. ריים זכ־ונג

BAR „ROGOŻYKA"

בעם. טעגליך ראדיא קאנצערט פון אלע אויסלענדישע סטאציעס

„הזמיר" אלעי קאשטשושקי 21.

יודישע טעאטער - סטודיע פון „הזמיר"

3 פאפולערע פארשטעלונגען פון 50 גר. ביז 2 זל.

היינט, פרייטאג, דעם 23-טען יאנואר, 9 א זייגער אין אווענד

„די גאלדגרעבער"

קאמעדיע אין 5 אקטען פון שלום עליכם.

שבת, ד. 24 און זונטאג, ד. 25 יאנואר 9 אווענד

„אין פאליש אויף דער קייט"

דראמע אין 3 אקטען פון י. ל. פרץ.

אינסצ. און רעזשי: אידעס. דעקאר. און קאסטיומע: יצחק ברוינער

מוזיק: העניך קון. פלאסטיק און טענץ: איזא האררי.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר".

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פעפעל און כוכארקעס לויט קאלטבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזער גוט-בע-קאנטע און פרישע געבעקען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער צוקערביע

ב. ווייבערג

38 פעטריקאווער 38

:-: טעל 143-82 :-:

האוניברסיטה העממית

ע"י ההתאחדות הציונית בלודז.

מחר, בשבת, 24/1 בשעה 6.30 בערב באולם ההתאחדות הציונית (צגלנינה 4) תתקיים

ההרצאה השניה

משורת ההרצאות על הנושא: „יוצרי התלמוד"

המרצה: מר א. לובאשיצקי. הכניסה חנם!

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז.

צוליב דעם 70-טען געבורטס טאג יובילעאום פון גרויסען ציוניסטישען פיהרער און שריפטשטעלער, פרעזידענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע,

נחום סאקאלאוו

קומט פאר זונטאג, ד. 25/1, 8 30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4)

א פייערליכע פערזאמלונג

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען דעפ. ד"ר ראזענבלאט, ד"ר. י. פריזנער און ח' משה לימאו.

820

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער געזעלש. „קולטור-ליגע"

אפטיילונג אין לאדזש.

היינט, פרייטאג, דעם 23-טען יאנואר 1931, 8 א זייגער אווענט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, בושעזשינער 23

א פארלעזונג פון לעא פינקעלשטיין (ווארשע)

ליטעראט און קריטיקער

א. ד. ט.: „דאנטע, געטע און טאלסטאי"

(דאס גייסט נאך דעם זין פון לעבן)

טעזן: די קוואלן פון רעליגיעזער דער מיטלאלטערלעכער אסקעטיזם. די נאם-וובערס. די אומשולד פון דער טרייבער ביכעפיק. דער מענטש פון שטורם און דראנג. די פראגעדיע פון „פויסט". ליבע, קונסט און ארבעט. טאלסטאי'ס אסקעטיזם. דאס פראבלעם פון ביאלאגישקייט די הויקלעכקייט און די קונסט. קרעאציעס פון שעפע-רישע געשטאלטן ביי פארשידענע, אבער בענן און פרץ. קריטישע אויספירן.

בילעטען פון 75 גר. (פאר מיטגלידער פון „קולטור-ליגע" 50 גר.) צו בעקומען היינט אין קאנצעלאריע פון „קולטור-ליגע" ביים ארייננאנג.

978

אפו סטנגליך פון 12—4 נ"מ

א פריש, געשמאק און נאַרהאַפט

מיטאג

פון 5 שפייזן און מיט פאר 1.40 זל.

פון 4 שפייזן און מיט פאר —.1 זל.

באקומט מען נאר אין

ארבעטער-רעסטאראן

פאלודניאווא 20

(רעכטע אפיציע, 1-טער שטאק)

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון „עזרת אחים" אין לאדז, דריקט אויס דעם הארציגסטען דאנק די געעהרטע דאמען פרוי פרעזעס

פעלא נייפעלד פרוי מאניא פוקס פרוי רחל סלאווקאווסקא

פאר זייער אנטיילנעהמען און טיכטיגע מיטארבייט אויף אונזער פייערונג, וועלכע איז פארגעקומען שבת, דעם 17.1 ד. י. אין נייעם קאנצערט-זאל פיאטקאוויטש 3. גלייכצייטיג דאנקען מיר הערצליך אלע חשובע געסט פון ווארשא און פיעטרקוב פאר זייער אנוועזענהייט אויף אונזער שמחה.

א באזונדערן דאנק דריקען מיר אויס אלע חברים פאר זייער ענערגישע מיטארבייט ווי אויך אלע געסט, וואס האבען מיטגעווירקט אויף אונזער אימפאזאנטער פייערונג.

מיט אכטונג

די פערוואלטונג

פון „עזרת אחים"

אין לאדז, זהאדזקא 28.

845

ענטשולדיגונג

מיר בעטען ענטשולדיגונג ביים ה' זכריה מאן וואלבארסקא 34 פאר די אונאנגע-נעמליכקייטען וואס מיר האבען איהם פערשאפט, מיר פערזיכערען, אז דאס איז געווען א מיס-פערשטענדניס

688

משה פישמאן, א"תר בעלפער, מאיר מינסקי, משה פאנק א. א.

ענטשולדיגונג

איך בעט ענטשולדיגונג ביים ה' מאקס ווכצאדניא 36, פאר די בעליידיגענדע אויסדרוקען, וואס כ'האב ארויסגעזאגט אין אן אויפגערעגטען צושטאנד און פערזיכער, אז מצתר וועט אזעלכעס נישט פארקומען

איזאק זעלינמאן

דער פאמיליע סאלני צוליב'ן טויט פון זייער אומפערגעסליכען מאן און פאטער

נ"ע הערצקע

דריקען מיר אויס אונזער האַרציגסטען מיטגעפיהל.

זייט בעטרייסט! יאדושא הענדעלדס זיגמונד און אסקאר סטראוושינסקי אהרן מאשלאנקא.

מאריץ אלטמאן
אנדזשא דאמאנקעוויטש
פערלאבט.

לאדז, אין יאנואר 1931.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער
ה' מאריץ אלטמאן
מיט פרל. אנדזשא דאמאנקעוויטש
ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט
איטשע אלטמאן און פאלא

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער
ה' מאריץ אלטמאן
מיט פרל. אנדזשא דאמאנקעוויטש
ווינשען א הארציגען מזל טוב
מאיר צוקער, פרוי און קינדער

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און אונזערע הארציגסטע פריינד
פרל. אנדזשא דאמאנקעוויטש
מיט ה' מאריץ אלטמאן
גראטולירען הערצליך און ווינשען לאנגדויערענדעס גליק
וואלף דיראנקעוויטש, בלאנש דימאנט, לאלא דאמאנקעוויטש רחשע געלבארט, פ. חס פינקוס.

צו דער פערלאבונג פון מיין חבר'ן פריינד
ה' מאריץ אלטמאן
מיט פרל. אנדזשא דאמאנקעוויטש
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק
ס. קלאר און פרוי
פריזיר-אינהאבער פיליארסקא 20.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
פרל. סאלא ווייסבערג מיט ה' אבראם קאץ
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
זאל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
ברודער מענדעל און כלה
און לייביש און כלה.

צו דער פערלאבונג פון
פרל. סאלא ווייסבערג מיט ה' אבראם קאץ
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגע צופרידענהייט.
אהרן שלאמאוויטש און פרוי.

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע מחותנים צו די תנאים פון זייער ליבע טאכטער
פרל. סאלא ווייסבערג מיט ה' אבראם קאץ
מיר ווינשען אייך צו דערלעבען פון זיי פיל נחת.
ישראל לייב לאנישיצקי און פאמיליע.

צו דער חתונה פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער
פרל. פראניא מענדעלזאהן
מיט ה' יחיאל מאיר לאסמאן
וואס איז פארגעקומען דעם 17/1 1931 אין סאן-פאולא (בראזיליען) ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און זאל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
עלטערן חיים און רייזל מענדעלזאהן
ברודער און שוועגערין עטל און יצחק מענדעלזאהן
שוועסטערן לאה און חנה'שע מענדעלזאהן
ברודער ישראל'קע מענדעלזאהן.

דאנערשטאג, דעם 29 יאנואר
8 אזייגער אין אווענט
ווערט פארקומען אין זאל
פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20
א פרעלעקציע-אווענד א. נ.:
VISTRA און איהר נייעסטע אנווענדונג אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע
פארבונדען מיט א דעמאנסטרירונג פון אינ- און אויסלענדישע סחורות.
רעפעראטען וועלען האלטען די בעדייטענדסטע אויסלענדישע פאכמענער.
געמעלליכע איינלאדונגען גיט ארויס אין די ביורא-שעה'ן
VISLANA-AJENTURA
Łódź, Traugutta 5, tel. 181-52 i 184-42

צו פערמיטען
א געשעפטס- און פאבריקס-לאקאל
א זעהר שעהנער געשעפטס לאקאל, בעשטעהענד פון איינציגע צימערן, ווי אויך 4 פאבריקס-זאלען אין בעסטען צענטרום שטאט פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען ביי אפאטשינסקי.
6. שערפיען 32 (בעיסער קטע) ביז 10 א זייגער פריה און פון 2 ביז 4 נאכמיטאג. טעלעפאן 207-53.

בוכהאלטעריע
אייפאכע און דאפעלטע איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכענען לערנען אויס גרינדליך פאר 30 זל. פרויו מאשין-שרייבען 10 זל, קידיגראפיע 50 קה. אפיציעלע שרייבער (ערהעכטע ציניקייט 55) בעשטרעבט: סיר עיטלקן אויך ראשע׳ פארנענען האנדעלס-אויסע׳ טיק און סטענאגראפיע

א לעהרער
מיט רעקאמענדאציע 16 יאהר פראקטיק, זוכט לעקציעס פאר שילער און יונגע מענער פויליש, דייטש ארטאגראפיע, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע.
שיף, שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיצינע 1 שטאק 2 ח 9

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט- ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעהמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych **przeprowadził** się na ul. **Piotrkowskiej 70** róg Traugutta).
Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp. od 6 do 8³⁰ wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

Dr. N. HALTRECHT
ספעצ.-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנק.
נעהמט אן פון 8 ביז 9 פריה פון 12-3 נאכמיטאג און פון 8 ביז 9 אוונט.
זונטאג פון 9 ביז 1 מיטאג.
פעטריקאווער 10
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151 78
צוריקגעקעהרט
הויט און ווענערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-היילונגען. נעהמט אן פון 4—7 אוונט

Dr. MED.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
ביים גרינעם מארק
טעל. 175-50
נערווען און אינערל. קראנק. ספעצ. פון פסיכא-אנאליז. נעהמט אן פון 5½—7 אב.

מזל-טוב ווינשען מיר אונזער זעהר געעהרטען סטאשי ה'
אבא רובינאוויטש און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
פרל. געניא מיט
ה' ס. פרידמאן
די פערוואלטונג
פון בעקער-צעך אין לאדז, פילודסקאווא 4.

Sala Szternówna
Samuel Chelemer
Zaręczeni.
w Styczniu 1931 r.

Kały (pod Łodzią) — Aleksandrów k/Łodzi

יעדער איינציגער
האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס פאלצען, נייע מאשינען, גאדערראבען אז"וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

Dr. med.
M. LERNER
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

Lekarz-dentysta
Stanisław Gelberg
זאוואדזקא 14, טעל. 108-33
נעמט אן פון 10—2 נאכמ. און פון 4—7 אוונט

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 12—1 און פון 7— 4 אוונט.

DR. MED.
H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141 32
טעגליך 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

Dr. med.
J. Lubicz
כירורג-ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
צוריקגעקעהרט.
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצעדורע פון ווערטעבלע ארטאפעדישע, פערשטען, הינט קלעקטע אויף פלאטפוסן, קינסטליכע. עמזיגען א. ז. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמ.

Dr. Z. Rakowski
ספ. פאר אויערן, נאז, האלז- און לונגען-קראנקה
9 קאנסטאנטינער 9. טעלעפאן 127-81.
שפרעכשטונדען פון 1—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5.

Doktór KLINGER
ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע, הויט- און האר-קראנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונט און פון 1—2 נ"מ אין דער לעטשניצע פיעטריקאווער 62

בעקאנטמאכונג.
דערמיט טייל איך העפל. מיט מיינער ג' קונדשאפט, אז מיין באל-טואלעטען אטעליער איז געוואָרען איבערטראגען פון זגערזשער 28 אויף פלאץ קאשטשעלני 4 ט. 141-35 און בארג אוים זעמבל כע באל-טואלעטען ווי אויך חופה-קליידער פון די נייעסטע פאסאנען צו מעסיגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג. איך עמפעהל מיך ווייטער דער געעה. טערקנדשאפט מיט אכטונג
S. GLIKSMAN
Pracownia oraz Wypożyczalnia sukien
Plac Kościelny 4, tel. 141-35

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכן מיר בעקאנט, אז צוליב דער בעקוועמליכקייט פון דער געעה. טערקונדשאפט און בירגער, האבען מיר ערעפענט אויף
Plac Dąbrowskiego 2
טעל. 156-70 פראנט, פארטער, אין דער נאהענט פון סאנד אקרענגנאווי און גראדסקי
א ביורא „Maszynopis" א.ג.
וואו עס ווערען ערלעדיגט זעמטליכע געריכטליכע איינגעגעבענע ווי אויך סטאטיסטיק אין קאנצעלאריע
אכטונג! פאזנער און פאמערנער הויזירער
ספעציעל אפטייל פאר אייגענע פראטעסטירטע וועקסלען. מיט אכטונג
יאקוב זאמעק און ס. זינגער.

בעקאנטמאכונג.
נאר אין מיין פאבריק בארג איך אויס פעשיידענע עלעגאנטע
באלאווע ווי אויך חופה-קליידער
און וועלאנען מיט 50% ביליגער!
קומט און איבערצייגט אייך!
בינטשע מינץ, זגערזשער 28
רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק.

לעטשניצע „Unitas"
פיאטרא 19 טעל. 111-78
ווענערין-אנשטאלט
א נטער דער ליטונג פון ד"ר מעד.
H. BERGSON
געפעט אין עבורמען:
I קלאס פריז 300 זל.
II קלאס " 175 " (מיט פערהיטונגס-
III קלאס " 100 " (מיטלען

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונט. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדערער ווארטע-ציממער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

לעטשניצע
צאהן-ערצטליכער גאבינעט און רענטגען-אינסטיטוט
(דיאגנאסטיק אויסערליכע און ליכט טעראפיע)
זגערזשער 17 טעל. 116-33
ווענעראלאגישער גאבינעט
טעגליך טגטיג פון 1 — 2 נאכמיטאג.

Dr. med.
J. IMICH
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר
נאז, אויערן, האלז- און קעהלקאפ-קראנקהייטען
MONIUSZKI 1, tel. 209-97.
נעמט אן פון 5—7 אוו., זונטאג און חגאות פון 1—2 נ"מ

ארעסטירט פּראָפ. ווייצמאַנ'ס ברודער אין סאָוויעט-רוסלאַנד

ר י ג ע, 22 (יט"א טעלעגראַפיש) פון מאָסקווע איז אָנגעקומען די ידיעה, אַז דאָרט איז אַרעסטירט געוואָרען אינזש. שמואל ווייצמאַן, דער ברודער פון פּראָפ. חיים ווייצמאַן, ווי בעקאַנט, איז אינזש. ווייצמאַן געווען אַקטיוו טעטיג אין יודישע קאָלאָניזאַציע-ענינים פון סאָוויעט-רוסלאַנד. די ידיעה איז נאָך פון ערגעץ נישט בעשטעטיגט געוואָרען.

היינט — סנין-בריסק אין דער יודישער סטאַט-קאָמיסיע

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). מאָנטאָג וועט פאָרקומען זיצונגען אין סיים און סענאַט.

מאָרגען פרייטאָג וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון דער יודישער סטאַט-קאָמיסיע, אויף וועלכער עס וועט בעטראַכט ווערען דער ענדעקישער פּראָטעסט וועגען בריסק.

אויף דער מאָנטאָגדיגער זיצונג פון סיים וועלען פאָרקומען די וואַהלען פון די מיטגלידער פון מלוכה-טריבונאַל. פון די 8 מיטגלידער פון טריבונאַל האָט דער ב.ב.-קלוב דעסיגנירט 6 און די פּויערים-פּאַרטייען און די ענדעקעס צו איינעם.

פּראָיעקט בילינגער צו מאַכען די פּרייזען

אין דער ערשטע רייה זאָלען בילינגער ווערען פלייש, ברויט און מילכוואַרג

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). דער פּראָיעקט בילינגער צו מאַכען די פּרייזען, שטעלט זיך פאָר אויף פאָלגענדען אופן: קודם-כל וועלען רעדוצירט ווערען די פּרייזען פון פלייש, ברויט און מילכוואַרג. פלייש זאָל בילינגער ווערען אויף 20 פּראָצענט, ברויט אויף 2 גראָשען אויפ'ן קילאָ און מילכוואַרג אויף 10 פּראָצענט. דאַן זאָלען אויך בילינגער ווערען אינדוסטריע-אַרטיקלען, הויפּטזעכליך מאַנופאַקטור.

סטאָרס ווערט נציב-העליון אין ארץ-ישראל

ל א נ ד א ן, 22 (ספּ. טעל.) די צייטונג „פּאָסט" מעלדעט טעלעגראַפיש פון ירושלים, אַז דער איצטיגער נציב-העליון טשענסעלאר געהט זיכער אַוועק אין דימיסיע. אַלס נייער נציב-העליון וועט בעשטימט ווערען דער געוו. ירושלימ'ער גובערנאַטאָר סער ראָנאַלד סטאָרס, וועלכער איז איצט גובערנאַטאָר פון אינזעל קפריסין (ציפּערן). סער סטאָרס איז איצט געווען אין א"י. ווי בעקאַנט, איז דער דאָזיגער סטאָרס געווען גובערנאַטאָר אין ירושלים, ווען ס'איז דאָרט אויסגעבראָכען דער פּאָגראָם אין יאָהר 1920. מען האָט איהם בעשולדיגט אין דאָזיגען פּאָגראָם.

321 טויזענד ארבייטסלאָזע אין פּוילען

וו א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). לויט דער לעצטער סטאַטיסטישער בערעכנונג בעטרעפט די צאָהל אַרבייטסלאָזע אין פּוילען 321.540 פּערזאָן. ד. ה. אַז אין משך פון דער וואָך איז די צאָהל אַרבייטסלאָזע געשטיגען אויף 18 טויזענד מאַן. די אַרבייטסלאָזיגקייט לאָזט זיך אַמשטאַרקסטען פיהלען אין לאָדז. דאַן געהט די שלעזישע וואַיעוואָדזשטווע, פּויזען, סאָסנאָוויעץ, בידגאָשטש, קראָקא, ראַדאָם.

קינא-טעאַטער
„RAJ"
5 BAŁUCKI RYNEK 5

היינט אין פאָלגענדע טעג!
די צוויטע שטערבליכע עבירה
RUDOLF WALENTINO — אין דער דופּעלראָלע
בעמערקונג: די בעזוכער פון די 1-טע און 2-טע פלאַצער בעקומען אַ בילד פון רודאָלף וואַלענטינא צום אנדענק.

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם!
היינט אין פאָלגענדע טעג!
MILTON SILS
אין גרויסען פילם א. נ.
דער מענש וועלכער — האָט — געשוויגען

קינסטלער-טעאַטער „BIAŁY SŁOŃ" פּרעזענטירט היינט, און טעגליך די פּרעכטיגע שלאַגער-רעווי א. נ.
„פאַרזיכטיג, פריש געמאָהלט"
(Ostrożnie, świeżo malowane)
אין 2 טיילען 16 בילדער. עס נעהמט אנטייל דער נאַציאָנאַלער מיט דעם בעקאַנטען באַלעטמייסטער
TH. ASTROFF אין דער שפּ.
א. א. Busia Busiakiewiczówna די בעקאַנטע וואָדעוויל-סטאַר
Oleś Olesławski עס טרעטען אויך אויף: דער בעקאַנטער הומאָריסט
אייגענער אָרקעסטער / באַלעט / אינסצעניזאַציעס / סקעטשען / טענץ / הומאָר / גזלעכטער / סאַטירע / אייגענע דעקאָראַציעס
Th. Astroff באַלעט מייסטער: St. Osmolski מוזיק. לייטער: Bum-Warski ליטעראַר. לייטער: Wł. Mlaszkiewicz דעקאָראַציעס: J. Warhaftig קאָנפערענסיער:

— זאַל —
„WESOŁY KACIK"
17 זגערזשער 17
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען: 5.30, 7.30 און 9.30 אַ זייגער אָוונט

זונטאָג, ד. 1-טען פעברואַר ה.י. 4 נאָכמיטאָג צום ערשטען טערמין קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל וויטשאָדניאַ 68/70
אַן אויסערגעוועהנליכע גענעראַל-פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) וואַהלען פון א פּרעזידענט און 2 סעקרעטאַרען; 2) בעריכט פון דער טעטיגקייט; 3) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1931; 4) דיסקוסיע; 5) וואַהלען פון א פּרעזידיום, פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע; 6) פרייע פאָרשלאָגען.
אינפאַלס ביי נישט גענוגענדע צאָהל מיטגלידער קומט פאָר די פערזאַמלונג צום צווייטען טערמין 6 אזייגער ביי יעדע צאָהל מיטגלידער.
בעמערקונג: ספּעציעלע איינלאַדונגען ווערען נישט אַרויסגעשיקט.
מיט אכטונג די פערוואַלטונג
849 פון יודישען הילפס-פעראיין „בית-לחם"

בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט אונזערע געעהרטע קליענטען, אַז מיט'ן 1-טען יאַנואַר ד. י. האָבען מיר געלאָזט אין בעטריב פאָלגענדע אָפּטיילונגען פון אונזער פאַבריק אין צגמליך:
1) פאַרבעריי 2) אפּרעטור 3) מערצעריזאַציע 4) שליכטעריי 5) ווייסעריי
BRACIA GEYER, Łódź, Zgierska 96, tel. 134-71 מיט אכטונג

Dr. med. N. ROZEN
סטאָמאַטאָלאָג
קראַנקהייטען פון דויאָנסקעס, גומען, ציהן א.א.וו. ציהן-רעגולירונג, רענטגען-דיאַגנאָסטיק.
אַנדזשעיאַ 7, טעל. 216-57
עמפּפאַנגס-שטה'ן פון 3—7 נאָכמ.

ס'ווערט געבראַכט פּרימאַ א ויספּרעסגערינס
צו טריקאָ-וועט
ביי פּערלמוטער קילינסקי 11. 898

ENGLISH
פאַר אָנפאַנגער און פאָרגעשריטענע. קאָנווערסאַציע, ליטעראַטור
צו צוגענגליכע פּרייזען
ערטיילט א פעהיגער פּעדאַגאָג. — אָנפרעגען אין אדמיניסטר. פון „Mir"

STUDENT
Uniwersytetu Warszawskiego (polonista) udziela lekcji polskiego, francuskiego i niemieckiego. Polskiego wyucza dorosłych specjalną metodą. Przygotowuje do gimnazjum, ratuje zagrożone promocje. Uczy grupami. ZALCMAN Aleksandrowska 24.

Stop! Złoty—lekcja dla niezamożnych
udzielają gruntowan pedagodzy-specjaliści: polskiego humanistyki korespondencji (Piotrkowska 17, lewa of. I. wejśc. m. 13) oraz hiszpańskiego angielskiego francuskiego niemieckiego esperanta (Wschodnia 64, m. 16).

צו פערמיטען
א געוועלב מיט א שטוב
לאַגעוויניצקא 8
ביי קושערמאַן

איך זוך אַרבייט
פאַר א מעסיגען לוין ביי א שטריקער, ס'קען אויך זיין אלס פּאָמאָצניק ריכטער. מלינאַרסקי 6 וואָלבאָרסקי. 808

צו פערמיטען
א געוועלב מיט א גרויס שויפענסטער צוגעפאַסט א האַלב געשעפט נעבען פּלאַץ-וואָלנאָשטשי. אָפּערטען אונטער „Sklep".

השבת אבדה
דינסטאָג ביינאַכט איז פערלוירען געוואָרען א טאַמסקע פּאַטאַפעל. דער ערליכער פינדער וועט בעקומען געגען בעלוינונג אָפּצוגעבען אויף קאָנסטאַנטינער 28, א ן בגרשטען-געשעפט.

וויכטיג פאַר סוויטער-פאַבריקאַנטען און בייטל-מאַכער!
די בעסטע בליטץ-פערשליסער „וואַלקאַ" אין אַלע גרויסען און קאָלירען צו בעקומען אין הורט-נאָלאָנטעריע-געשעפט אָפּפּעלבוים,
פּולנאָצנא 2, טעל. 142-92

Nauka buchalterji
amerykańskiej i włoskiej gruntownie metodą praktyczną 30 zł. kurs przez jeden miesiąc. Nauka pisania na maszynie 10 zł. Zapisy codziennie.
Biuro „KODEKSPOL" Cegielniana 61
Załatwia się sprawy: skarbowe, komunalne, wojskowe, handlowe, sądowe, klauzule zabezpieczenia i t. p.

א געוועלב
אין צענטרום שטאָט איז פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען. צו דערוויסען זיך ביי ווייצמאַן שיענקעוויטשאַ 23 טעל. 191,00

א זיכערע פּרנסה!
איבערצוגעבען א גוט-איינגעפיהרט געשעפט
אין דער געגענד פון נאַוואָמיעסקאַ-גאַס צו א צוגענגליכען פּרייז.
צו ערפאָהרען ביי ז. רעדער, צעגעלניאַ 5.

Dr. med. Ignacy MARGOLIS okulista
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
אל. קאָשטשושקי 9, טעל. 165 17
נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 אָוונט

פּראַקטישע צושניידער-שולע
פאַר הערען און דאַמען-בעקליידונג פאַר לאָדז און אומגעגענד
פון א. אורמאַן זשעלאַזנאַ 10a
איך מאַך בעקאַנט, אַז צוליב דעם גרויסען קריזיס, וואָס הערשט צווישען בעלי-מלאכות האָב איך דעם הנחה-פּרייז פון די צושניידער-קורסען פערלענגערט ביז'ן 1 טען פעברואַר יאָהר פון די שניידער-מייסטער און געזעלען וועלכע ווילען וויסען פון דעם הנחה-פּרייז. זאָלען קומען וואָס שנעלער זיך איינשרייבען אויף די פּראַקטישע צושניידער-קורסען, וואָס וועלען זיי געבען די מעגליכקייט סקוזאַמירען צו ווערען אין דער האַנטווערקער-קאַמער. דער ווירקשאַפטליכער קורס וועט דויערען 6 וואָכען. פאַר צוגערייזטע שילער פון דער. א מגבגעגנד איז איינגעפיהרט א שנעל קורס, וועלכער וועט נאָר דויערן 3 וואָכען. פאַר פּלעטרע שניידער-מייסטער, וועלכע ווילען לערנען צושניידען האָב איך איינגעאָרדנעט א ספּעציעלען קלאַס נישט זשעלאַזנא 10, וואָס מ'וועט דיסקרעט אויסבעלערנט ווערען צושניידען, פערשלאָפּט נישט די צייט, ווייל ביז דער סעזאָן וועט זיך אָנהייבען, קענט איהר דורכמאַכען דעם קורס מיט אַן עקזאַמען, דיסקרעטע לעקציעס פון 9—11 אָוונט. איינשרייבען קען מען זיך יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 9 א זייגער אָוונד אין לאָקאַל פון דער יודישער האַנדווערקער-צענטראַלע זשעלאַזנא 10a.

HELENOW
לאָדז, פּ. לגאַצקא 36
עם 31. יאַנואַר, דעם 1. און 2. פעברואַר 1931
אַלגעמיינע אויסשטעלונג
געפליגל, טויבן, הינד, קרוליקעס
איינגעאָרדנעט דורך דער לאָדזער געזעלשאַפט צו האָדעווען געפליגעל.
די אויסשטעלונג וועט אָפען זיין פון 9 אזייגער פריה ביז 9 א זייגער אוו. איינטריט 1 זל. שילער און מיליטער-לייט 50 גר. קינדער-גריפּעז נאָר אין טאָג פון דער ערעפנונג 20 גר. פון א פּערזאָן. דער קאָמיטעט.
די ביגרוק בעקומט זיך פּיעטריקאָווסקער 243 און אין טעגליך פון 5 ביז 9 אָוונד, עס מעלדעט זיך ווערט אינפ. רעסטאָראַציע און נעהמט אָן אָנמעלדונגען.

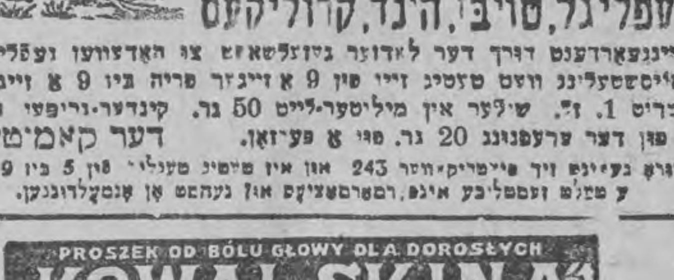

דאָס ביי-בעקאַנטע פּערפומעריע-געשעפט
„ORCHIDEA"
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 3
אינה. מ. דאָבראַצקי
בעקומען ערשטקלאַסיגע אינ- און אויסלענדישע קאָסמעטישע אַרטיקלען די בעסטע פּאַרפומען פאַר עלעגאַנטע דאַמען און הערן צו קאָנקורענץ-פּרייזען

הילפס-קאנפערענץ אין ווארשא

צו ראטעווען די פוילישע יודען

אין דער קאָנפערענץ וועלען זיך בעטייליגען יודישע פאָרשטעהער פון אמעריקא, פאָרשטעהער פון דער פוילישער רעגירונג און פיהרער פון פוילישע יודען

נ י ו ־ י אָ ר ק, 22 (ספ. טעל.). די צייטונג פון פערבאַנד פון פוילישע יודען אין אַמעריקא" מעלדעט, אַז דער פוילישער אמבאסאדאר אין וואַשינגטאָן האָט אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון „פערבאַנד", דעם פרעזעס ווינסטאָן און דעם וויצע־פרעזעס ד"ר טענענבוים, וועלכע האָבען איהם איבערגעגעבען אַ גאַנצע רייהע מאַטעריאַלען, וואָס ווייזען, אַז די עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען אין פוילען איז שרעקליך, מיליאָנען יודען געהען אויס פון הונגער, און מען מוז געפינען מיטלען ווי אַזוי צו ראַטעווען די יודען אין פוילען פון חורבן.

די דעלעגאַציע האָט פאָרגעלעגט דעם פוילישען אמבאסאדאר, אַז עס איז נויטיג צונויפצורופען אַ „הילפס־קאָנפערענץ" אין ווארשא. צו דער קאָנפערענץ זאָלען קומען פאָרשטעהער פון פוילישע יודען, פאָרשטעהער פון דער פוילישער רעגירונג און אויך ספּעציעלע פאָרשטעהער פון אַמעריקאַנער יודען און פון פאָליאַקען, וואָס וואוינען אין אַמעריקא.

דער אמבאסאדאר האָט אַרומגערעדט מיט דער דעלעגאַציע אַלע איינצעלהייטען און ער האָט ערקלערט, אַז ער איז דערפאַר, אַז מען זאָל אַזאַ קאָנפערענץ צונויפרופען אין ווארשא, און אַז ער שיקט איבער זיין מיינונג צו דער פוילישער רעגירונג.

ווענען העכערן דאס דירה־געלד

שווייצאַרישע באַנקירען ווילען באָרגען געלד צו בויען הייזער

װ א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש). די צייטונג „קורייער פּאָלסקי", וואָס שטעהט נאָהענט צו די קרייזען פון דער רעגירונג מעלדעט היינט, אַז דער בעריהמטער גענעץ־פּראָיעקט וועגען „בויען נייע הייזער" (פּראָיעקט וועגען העכערן דאָס דירה־געלד), וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען פון מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייט, וועט אַריינגעטראָגען ווערען דורך די רעגירונג אין סיים און סענאַט.

פון אַנדערע קוועלען גיט מען איבער, אַז עס איז שוין געקומען קיין ווארשא די דעלעגאַציע פון שווייצאַרישע באַנקירען, וואָס ווילען באָרגען געלד ווארשא און אַנדערע פוילישע שטעט צו בויען נייע הייזער.

וואָס ערקלערט דער בריסקער תפיסה־קאָמענדאַנט קאָסט־בערנאַצקי

װ א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש). ווי דער „ראָבאָטניק" דערוויסט זיך, איז פאָריגע וואָך אין איינע פון די גרעסטע לאָקאַלען אין ווארשא פאָרגעקומען אַ פאַרלעזונג פון פּולק. קאָסטעק־ביערנאַצקי, געוו. קאָמענדאַנט פון דער בריסקער פעסטונג, וועגען אַרעסט פון די דעפּוטאַטען.

די פאַרלעזונג האָט געדויערט איבער 2 שעה. דער רעפערענט האָט גענוי בעלויכטען די בעציהונג פון דער תפיסה־מנהלה צו די אַרעסטירטע דעפּוטאַטען צווי. זאָל דער פּולקאָווניק האָבען געזאָגט, אַז דער רעזשים איז ווירקליך געווען אַ שטרענגער, ס'איז אָבער אַ ליגען, אַז מען זאָל וועמען ס'איז פון די אַרעסטירטע האָבען געשלאָגען, אָדער גע־פייניגט. ס'איז אַן אויסגעטראַכטע — האָט דער רעדנער ווייטער ערקלערט, — אַז ס'איז כדאי, אַז אין בריסק זאָל מען האָבען געשלאָגען אָדער געפייניגט דעם דעפּ. ליבערמאַן, פאַר וועמען דער רעדנער האָט די גרעסטע דאַנקבאַרקייט פאַר די טובות, וואָס ליבערמאַן האָט איהם געטהון.

טראַגישער טויט

פון אַן אַרבייטסלאָזען אין ווארשא

װ א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש). אויף פּלאַץ סטאַרינסקי פאַר דעם ביורא, וואָס נעהמט אויף אַרבייטסלאָזע אָפּצורייניגען די גאַסען, איז פון מאָרגען ביי נאַכט אָן געווען פאַרזאַמעלט אַ גרויסע צאָהל אַרבייטסלאָזע, וואָס זייען געשטאַנען אין „אָגאָנעק". צווישען זיי איז אויך געשטאַנען דער אַרבייטסלאָזער יעזשי יאַראָסלאַווסקי אַ גאַנצע 4 שעה צייט און ער איז געוואָרען אַזוי אַ דורכגעפרוירענער מיט'ן פראָסט, אַז ווען ער האָט שוין בעקומען פאַרטאָג דאָס קוויטעל אויף אַרבייט און געוואָלט אַוועקגעהן, איז פּלוצלונג געוואָרען אַ גרויס שוואַכקייט און 12 מאָן זענען אויף איהם אַרויפגעפאַלען און פון גרויס אָפּשוואַכונג האָט ער זיך נישט געקאָנט וועהרען און איז דערשטיקט געוואָרען.

מען האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל, און אויפ'ן וועג איז ער געשטאָרבען.

אַרעסטירט קאָמוניסטען אין לעמבערג

ל ע מ ב ע ר ג, 22 (טעלעפאָניש). אין לעמבערג זענען היינט אַרעסטירט געוואָרען 20 פּערזאָן, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין קאָמוניזם.

ערשטער יודישער קלאַנג־פילם־שלאָגער
מיט אנטייל פון
„הבימה"־ארטיסטן
„צווייי פרעמדע וועלטען"
שוידערליכע פּאַנאָראַם־סצענעס!
האַרצרייסענדע טראַגעדיע!
מיטרייסענדער אַ נוסאַלם!
עס ביהנען אַנטייל וועלט בעקאַנטע אַרטיסטען
אונטער דער רעזשי פון E. A. DUPONT
דער נאַהענטסטער שלאָגער פון
Grand-Kino

קאַנאַדישע רעגירונג האָט אָפּגערופען איהר עמיגראַציע־פאָרשטעהער פון פוילען

פוילישע עמיגראַנטען קיין קאַנאַדע וועלען אונטערזוכט ווערען פון אַ דאָקטאָר ערשט אין פּאַריז אָדער אין ראָטערדאַם

װ א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). די קאַנאַדישע רעגירונג האָט אָפּגערופען איהרע עמיגראַציע־פאָרשטעהער פון די פאַרטען גדיניע און דאַנציג, צוליב דעם, ווייל די פוילישע רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען אַ פאַראָרדנונג, אַז די פוילישע אימיגראַנטען קענען פאָהרען נאָר מיט פוילישע שיפען אָדער מיט שיפען, וואָס זענען קאָנטראַקטירט געוואָרען דורך דער פוילישער רעגירונג. די קאַנאַדישע רעגירונג איז נישט צופרידען פון דער דאָזיגער פאַראָרדנונג און זי האָט דעריבער אָפּגערופען פון דאַנציג און גדיניע איהר דאָקטאָר און עמיגראַציע־אַפיציר. צוליב דעם, וועלען אַלע פוילישע עמיגראַנטען, וואָס פאָהרען קיין קאַנאַדע אונטערזוכט ווערען פון אַ דאָקטאָר ערשט אין פּאַריז אָדער אין ראָטערדאַם.

30 יוד. סוחרים אין ביאַליסטאָק

אַרעסטירט אונטער חשד פון אונטערצינדען

ב י אַ ל י ס ט אָ ק, 22 (טעלעפאָניש) דאָ זענען פאָרגעקומען כעסאַציאָנ. אַרעסטען, עס זענען אַרעסטירט געוואָרען 30 יודישע סוחרים, דערונטער איינינע אַנגעשטעלטע פון דער עקספּעדיציע־פירמע „באַראַק". די אַרעסטירטע ווערען בעשולדיגט, אַז מיט 4 יאָהר צוריק האָבען זיי אונטערגעצינדען די לאַגערען פון דער פירמע.

די אַרבייטען פון דער בודזשעט־קאָמיסיע

פאָרשלאַג צו רעדוצירען די פענסיעס פון די דעפּוטאַטען אויף 15 פּראָצענט. — פאָרשלאַג צו רעדוצירען די פענסיעס פון די בעאַמטע און צו אַנגאַזשירען 9 טויזענד לעהרער

װ א ר ש א, 22 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער בודזשעט־קאָמיסיע איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט פון מלוכה־פּרעזידיום.

מיט אַ גרויסער רעדע איז אַרויסגעטרעטען דער דעפּוטאַט טשעכאַנסקי, וועלכער האָט ערקלערט, אַז דער מלוכה־פּרעזידענט גיט אַרויס צופיל דעקרעטען, אַפילו אין אַזעלכע ענינים, וואָס זענען נישט אַזוי וויכטיג. ווייטער האָט דעפּ. טשאַפּינסקי אָנגעוויזען, אַז רעפּרעזענטאַציע אויסגאַבען פון מלוכה־פּרעזידענט זענען צו גרויס, אַפילו גרעסער ווי די אויסגאַבען פון פּרעזידענט'ס הובער.

דאַן איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט פון סיים און סענאַט. דעפּ. טשומא (ב.ב.) טראָגט אַריין אַ פאָרשלאַג צו רעדוצירען די פענסיעס פון די דעפּוטאַטען אויף 15 פּראָצענט. געגען פאָרשלאַג זאָגט זיך אַרויס דעפּ. טשאַפּינסקי (פּ.פּ.ס.), ווייל דאָס וועט זיך שלעכט אָפּרופען אויף די אַרבייטער דעפּוטאַטען. אַן אינדעפּענדענטער דעפּוטאַט לייגט פאָר צו פאַרקלענערן די צאָהל דעפּוטאַטען און קודם־כל פאַרלאַנגט ער, אַז עס זאָלען פאַרקלענערט ווערען די פענסיעס פון די רעגירונגס־פאָרשטעהער.

דעפּ. ווירזשיקאָווסקי (פּויערים־פּאַרטיי) טראָגט אַריין אַ פאָרשלאַג צו רעדוצירען די פענסיעס פון אַלע בעאַמטע אויף 15 פּראָצ. דאָס וועט איינבריינגען אַ סומע פון 300 מיליאָן זלאָטיס, פאַר דעם געלד זאָלען אַנגאַזשירט ווערען 9 טויזענד נייע לעהרער.

אויף דער נאָכמיטאָג זיצונג איז בעטראַכט געוואָרען דער בודזשעט פון אַרבייטס־מיניסטעריום. דער רעפערענט פון ב.ב. רעדט אַרום די שווערע לאַגע פון די אַרבייטסלאָזע און עמיגראַנטען און ערקלערט, אַז די רעגירונג גרייט צו עטליכע צעהנדליג פּראָיעקטען צו לינדערען די נויט פון די אַרבייטסלאָזע און עמיגראַנטען.

דעפּ. זשולאַווסקי (פּ.פּ.ס.) האַלט אַ שאַרפע רעדע און ווייזט אָן, אַז נישט קיין איינציגע דערויף, וואָס די רעגירונג האָט פאַרשפּראָכען, אַז די לויהנען וועלען נישט רעדוצירט ווערען, ערלויבען די אַרבייטס־אינספּעקטאָרען צו רייכען די לויהנען פון די אַרבייטער.

דעפּ. ראָזמאַרין וועגען די גמילת חסדים קאַסעס

דעפּ. ראָזמאַרין (יודישע קאָלאָ) פאָדערט, אַז דאָס אַרבייטס־מיניסטעריום זאָל אַסיגנירען גרויסע סובסידיעס פאַר די יודישע אינסטיטוציעס: „טאָז", יתומים־פאַרזאָרגונג און גמילת־חסדים־קאַסעס. בעזונדערס שטעלט זיך דעפּ. ראָזמאַרין אָפּ אויף די גמילת־חסדים־קאַסעס, וועלכע העלפען די אָרימע יודישע בעפעלקערונג און דעריבער דאַרף מען פאַר די קאַסעס אַסיגנירען גרעסערע סומעס.

1-טער קלאַנג־קינא־טעאַטער אין לאדז
„SPLENDID"
היינט און פאָלגענדע טעג!
די רייצענדע קלאַנג־פילם־אָפּערעטקע פּראָדוקציע „UFA", רעזשי Eryk Pommer
דער וועג צום גן־עדן
אין די הויפּט ראָלען די פּיקאַנטע:
Liljana Harvey i Olga Czechowa
אָנהויב פון די סעאַנסען 6, 8 און 10 אַזייגער. שבת, זונטאָג און יום־טוב 4, 6, 8, 10 אַזייגער.
קלאַנג־אַפּאַראַטור WESTERN ELELTRIC

לאדז. יוד. קאַמער־טעאַטער
נייער „אַרט"
אין ווייסעס זאַל
מאַנטייפעל זאַכאָדניאַ 43
קינסטלערישער לייטער: משה בראָדערזאָן.
לייטער: א. בעזמאָן
היינט פּרייטאָג — 2 פאָרשטעלונגען
7.45 און 9.45 אין אָוונט
פייערליכע פּרעמיערע
פון פּראָגראַם נומער 4
ס'רעדעל דרייט זיך
אין 2 טיילען, 12 נייע שלאָגערס
פּ ר אָ ג ר אַ ם: 1) ראַנאָ; 2) בויפּט הסידים, 3) ביבער; 4) אין ניהאָזאָנאָס, 5) אָרבייטסלאָזער. 6) זאַר היפּריקריישן, 7) בעלנ'ע טויט, 8) אויף אַ שטיינער־ראַינע 9) דער שדיער, 10) אייפּ' ראַ, 11) מאָמענט אָרט ביי ניקאָ דעם סיישען, 12) אייבעסקע, 13) צ'אַמער־פּיס'אַם — דין־מי.
אַנסאַמבל: דזים א. ג. פ ר ו י ע ן: זיסעלע נירל, כריס די לסקאַ. יאַלאַ ווילבערמאַן, שיינע מרים. מאַשע פּסטערמאַן, מ ע נ ע ר : ח. אַלטמאַן. שמואל גאָלדשטיין, שמואל דזשינאַן, מאַטל קאַי, יעקב וויינבלאַט, ישראל שימאַכער, יוסף ש פּער
דעקאָראַציעס: מ. ב אַרזאָן, דער קינסטלער אין אַרזיערקאַנסקאַ.
מוזיק: ה. ראָבין, א. בייגעלמאַן,
דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: י. ברוינער,
טענץ און פּלאַסטיק: ז. קירשבוים און ס. שלאָסבערג.
מאָרגען שבת — 3 פאָרשטעלונגען
4 נאָכמ., 7.45 און 9.45 אָוונט
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון 11 — 2 בייטאָג און פון 5 אָוונט. שבת און יום־טובים אַ נאָכמיטאָג

זאַל פון פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20
זונטאָג, ד. 25 יאַנואַר 8.30 אין אָוונט
4-טער און לעצטער קאָנצערט
— פון —
חיה'לע גראָבער
געוו. שוישפּילערין פון „הבימה"
אין אַ בעניייטען פּראָגראַם
צוויי איינאַקטערס פון י. ל. פּרץ
„מוסר" און „באַך קבורה"
קינדער־לידער, נייע פאָלקס־לידער, נע. חסידישע ניגונים — בילעטען פון 1.50 ביז 7.50 זל. אין פילהאַרמ.

1. קלאַנג־קינא טעאַטער אין לאדז
„SPLENDID"
לעצטע פאָרשטעלונגען
מאָרגן, שבת, ד. 24 און איבערמאָרגן, זונטאָג, ד. 25-טען ד. ח. צו צוויי סעאַנסען פון פילם
מיט Jadwiga SMOSARSKA
„נאָך סיביר"
אין דער הויפּט־ראָלע.
אָנהויב פון די סעאַנסען: פּינקטליך 12 אַזייגער און 2 אַזייגער ביינאַכט.
פּרייזען פון די פּלעצער: 1 זל. און 1.50 זל.
בעמ.: פון 4 נאָכמ. נאָרמאַלע פאָרשטעלונגען פון דער ווונדערבאַרער פילם אָפּערעטקע א.ג.
„דער וועג צום גן־עדן"

יודען אין דער שווערער אינדוסטריע

די פראלעטאריזירונג פון די יודישע מאסען אין רוסלאנד געהט פארויס מיט שנעלע שריט

רעדעס פון מערעזשין און דימאנטשטיין אויף דער סעסיע פון „ווציק“

מאסקווע, (יט״א) בעת דער עפענונג פון אלרוסישען צענטראלען אויספיהר־קאמיטעט האט דער „קאמזעט“־פיר דימאמענטשטיין גערעדט וועגען דער לאגע פון די נאציאנאלע מינדערהייטען אין סאוויעטען־פערבאנד.

אלע מזרח־פעלקער, וואס לעבען אין די גרענעצען פון סאוויעטען־פערבאנד, האט ה׳ דימאמענטשטיין ערקלערט, האבען זיך אפגעזאגט פון זייער אראבישען אלף־בית און אנגענומען דעם לאטיינישען אין וועלכען עס ווערט איצט געשריבען זייער ליטעראטור. דער רעדנער אונטערשטרייכט די טאלעראנץ, וועלכע די סאוויעט־רעגירונג ווענדט אן לגבי די נאציאנאלע מינדערהייטען אין געגענזאץ צו דער כוואליע פון אנטיסעמיטיזם וואס בושעוועט אין אנדערע לענדער, אין די דאזיגע לענדער. זאגט דימאמענטשטיין נעהמט אן דער אנטיסעמיטיזם די צומייסטען פערצווייפעלטע פארם פון עקאנאמישען בויקאט געגען יודען, וועלכער טרייבט די יודישע מאסען צו הונגער און פערצווייפלונג.

א רעדע האט אויך געהאלטען א. מערעזשין, וועלכער ערקלערט, אז די עקאנאמישע לאגע פון יודען האט דורכגעמאכט א טיפע רעוואלוציע, אין דער פריהערער צייט איז דער גרעסטער טייל יודישע ארבייטער געווען בעשעפטיגט אין נאדעל־ און לעדער־פאך, היינט־צו־טאג איז די גרעסטע צאהל פראלעטאריזירטע יודען קאנצענטרירט אין דער מעטאל־אינדוסטריע. דער יודישער פראלעטאריאט איז אין 43 פראצענט אנגאזשירט אין דער שווערער אינדוסטרי (אייזען און בערגבוי), און בלויז 25 פראצ. יודען געפינען זיך צווישען די קוסטארען און אנדערע קליין־אינדוסטריעס, בלויז אין דניעפראָ־פעטראווסק, זאגט מערעזשין, זענען אין די מעטאל־פאבריקען בעשעפטיגט פינף טויזענד יודען. יודען ארבייטען אין מעטאלורגישען ראיאן פון אוראל, און אין די גרובען פון דאנבאסיין, אין איוואנאווער ראיאן זענען אלע יודישע מיידלעך בעשעפטיגט אין דער טעקסטיל־אינדוסטרי.

בעריהרענדיג די לאגע פון ציוניזם און די אונטערהאנדלונגען, וואס קומען פאר אין לאנדאן, זאגט מערעזשין, אז ענגלאנד האט בלויז אויסגענוצט דר. ווייצמאנען און דעם ציוניזם אלס א געווער געגען דער אראבישער רעוואלוציאנערער בעוועגונג. מערעזשין זאגט לסוף, אז די „אויפלעבונג“ דישע יודישע בורזשואזיע האט זיך פעראייניגט מיט אנדערע אימפעריאליסטען אין דער צוגרייטונג פון א מלחמה געגען דעם סאוויעטען־פערבאנד.

די גאנצע מעשה בריסק איז א ליגען...

אזוי זאל האבען ערקלערט אין א פארלעזונג דער פאלק. קאסטעק ביערנאצקי

שטימען פון דער פוילישער פרעסע

ארומרעדענדיג די ידיעבאטע אין דער יורידישער קאמיסיע ביים סיים וועגען „ענין בריסק“ שרייבט דער „ראבאטניק“:

„די לייטונג פון סאנאציע־לאגער האט געהאט פאר זיך אפען פערשידענע וועגען:

1. די רעגירונג האט געקענט דעקלארירען, אז די אויספארשונג ווערט שוין געפיהרט, אז די רעזולטאטען וועלען פערעפענטליכט ווערען.

2. די רעגירונג האט געקאנט פרובען אפליידקענען די פאקטען, וואס זענען פארגעשטעלט אין דער סיים־אינטערפעלאציע, האט ... פרובען בעוויזען, אז די פאקטען זענען נישט גענוי און איבערטריבען;

3. די ב.־ב.־מעהרהייט האט געקענט נעהמען אויף זיך צונויפצורופען א פארלאמענטארישע קאמיסיע אויף אויסצופארשען דעם אמת פון די בעשולדיגונגען.

4. די רעגירונג האט ענדליך געקאנט ערקלערען אפען און קלאר, אז בריסק איז — פון איהר שטאנדפונקט — געווען „ דער ערע מלוכה־נויטווענדיגקייט“. אז די פעראנטווארטליכקייט טראגט די רעגירונג און נעהמט אפען אויף איהרע פליגלען די ה״ה קענדזיערסקי, ביערנאצקי, רישאנעק...

„די פיהרונג פון סאנאציע־לאגער האט זיך בעהאלטען הינטער דער פאפירענער וואנד פון קארטען־הייזעל, וואס איז אויסגעבויט געווארען דורך אדוו. פאסכאלסקי. עס האט דאך באמת אויסגעזעהן אויסערגעוועהנליך. מ׳האט די הערען געבראכט פאקטען, דאטען, נעמען; מ׳האט זיי אפען געפרעגט, צי דאס איז אמת; מ׳האט אנגעוויזען די ארטיקלען פון שטראף־קאדעקס. פון רעגולאמין פון מיליטערישע טורמעז... און די הערען מיכאלאווסקי און פאסכאלסקי האבען איבערהזרט, ווי א קאטערינקע:

„ס׳איז נישט פערבאטען צו ארעסטירען בייי נאכט.

„ס׳איז נישט געווען פערבאטען אריבערצופיהרען די ארעסטירטע קיין בריסק.

„די געריכטען האבען בעשטעטיגט דאס פערהאלטען אין בריסק.

„ביטע זיך בעקלאגען אויפ׳ן ה׳ מיכאלאווסקי פאר דעם ה׳ מיכאלאווסקי...

*

אין די הויכשולען האט מען פונאנדער־געשפילט פלוגבלעטלעך פון אקאדעמיקער, וואס געהערען צום סאנאטאָרישען אזוי גער. „לעגיאן פון די יונגע“. אין די בלעטלעך ווערט געזאגט:

„צי ווייסט, אז אין ענין בריסק שרייבען אונטער דיזעלבע „פראטעסטען“ יודען, מאסאנען, סאציאליסטען און אנדערע?

„די אינטערנאציאנאלע מאסאניש־סאציאליסטישע קליקע האט בעפוילען איהרע פוילישע משרתים אויפצוהויבען א ליארעם ארום דעם ענין „בריסק“ א. אז. וו.

*

מ׳גיט איבער, אז אין איינעם פון די סאנאטארישע לאקאלען אין ווארשא האט פאלק. קאנסטאנטין ביערנאצקי געהאלטען א פארטראג וועגען בריסק. אין דעם פארטראג זאל דער פולקאווניק האבען ערקלערט, אז אלץ, וואס מען דערצעהלט וועגען בריסק איז א ליגען, ס׳איז א ליגען, אז מ׳האט דארט עמיצען געשלאגען, אז מ׳האט געפייניגט דעם דעפ. ליבערמאן, צו וועלכען ער, פונק. ביערנאצקי האט נאר א געפיהל פון דאנקבארקייט.

דער קינפטיגער קריג וועט זיין אכעמישער

און זיין פערניכטענדע קראפט וועט זיין איינגעהויער

ביילע „פייער־באמבעס“, געגען וועלכע עס איז בישטא קיין רעטונג

פון זשענעווע שרייבט מען:

„די אינטערנאציאנאלע ליגע פון אוויאטארען פערשפרייט איצט אין זשענעווע אן אויפרוף געגען קריג. לויט דער מיינונג פון ספעציאליסטען, וואס האבען דעם אויפרוף צונויפגעשטעלט, וועט דער קינפטיגער קריג טראגען הויפטזעכליך א כעמישען כאראקטער און וועט מיט זיין גרויזאמקייט איבערשטייגען אלצדינג, וואס מיר האבען געזעהען אין וועלט־קריג.

„די נאציע, ווערט געזאגט אין אויפרוף, וואס פערמאגט די שנעלסטע עראפלאנען, און וועט קאנען טעראריזירען די גאנצע וועלט, אפילו נישט האבענדיג די זיכערקייט אין נצחון. בעת די לעצטע לופט־מאנעווערס אין נ״ש־ידענע לענדער פון זייער ראפא איז פעסטגעשטעלט געווארען אז דערווייל איז נישטא קיין שום ווירקזאם מיטעל געגען לופט־ און כעמישען קריג“.

דער פראנצויזישער פולקאווניק בלאק בעהויפט, אז אן עסקאדריליע אעראפלאנען מיט גאז־באמבעס וועט אימשטאנד זיין אין עטליכע מינוט פערניכטען א גרויסע שטאט. יעדע באמבע קאן פערגיפטען אלצדינג אויף א שטח פון עטליכע קילאמעטער וואו מענשען וועלען זיך פרובען בעהאלטען — קיין זאך וועט זיי נישט פערהיטען פאר די גיפטיגע גאזען.

די „אינטערנאציאנאלע ליגע פון אוויאטארען“ בעהויפט, אז אין דייטשלאנד ווערען געמאכט פרובעס מיט „פייער־באמבעס“. אזא באמבע וועגט נישט קיין סך, זי רופט תיכף ארויס א שרפה, וועלכע עס איז אוממעגליך צו לעשען, ווייל די צושטעהנדע קראפט פון דער באמבע פערגרעסערט זיך ביים קאנטאקט מיט וואסער.

די „ליגע“ בעט די מיטגלידער פון דער קינפטיגער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ א טראכט צו טאן וועגען דער שרעקליכער געפאהר, וואס דראהט דער וועלט.

ד״ר ווייצמאן וועט לאנג לעבען

פאלשער קלאנג וועגען פלוצלינגען טויט פון פראפ. ווייצמאן

קאוונא, (יט״א) דא האט זיך פאריגען שבת פלוצלונג פערשפרייט א קלאנג אז דר. ווייצמאן איז געשטארבען. אין משך פון עטליכע שעה האט זיך דער קלאנג פערשפרייט איבער דער גאנצער שטאט און פאר דער רעדאקציע פון דער „יודישער־שטימע“ האט זיך פארזאמעלט א גרויסער עולם יודען. די רעדאקציע האט זיך געשטעלט אין טעלעפאנישער פערבינדונג מיט דער יודישער טעלעגראפען־אגענטור אין לאנדאן, וואו זי האט אויף איהר אנפראגע בעקומען די תשובה, אז אין דער מינוט שליסט דר. ווייצמאן די סעסיע פון אקציאנס קאמיטעט, דער בערוהיגטער עולם האט נאכדעם נאך א גאנצען אוונד נאכגעקלערט פונוואנען עס האט זיך גענומען דער פאלשער קלאנג, אנווענדענדיג דאס בעקאנטע יודישע ווערטעל, האט איינער דעם אנדערען פערזיכערט, אז „דר. ווייצמאן וועט לאנג לעבען“.

מ׳טארבייטער פון אראבישע עקזעקוטיווע

אנגעקלאגט פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט

ירושלים, (יט״א) צוויי אנגעזעהענע יפוער אראבער, דערוויש אל כעשאר און ארעף אל אזוני, זענען צוזייעגען געווארען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט פאר פיהרען א קאמוניסטישע פראפאגאנדע צווישען אראבישע ארבייטער. ביידע בעשולדיגטע האבען בעקומען פון דער אדמיניסטראטיווער מאכט די אויפפאדערונג איינצולעגען א זיכערהייטס־דעפאזיט אין דער הויך פון 140 אין 150 פונט, אל אזוני איז דער יפוער קארעספאנדענט פון דעם האלב־אפיציעלען ארגאן פון דער אראבישער עקזעקוטיווע „אל האיאט“.

אנטיסעמיטיזם און די אוניווערזיטעטען

דעבאטע אין עסטרייכישען פארלאמענט

ווין, (יט״א) בעת דער דעבאטע אין עסטרייכישען פארלאמענט איבער׳ן בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום, איז דיסקוטירט געווארען די פראגע וועגען אנטיסעמיטיזם אויף די אוניווערזיטעטען. די סאציאל־דעמאקראטען האבען אנגעגריפען די רעגירונג דערפאר, וואס זי גיט ספעציעלע רעכט די דייטשע „ראסען־שיצלער“־סטודענטען. דער בילדונגס־מיניסטער דר. טשערמאק האט דערויף געענטפערט אז אלע ספעציעלע סטודענטען געזעצען זענען שוין אפגעשאפט געווארען און די יודישע סטודענטען זענען אויסגעגלייכט אין זייערע רעכט מיט די נישט־יודישע. אויב עס געשעהט א וועלכע עס איז פערגוואלדיגונג פון געזעץ, האט דער מיניסטער ערקלערט, וועט די רעגירונג זיך נישט וואקלען צו מאכען דערצו א סוף.

אפיציעלע הכחשה פון דער רומענישער געזאנדשאפט אין ווארשא

וועגען אינטערוויו פון קעניג קארל

ווארשא. (יט״א) די רומענישע געזאנדשאפט אין ווארשא האט צוגעשיקט דער יודישער טעלעגראפען־אגענטור פאלגענדען קאמוניקאט:

דאס פרעזידיום פון רומענישען מיניסטעריען־ראט דעמענטירט אפיציעל דעם כלומרשטן אינטערוויו, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין דער טעגליכער צייטונג „טשערנאוויצער טאגעס־פאסט“. דער דאזיגער פאלשער אינטערוויו, וואס ווערט צוגעשריבען זיין מאיעסטעט דעם קעניג קארל דעם צווייטען, טראנסמיסירט דורך דער דייטשער אגענטור „האנאווער קירכראדע“, אין וועלכען די דאזיגע אגענטור זאל כלומרשט האבען בעקומען — דורך דער פערמיטלונג פון איהר קארעספאנדענט — פון זיין מאיעסטעט אויסערונגען איבער דער יודישער מינדערהייט אין רומעניען, איז לחלוטין אויסגעטראכט.

די צייטונג „טשערנאוויצער טאגעספאסט“ האט שפעטער געהאט פערעפענטליכט אן ערקלערונג אין וועלכער זי האט כעזטגעשטעלט, אז זי איז אריינגעפיהרט געווארען אין א טעות דורכ׳ן פערעפענטליכען די דעפעשע פון דער אגענטור „האנאווער קירכראדע“, וואס האט זיך נאכהער ארויסגעוויזען אלס פולשטענדיג גרונדלאז.

ערלעבנישען, אויף וועלכע מען קאן נישט האנדלען

דער וועד־געשריי פון די יודישע הויזירער אין אבער־שלעזיען

סאסנאוויץ. (יט״א) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט האט דער וואיעוואדע אין אבער־שלעזיען געהאט צוגענומען די ליצענצען (האנדעלס־ערלויבנישען) פון 40 פראצענט הויזירער. די הויזירער האבען דערייבער נישט געהאט די מעגליכקייט ווייטער צו האנדלען. שפעטער האט דער וואיעוואדע א דאנק דער אינטערווענץ פון דעפ. ווישליצקי בענייט אלע ליצענצען. עס שטעלט זיך אבער ארויס, אז די יודישע הויזירער זענען פון דער בענייאונג פון די ליצענצען וועניג וואס געהאלפען געווארען. אין די ארויסגעגעבענע ליצענצען פאר אלע יודישע הויזירער אהן אויסנאהם ווערט געזאגט, אז דער האנדעל איז פערבאטען אינ׳ם שטח פון צעהן קילאמעטער ארום דעם גרענעץ — פאס. היות, גאנץ אבערשלעזיען געפינט זיך אין א מרחק פון צעהן קילאמעטער פון דער גרענעץ, איז ממילא דער האנדעל פון די הויזירער אין גאנץ אבערשלעזיען פערבאטען.

אלע בעמיהונגען מצד די פעראינטערעסירטע יודישע סוחרים־פעראיינען אין סאסנאוויץ, אשעוויענצים, בענדין און קשאנאוו וועגען אפשאפען די גרעניץ־גזירה האבען דערווייל נישט געהאט קיין ווירקונג. דער ה׳ וואיעוואדע האט אפילו צוגעזאגט ארויסצוגעבען פופציג ערלויבנישען צו האנדלען אויך אין שטח פון גרעניץ־פאס. די כעמיניטערעסירטע ארגאניזאציעס וועלכע צעהלען קרוב טויזענד מיטגלידער — הויזירער האבען אבער איינגעזעהן, אז פופציג ערלויבענישען וועלען נישט ראטעווען די סיטואציע עס איז אנב ווערט צו בעמערקען, אז דער גאנצער פערבאט צו הויזירען אין שטח פון גרענעץ־פאס שטיצט זיך נישט אויף א פויליש געזעץ, נאר אויף כעיעלטערטע דייטשע פאראגראפען פון יאהר 1869, וועלכע זענען שוין נישט פערפליכטענד אפילו אין דייטשען אויבער שלעזיען.

דערווייל דראהט קרוב טויזענד יודישע פאמיליעס אין דאמבראווער ראיאן וועלכע בעשעפטיגען זיך מיט הויזירעריי, א פולשטענדיגע רואין, נישט האבענדיג קיין מעגליכקייט פארטצוזעצען זייער בעשעפטיגונג.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך

אז תשכב פיח ושינך כי הלך בתום

ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאלסט נאר קוקען אין ביורא

פון ד. מאנעלא

וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צווייטען הויף אויפ׳ן ערשטען הויף

פיעטריקאווע 17, ליוקי אפיצינע פארטער, טעל. 124-95

וואו ס׳ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען אלערליי בריוו: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאציעס, רעזולוציעס, זאכ־ופיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוזשאנד ראזיעלמשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

בעמ.: קליוונטען און אבעזעסטנישע חפערען ביי מיר ערלעדיגט בעשך פון 24 שעה

מיט אכטונג ד. מאנעלא.

פיעטריקאוו נר 17, 1־טער הויף

א פראגע צו דער צייט

אונזערע פּאָליטיקער וואָלטען, דוכט זיך געדאַרפט אוועקלייגען אָן אַ זייט אַלע פּראַקטישע אַרבייטען און פערנעמען זיך מיט אַ טעאָרעטישער סטודיע: וואָס איז אַזוינס אַנטיסעמיטיזם?

מיר האָבען דעם דאָזיגען בעגריף געירשנט פון די אַמאָליגע צייטען מיט אַ פערטיגען, גענוי פרעציזירטען אינהאַלט און מיינען דעריבער, אַז אַלץ, וואָס שטימט נישט מיט יענעם אויסטייטש, איז נישט אַנטיסעמיטיזם.

אַנטיסעמיטיזם הייסט ביי אונז די שנאה צו יודען או [ודי] שטרעבונג אויסצוראָטען יודען מיט כלערליי מעגליכע מיטלען. פּאָליטישער אַנטיסעמיטיזם הייסט ביי אונז אַ פּאָליטישע פּראָגראַם, געבויט אויף אַנטיסעמיטישע פּרינציפּען.

מיר קענען אַפילו דעפינירען גענוי צווישען אַנטיסעמיטיזם און אַסעמיטיזם, וואָס ס'בעדייט נישט קיין אַקטיווען קאַמף געגען יודען, נאָר אַ מין פּאַסיווע נעגאַציע, אַ ביטול, נישט רעכענען זיך מיט יודישע אינטערעסען א. אז. וו.

און אָט אַרויסגעהענדיג פונ'ם דאָזיגען שטאַנדפּונקט זענען [מיר] געקומען צו אַן'אָפּשאַצונג, אַז דער היינטיגער רעזשים אין פּוילען איז נישט קיין אַנטיסעמיטישער. ווי אַזוי קען די סאַנאַציע זיין אַנטיסעמיטיש, אַז זי פיהרט אַ פערביטערטען סיסטעמאַטישען קאַמף געגען דעם אַנטיסעמיטיזם, אַז זי חברט זיך מיט יודען, דעקלאַרירט בפירוש איהר גרייטקייט, צוצוהערען זיך צו יודישע דעזידעראַטען און, ריזיקירענדיג אַפילו מיט איהר פּרעסטיזש, נעמט זי אַרויף יודען אויף איהר צעטעל ביי די וואַהלען!

אין דער אמתן איז פאַר אונז אַלעמען קלאָר, אַז צווישען די אַלע מינים אַנטיסעמיטען אין פּוילען, סיי פון רעכטס און סיי פון לינקס, און דער סאַנאַציע ליגט אַ טיפער תהום. און נישט אומזיסט געניסט דער היינטיגער רעזשים גרויסע סימפּאַטיעס ביי אַ סך יודען סיי פון די מאַסען און סיי פון די פיהרערס!

אָבער וואָס איז די פּעולה פון דער דאָזיגער קעגענזייטיגער ליבע-דערקלערונג, אויב די סיסטעמאַטישע פּאָליטישע ליניע פונ'ם דאָזיגען רעזשים, אויף וועלכע געביטען מיר זאָלען זיך נישט פערטראַכטען, איז פאַרט געווענדעט מיט'ן שפּיץ געגען די יודישע אינטערעסען.

דער היינטיגער רעזשים קען בעטראַכט ווערען בערך פאַר אַ פאָלקס-סאָציאַליסטישען. ער פערנעהמט זיך גאַנץ ערנסט און טיף מיט סאָציאַלע רעפאָרמען, האַבענדיג פאַר'ן אויג קודם כל די אינטערעסע [ופון] די ברייטסטע, און בעזונדערס די אַרבייטענדיגע, פאָלקס-שיכטען. די הויפּט-מיטלען דערצו זענען דער עטאַטיזם, די קאָאָפּעראַציע, קולטורעלע דערהויבונג, מעכאַניזאַציע וכדומה.

דאָס זענען אַלץ זעהר שיינע זאַכען, וואָס האָבען אַבסאָלוט נישט צו טון מיט אַנטיסעמיטיזם. אדרבה, ווער ס'איז פערנומען מיט אַזעלכע [illegible] אידעען, קען גאָר פּסיכאָלאָגיש נישט זיין קיין אַנטיסעמיט, אינ'ם אָנגענומענעם זינען פונ'ם וואָרט.

איין חסרון איז אָבער דערביי פערהאַן: פון אָט די אַלע רעפאָרמען, אויב און אויף וויפיל זיי זאָלען זיך איינגעבען, קען פונ'ם יודישען דריי מיליאָניגען קיבוץ געניסען אפשר איין אָדער צוויי פּראָצענט, די איבעריגע, דאָס הייסט כמעט אַלע יודען, ווערען דורך די דאָזיגע רעפאָרמען פּשוט אונטערגעבראַכט, דערפיהרט צו דעקלאַסירונג.

די רעגירונג ווייס עס, מ'זאָגט עס איהר הונדערט מאָל אַ טאָג, און דאָך טוט זי נישט אַריין אַ פינגער אין קאַלטע וואַסער, כדי אָפּצוּווענדען פון יודען די שרעקליכע רעזולטאַטען פון אָט די „רעפאָרם-גזירות".

זי טוט יודען קיין שום שלעכטס נישט, זי וויל עס אוודאי נישט. זי „קען" אָבער זיך נישט שטעלען ענטקעגען די צוויי פאַקטאָרען: די קריוודעס פון דער געשיכטע, וואָס זענען צו אונזער דור אַריבערגעגאַנגען בירושה און דער ווייטערדיגער גאַנג פון דער איצטיגער געשיכטע, וואָס ווערט דורך אונזער דור געשאַפען.

וואָס־זשע הייסט אַזאַ בעציהונג? מיט וואָסער נאָמען דאַרפט מען בעטיטלען [illegible] אַזאַ פּאָליטיק?

זאָלען אונזערע יודישע פּאָליטישע פיהרערס זיך פערנעהמען מיט דער טעאָרעטישער פאָרשונג: אפשר דאַרף מען עס אָנרופען: מאָדערנער אַנטיסעמיטיזם, וואָס דריקט זיך אויס נישט אין געשריי אין לאָזונגען און נישט אין זאָאָלאָגישער שנאה, נאָר אין סאָציאַלע רעפאָרמען מיט איגנאָרירען די יודישע אינטערעסען?

ס'קען דאָך זיין, אַז ווען ביסמאַרק וואָלט געלעבט אין דער היינטיגער צייט, און ביי די פּוילישע פערהעלטענישען, וואָלט ער, מיט זיין גרויסער חכמה, גאָר קיין בעסערע פאָרם פון אַנטיסעמיטיזם נישט אויסגעטראַכט!

אַלץ בייט זיך דאָך, האָט זיך אפשר אויך געביטען די פאָרם און דער אינהאַלט פון אַנטיסעמיטיזם?

די טעאָרעטישע דעפיניציע איז פאַר אונז זעהר וויכטיג...

ב. ל. מ.

קוזיסטישע דעמאנסטראציעס

צוליב אַן'אַרטיסטין אַ משומדת

טשערנאָוויץ, (יט"א) הערע" הודעות אַנטיסעמיטישע סטודענטען האָבען בעלאַגערט דעם טשערנאָוויצער נאַציאָנאַל-טעאַטער און געצוואונגען דעם טעאַטער-דירעקטאָר אָפּצורופען די פאָרשטעלונג. דאָס האָבען די קוזיסטען געטון דערפאַר ווייל די אַרטיסטין אַנאַ קאָנסטאַנטין, אַ משומדת, האָט געוואָלט אַרויסטרעטען אין דער הויפּטראָל.

פון טעאַטער האָבען זיך די סטודענטען געלאָזט צו דער לאָושע „קני ברי" און דאָרט געמאַכט דעמאָנסטראַציעס און געהאַלטען אַנטיסעמיטישע רעדעס.

דער פאליטישער מאמענט

די אונגינסטיגע באַדינגונגען ביי וועלכער עס איז צוזאַמענגעקומען די קאָנפערענץ וועגען אַן'אייראָפּעאישער פעדעראַציע

פאַר דער ערעפענונג פון דער סעסיע פון פעלקערבונד־ראַט איז צוזאַמענגעטראָטען צו איהר די קאָמיסיע פון פעלקערבונד פאַר דער פּראַגע פון אַן'אַל'אייראָפּעאישער פעדעראַציע. די דאָזיגע קאָמיסיע איז געהאַט געשאַפען געוואָרען אויף דער סעפּטעמבער־סעסיע אין פאַריגען יאָהר ביי פאָלגענדע אומשטענדען, אויף אַ בעראַטונג פון די דעלעגאַטען פון די אייראָפּעאישע מלוכות האָט בריאַן געהאַלטען אַ ברייטען רעפעראַט וועגען זיין פּראָיעקט פון פּאַן־אייראָפּע. בעת דער דעבאַטע האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער פּלאַן צו שאַפען אַ מין פעראייניגטע שטאַטען פון אייראָפּע שטויסט זיך אָן אויף גרויסע מניעות — בעזונדערס מצד ענגלאַנד, עס איז געווען אַ מאָמענט, ווען עס האָט זיך געדוכט, אַז דער גאַנצער פּראָיעקט איז בעגראָבען. אָבער סוף כל סוף איז געלונגען צו רעדאַגירען אַזאַ אומקלאָרע און אַלגעמיינע רעזאָלוציע, וואָס איז געווען אַנגענעהמבאַר פאַר אַלעמען. בריאַן איז דעמאָלט אַרויסגעטראָטען מיט אַ רעדע אויפ'ן פּלענום פון פעלקערבונד און עס איז געבילדעט געוואָרען אַ קאָמיסיע פון פערטרעטער פון אַלע אייראָפּעאישע מלוכות, וועלכע איז איצט צוזאַמענגעטראָטען צו דער אַרבייט.

אויסערליך קאָן זיך אויסדאַכטען, אַז דער פּראָיעקט צו אָרגאַניזירען אַ פעדעראַציע פון אייראָפּעאישע מלוכות איז געגאַנגען ווייט פאָראויס, אין דער ווירקליכקייט איז עס ווייט נישט אַזוי. בריאַן איז אַרויסגעטראָטען מיט זיין פּראָיעקט נאָך דער האַאַגער קאָנפערענץ, ווען וועלכע אָפּטימיסטען האָבען געמיינט, אַז זי האָט ענטגילטיג בעזייטיגט די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע נאָכוועהענישען פון וועלט־קריג. מ'האָט געמיינט, אַז די פעלקער האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז דורך פערפעסטיגען די געגענזייטיגע סאָלידאַריטעט און פרידליכער צוזאַמענאַרבייט וועט געלעזט ווערען דער ווייטערדיגער גורל פון אייראָפּע. בריאַן האָט טאַקע אַרויסגערוקט אַ פּראָיעקט צו שאַפען פעראייניגטע שטאַטען פון אייראָפּע, אָבער שוין די ערשטע תשובות פון די רעגירונגען אויפ'ן פראַנצויזישען מעמאָראַנדום האָבען בעוויזען, אַז ס'איז נאָך צו פריה צו קומען מיט אַזעלכע דרייסטע פאָרשלעגען.

נאַטירליך האָט קיינער נישט געקאַרגט בריאַנ'ען קיין קאָמפּלימענטען, און אונזער עפּאָכע האָט יעדע רעגירונג ליב צו זשאָנגלירען מיט פּאַציפיסטישע פּראַזען, וועלכע פערפּליכטען צו גאָרנישט. אָבער גלייכצייטיג מיט די קאָמפּלימענטען זענען געמאַכט געוואָרען גאַנץ ערנסטע פאָרבעהאַלטען, אייניגע האָבען אָנגעוויזען, אַז די נייע קערפּערשאַפט וועט זיין אַ קאָנקורענץ פאַר דעם פעלקערבונד, אַנדערע האָבען איינגעזעהן עפּעס הינטערשפּיצלעך בנוגע די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע. אַנדערע האָבען געוואָלט אויסנוצען דעם פּראָיעקט, כדי אַוועקצושטעלען די פּראַגע וועגען רעווידירען די עקזיסטירענדע טראַקטאַטען א. א. וו.

דערווייל איז די אַטמאָספערע אין אייראָפּע ווידער געוואָרען אַ וואָלקענדיגע. די לאָנדאָנער קאָנפערענץ וועגען ים־ענטוואָפענונג האָט גאָרנישט געגעבען. די בעציהונגען צווישען פראַנקרייך און איטאַליען זענען געוואָרען זעהר אָנגעשטרענגט. מיט איין וואָרט, עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עס זענען נישטאָ די פּאָליטישע און פּסיכאָלאָגישע יסודות וועלכע זענען נויטיג, כדי צו רעאַליזירען דעם פּראָיעקט פון פּאַן־אייראָפּע. דערצו נאָך האָבען די וואַהלען אין דייטשלאַנד, דער זיג פון די עקסטרעמע נאַציאָנאַליסטישע און רעוואַנשיסטישע עלעמענטען אַריינגעבראַכט אַ בהלה אין די מוחות.

מ'איז אַלזאָ געשטאַנען פאַר דער פּראַגע: אָדער זיך אינגאַנצען אָפּזאָגען פון דעם פּראָיעקט, אָדער איהם גאַנץ שטאַרק בעגרעניצען און אַזוי אַרום ראַטעווען דעם כבוד. בריאַן האָט אויסגעקליבען דעם צווייטען וועג, די פּראַגע איז שוין אַוועקגעשטעלט געוואָרען אַזוי, אַז וועגען אַ זעלבסטשטענדיגער אָרגאַניזאַציע איז קיין רייד נישטאָ, עס האַנדעלט זיך בלויז וועגען אַן'אָרגאַניזאַציע אינערהאַלב פון דעם פעלקערבונד.

דער מאָמענט, ווען עס האָט זיך איצט געעפענט די פּאַנאייראָפּעאישע קאָנפערענץ, איז [illegible] וועניגער פּאַסיג פאַר די פּאַציפיסטישע פּלענער. צי קאָן מען איצט באמת רעדען וועגען אַ פעדעראַציע פון די אייראָפּעאישע מלוכות, ווען עס עקזיסטירען צוויי בפירוש געגנערישע לאַגערען, פון רעוויזיאָניסטען, וואָס ווילען ענדערען די גאַנצע אָרדנונג, וועלכע איז געשאַפען געוואָרען דורכ'ן ווערסאַילער טראַקטאַט און אַנטי־רעוויזיאָניסטען, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין איינהאַלטען די אָרדנונג?

די אונגינסטיגע אַטמאָספערע פון דער קאָנפערענץ האָט זיך אַרויסגעוויזען שוין בעלד פון איהרע ערשטע שריט. דער רעפעראַט פון האָלענדישען פינאַנץ־מיניסטער אַליין וועגען די רעזולטאַטען פון דער אייראָפּעאישער ווירטשאַפטליכער קאָנפערענץ איז געווען אַן'אמת'ער בעשולדיגונגס־אַקט געגען די אייראָפּעאישע רעגירונגען ער האָט אָנגעוויזען, אַז 29 מלוכות האָבען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר פערווירקליכען די אייראָפּעאישע ווירטשאַפטליכע פּרינציפּען. אָבער קיין [איין] מלוכה האָט נישט געמאַכט אַפילו דעם מינדעסטען פּרוב צו פערקלענערען די צאָל־טאַריפען די רעזולטאַטען פון דער ווירטשאַפטליכער קאָנפערענץ זענען גלייך נול. דער גלויבען אין די ווירטשאַפטליכע אויפטון איז אינגאַנצען אויסגעשעפּט געוואָרען, מיר געהען [צו] אַ גראַנדיעזען צאָל־קריג, וואָס וועט ברענגען די ערגסטע רעזולטאַטען.

אַ צווייטע שווערע פּראַגע איז פאַר דער קאָמיסיע געווען די איינלאַדונג פון די סאָוויעטען און טערקיי צו דער קאָנפערענץ. נאָך שטורמישע דעבאַטען איז בעשלאָסען געוואָרען די צוויי מלוכות איינצולאַדען, אָבער ווי אַזוי זיי וועלען זיך פערהאַלטען צו דער איינלאַדונג איז לחלוטין נישט קלאָר, און אָהן די סאָוויעטען איז דאָך יעטווידע אַלאייראָפּעאישע אַרבייט פערמשפּט אויף אַ פיאַסקאָ.

די קאָמיסיע האָט איהרע אַרבייטען נאָך נישט פערענדיגט, אָבער מ'קאָן שוין פאָראויסזעהען איהרע רעזולטאַטען. דער קאָמיסיע וועט אָבער געלונגען צו געפינען דיפּלאָמאַטישע פאָרמולען, וואָס וועלען שאַפען דעם איינדרוק, אַז בריאַנס פּראָיעקט לעבט און ענטוויקעלט זיך, אָבער קיין ממשות'דיגע רעזולטאַטען קאָן מען פון די אַרבייטען פון דער קאָמיסיע נישט ערוואַרטען.

פ. ב.

אונטער'ן מעסער פון דער גיל־אטינע

פינף מאָרדען אין פינף מינוט, — פאָטער פאָדערט דעם טויט פון זיין זוהן. — צוויי מנ(ע)'ס ביי דער עקזעקוציע איבער'ן מערדער פון זייערע טעכטער, — גרוי געוואָרען אונטער דער גילאָטינע, — דער שרעקליכער סוף פון אַ מערדער.

קאָרעספּאָנדענץ פון פּאַריז

דער בעריהמטער פראַנצויזישער תליון דייבלער איז אין פערגאַנגענעם יאָהר נישט געזעסען מיט פערלייגטע הענד, 13 פערברעכער האָבען בעענדיגט זייער לעבען אונטער דעם מעסער פון דער גילאָטינע מיט דער הילף פון דייבלער'ן, וועלכער קאָן עדות זאָגען, אַז מיט זעלטענע אויסנאַהמען ווערט אַ מענש מיט דער גרעסטער שרעק אויפ'ן טויט און ציטערט, ווען ער זעהט די „אַלמנה" (אַזוי ווערט אויפ'ן לשון פון דער קאַטאָרגע אָנגערופען די גילאָטינע).

דער ערשטער קליענט דייבלערס איז אין יאַנואַר פון פאַריגען יאָהר געווען דער 19־יעהריגער בחור [illegible], וועלכער האָט אין משך פון 5 מינוט אויסגעקוילעט אַ פאַמיליע פון 5 פערזאָן: דעם פאַרמער רישאַ, זיין פרוי, צוויי קינדער און אַן'אַלטען אַרבייטער, [illegible] האָט יונגער טאָג געהאָלפען אַ 16־יעהריגער קאָלעגע מוכאַ, אַ פּאָליאַק.

אין געריכט זענען אַלע געווען ערשטוינט פון דער אויסערגעוועהנליכער רוהיגקייט פון יונגען מערדער. ס'איז געווען אַ שרעקליכער מאָמענט, ווען פאַר'ן געריכט איז אויפגעטראָטען דער פאָטער פון יונגען פערברעכער און האָט זיך געווענדעט צו די געשוואָרענע מיט די ווערטער: „דער אויסוואָורף פערדינט דעם טויט". [illegible] האָט בעגלייט דעם פאָטער מיט זידלערייען און קללות.

ווען מ'איז געקומען איהם פיהרען צו דער גילאָטינע, האָט ער זיך געווענדעט צום פּראָקוראָר און זיינע בעגלייטער:

„טוט אייער זאַך! מיינט נישט, אַז איך וועל וויינען!" ער האָט אויסגעטרונקען עטליכע גלעזער בראַנפען און האָט אויסגעזידלט אויף אַ קול זיין פאָטער, אָבער ווען ער איז אַרויס אויף דער גאַס און האָט דערזעהן עטליכע שריט פון זיך די גילאָטינע און איהר בלאַנקענדיגע מעסער, איז ער בלאַס געוואָרען, האָט פערמאַכט די אויגען און בענומען שרייען:

„דאָס איז מוכאַ, שולדיג... אַלע האָבען מיך פערלאָזען"...

אין אַ ווייל אַרום האָט דער תליון אַריבערגעוואָרפען זיין בלוטיגען קאָפּ אין קויש אַריין.

* * *

מאַסיליס האָט פערגוואַלדיגט און דערמאָרדעט צוויי מיידלעך. די גאַנצע צייט, וואָס ער איז געזעסען אין טורמע נאָכ'ן טויט־אורטייל, איז ער געווען ווי צעדרוקט, ער האָט געוויינט, [illegible], געפלייקט, אָבער ווען מען האָט איהם מודיע געווען, אַז זיין בקשה וועגען בעגנאַדיגען איז אָפּגעוואָרפען און אַז קיין שום האָפנונג איז נישטאָ, האָט ער זיך בערוהיגט, ער האָט געבעטען פּאַפּיר און אַ פעדער און האָט געשריבען צו זיין מוטער און שוועסטער:

„איך וויל אייך מודיע זיין, אַז איך געה אַוועק אין דער אייביגקייט, אַדיע, מאַמע, שטאַרק זיך, איך קוש אייך, שאַרל".

ווען די געהילפען פון תליון האָבען איהם געבונדען די הענד הינטער דער פּלייצע, האָט ער געשריען:

„אויסוואָורפען, שדים, נישט אַזוי פעסט, עס טוט מיר וועה!"

ביי דער גילאָטינע זענען געשטאַנען צוויי פרויען, די מוטערס פון די ערמאָרדעטע מיידלעך, זיי האָבען געשריען צום מערדער:

„[illegible], די האָסט דערהרג'עט אונזערע קינדער! אַ טויט דיר!"

נאָך דער עקזעקוציע האָט מען ביי איהם אין קעשענע געפונען דריי צייכענונגען, דריי קברים מיט אויפשריפטען: „שאַרל מאַסיליס איז דערהרג'עט געוואָרען אַ דאַנק די עדות", „מאַדאַם מאַסיליס איז געשטאָרבען פון צער אין יאָהר 1930", „איוואָן מאַסיליס איז געשטאָרבען פון שאַנדע אין יאָהר 1930".

* * *

טריאַסט און דיפור, צוויי יונגע פּויערים האָבען ערמאָרדעט אַן'אַלטע פרוי, האָבען דעם קערפּער צושניטען אויף שטיקער און אַוועקגעוואָרפען צו די חזירים, ביידע זענען [illegible] צום טויט. אָבער טריאַסט'ן האָט דער פּרעזידענט בעגנעדיגט.

דייבלער איז געפאָהרען קיין בולאָן אויספיהרען די עקזעקוציע. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין אַ האָטעל. צוויי אַ זייגער אינדערפריה האָט איהם אויפגעוועקט דער האָטעליער: שוין צייט צו געהן אויפשטעלען די גילאָטינע.

ווען מ'איז אַריינגעקומען נאָך דיפור'ן, איז זיין איינציגע פראַגע געווען, צי מ'וועט טויטען אויך זיין חבר. מ'האָט איהם קיין קלאָרע תשובה נישט געגעבען, אָבער אין דער צווייטער קאַמער האָט דער חבר זיינער געוויינט פאַר פרייד, ער האָט געוואוסט, אַז ער'איז בעגנעדיגט. ווען מ'האָט דעם מערדער געפיהרט צו דער גילאָטינע, האָט ער גענומען ציטערן, דערזעהענדיג דאָס מעסער. דער תליון האָט איהם [illegible] די הענד [illegible] צו [illegible] די אויגען. [illegible] אַ ווייל [illegible] האָט [illegible] אַ [illegible], דער קאָפּ האָט זיך אַראָפּגעקייקעלט אין קויש אַריין.

* * *

ווי אַ „העלד" איז געשטאָרבען דער באַנדיט גריפאַ, וועלכער האָט דערהרג'עט אַ קאַסירער פון אַ באַנק אין מאַרסעל. די [illegible] פון מאַרסעל איז געווען [illegible], דער תליון האָט [illegible], אַז מ'וועט איהם ממית'ן, אויב ער וועט [illegible].

גריפאַ האָט פאַר'ן טויט זיך ענטשולדיגט פאַר'ן [illegible], וואָס ער קאָן נישט אַרויסגעבען זיינע חברים. אַרויסגעהענדיג אויף דער גאַס, האָט ער געפרעגט:

„און וואו איז דייבלער? ווייזט מיר, כ'בעט אייך, די מאַשין, איך האָב זי נאָך קיינמאָל נישט געזעהן".

מ'האָט איהם צוגעבונדען צו דער באַנק. גריפאַ האָט מיט די לעצטע כוחות אויסגעשריען:

„[illegible], פיפי!.. אַ טויט דער פּאָליציי... אַ טויט"...

פיפי, זיין געליבטע איז געזעסען דעם גאַנצען טאָג אין שכנות'דיגען באַר און האָט געוויינט.

* * *

ווערדיע האָט געאַרבייט אין [illegible]. אהיימקומענדיג אין אָוונט, האָט ער אויף די טרעפּ געטראָפען די 10־יעהריגע [illegible] פון זיין שכנ'טע. אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מען דאָס מיידעלע געפונען אין [illegible] פון ווערדיע, אַ פערגוואַלדיגטע און ערמאָרדעטע.

אַלע אַרבייטער פון פאַבריק זענען געקומען זעהן די עקזעקוציע, ווייל ווערדיע איז אַרויס פון טורמע, [illegible] דער גילאָטינע איז ער אינגאַנצען גרוי געוואָרען. זיינע לעצטע ווערטער זענען געווען:

„איך דאַנק די [illegible], זיי זענען געווען זעהר גוט צו מיר, [illegible] וועל איך מיט זיי אין קאָרטען נישט שפּילען"...

* * *

[illegible] אַ יונגער [illegible], האָט [illegible] אַ געליבטע, [illegible] האָט די פרוי פאַר איהם [illegible], אַז זי [illegible] 1500 פראַנק. [illegible], צוגענומען איהר געלד און אונטערגעצונדען [illegible].

די זשאַנדאַרען, וועלכע זענען געקומען איהם אַרעסטירען, [illegible] פאַר'ן טויט האָט ער געזאָגט אום גלח:

„איך האָב [illegible]... [illegible] מיט'ן לעבען... דאָס איז ריכטיג"...

דעם מערדער [illegible] פּאַר בעגינען, און [illegible] פון [illegible] פראַקור[אָר], האָט [illegible] מיט שרעק:

„מיר [illegible] מיין האַלז?... שוין?... עס קאָן נישט זיין"...

אַזוי ווי מ'האָט נאָך לאַנג געמוזט [illegible] אויפ'ן תליון, [illegible] אַ פּליגען [illegible]. ער האָט [illegible] אַ גלאָז באַך אַ גלאָז ביז ער איז אינגאַנצען שיכור געוואָרען.

* * *

שרעקליך איז געווען דער סוף פון [illegible], וועלכער האָט [illegible] צוויי [illegible], ער האָט בשום אופן נישט געוואָלט גלויבען, אַז ער מוז שטאַרבען. ווען מ'האָט איהם [illegible], אַז דער פּרעזידענט האָט [illegible] זיין בקשה, איז ער [illegible] אין אַ ווילדע חיה, ער האָט [illegible]:

„איך וועל זיך נישט לאָזען [illegible]! איך וועל דייבלער'ן [illegible]!"

צעהן [illegible] האָבען זיך קוים מיט איהם אַן'עצה געגעבען, עס איז [illegible] אַ שרעקליכער [illegible] מיט דעם [illegible] ביז מ'האָט איהם געבראַכט צו דער גילאָטינע.

„דער פּראָקוראָר איז אַ באַנדיט, — האָט ער געשריען מיט אַ [illegible] קול, — איהר אַלע"..

בלייך ווי די וואַנט האָט דייבלער אַראָפּגעלאָזט דאָס מעסער. דאָס בלוט האָט אַ שפּריץ געטון דריי מעטער ווייט פון דער גילאָטינע...

א. כ־ך

לאָדז, 23 יאַנואַר 1931

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 23 יאַנואַר 1931

דייטשלאַנד און רוסלאַנד

פון ד״ר ח. זשיטלאָווסקי

די אויסלענדישע פּאָליטיק פון דער ראַטען־מאַכט האָט אַ דאָפּעלטען כאַראַקטער און ווערט בע־שטימט פון צוויי גאַנץ פערשידענע מאָמענטען: איינמאָל איז רוסלאַנד אַ לאַנד ווי אַלע לענדער, און איהר אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטיק הענגט אָפּ פון איהרע ריין נאַציאָנאַלע אינטערעסען. אין דעם פּרט האָט רוסלאַנד גאַנץ געוויס אַ רעכט צו פיהלען זיך בע׳עולה׳ט אין דעם שלום־אָפּמאַך פון ווערסאַיל. נישט נאָר האָט מען פערקירצט איהר שטח, צוגע־נומען ריין רוסישע געגענטען און אוועקגעגעבען אַנדערע, נאָר מען האָט נאָך ביי איהרע גרעניצען אויסגעבויעט אַ שטאַרקע מדינה, אַ פיינדליכע צו איהר, מיר מיינען דאָ פוילען.

אַ חוץ דעם האָט רוסלאַנד אַלטע חשבונות און אינטערעסען אין איהר פּאָליטיק מיט ענגלאַנד. רוסלאַנד האָט תמיד געשטרעבט צו זיין ענגלאַנד׳ס ריוואַל אין צענטראַל־אַזיע, צו פערשפּרייטען איהר פּאָליטישע השפּעה אויף אַפגאַניסטאַן און פּערסיע, און אויף אַזאַ אופן צו זיין אַ געפאַהר פאַר ענג־לאַנד׳ס איבערמאַכט אין אינדיע.

ס׳איז אמת, אַז די באָלשעוויסטישע רעגירונג האָט זיך אָפיציעל אָפּגעזאָגט פון אַלע אַזעלכע אימפּעריאַליסטישע געלוסטען, אָבער די אָפיציעלע דערקלערונגען פון רעגירונגען, — ווער נעמט זיי דען ערנסט אין דער פּאָליטיק? מען ווייסט גאַנץ גוט, אַז רוסלאַנד׳ס „טשערוואָניעץ" און די רוסישע „אינטריגעס" שפּילען נאָך איצטער זייער ראָל אין אַפגאַניסטאַן און פּערסיע, אפשר נאָך אין אַ גרעסע־רער מאָס איידער דאָס איז געווען דער פאַל אונ־טער דעם צאַרישען רעזשים.

פאַר רוסלאַנד, דער נאַציאָנאַלער מדינה, וואָלט זיך זיכער גאַנץ גוט געלוינט, ווען איהר זאָל זיך איינגעבען, מיט פעראייניגטע כוחות, צו צעברעכען פראַנקרייכ׳ס מאַכט. אַ פעראייניגונג פון רוסלאַנד, דייטשלאַנד און איטאַליע אין אַ זיגרייכען קריג וואָלט אויך פערשטאַרקט רוסלאַנד׳ס פּאָזיציע אין איהר ריוואַליטעט מיט ענגלאַנד.

אָבער רוסלאַנד׳ס אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטיק ווערט בעשטימט נישט נאָר פון אָט די ריין נאַציאָ־נאַלע מאָמענטען. אין [illegible] ווירקט נאָך אַ נייער מאָמענט, וועלכען דער אַלטער רעזשים האָט נישט געקאַנט האָבען אין אויג. די סאָוויעטען־מאַכט האָט גענומען אויף זיך די אויפגאַבע דורכצופיהרען אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע, וואָס זאָל אָפּשאַפען דעם קאַפּיטאַליסטישען רעזשים און אוועקשטעלען דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען אויף גאַנץ נייע יסודות. אָפיציעל גענומען, איז דאָס אַ ריין אינעווייניגסטער רוסישער ענין, אָבער אָט דער ענין שפּילט אַן אומגעהייער וויכטיגע ראָל אין רוסלאַנד׳ס אינטער־נאַציאָנאַלער פּאָליטיק. אויך ער דיקטירט יענע זיגזאַגיגע ליניע, דאָס וואַרפען זיך פון רעכטס צו לינקס און פון לינקס צו רעכטס, וואָס בעהערשט די רוסישע פּאָליטיק, סיי די אינעווייניגסטע אין לאַנד, סיי די אינטערנאַציאָנאַלע.

אויף אַזאַ אופן זעהען מיר, אַז סיי דער פּאַשיזם אין דייטשלאַנד, סיי דער קאָמוניזם אין רוסלאַנד, זענען גרייט צו שפּילען „וואַ־באַנק" אין דער איצטי־גער פּאָליטישער סיטואַציע און נעמען אויף זיך די גרויסע ריזיקע פון אַ נייער וועלט־מלחמה.

מערקווירדיג, ווי ענג עס איז אין [illegible]־צייט צונויפגעבונדען דער אידעאַל [illegible] דער דע־מאָקראַטיע מיט דעם אידעאַל פון דעם [illegible]־ליכען פרידען. מען קאָן אַרויסשטעלען ווי אַ כלל, אַז אין יענע לענדער, ווי ענגלאַנד, פראַנקרייך, בעלגיע, האָלאַנד, שווייצאַריע און די סקאַנדינאַווישע מלוכות, וואו די דעמאָקראַטיע האָט שוין געהערשט אַ היבשע צייט, וואו זי האָט דערצויגען די מאַסען צו זעלבסטפערוואַלטונג און מוניציפּאַלע און אַלגע־מיינע פּאָליטישע ענינים, איז אויך דאָ אַ ווייניגער גינסטיגער באָדען פאַר׳ן פּאַשיזם און פאַר דעם קאָמוניזם, און פון יענע לענדער דערגעהט זיך אויך ווייניגער קריגס געשריי. מען וואָלט דעריבער געקאָנט מיינען, אַז די איצטיגע קריגס־געפאַהר, וואָס הויערט איבער אייראָפּע האָט איהר צענטער אין איינעם פון די פּאַשיסטישע אָדער דיקטאַטאָרישע לענדער, ווי איטאַליע, אונגאַרן, [illegible], ליטע, און פונדעסטוועגען איז דאָס נישט אַזוי.

די קריגס־וואָלקענס האָבען זיך [illegible] צאַמ־לען אין אַ דעמאָקראַטישען לאַנד, אין [illegible], וואו דער פּאַשיזם האָט נאָך לאַנג נישט די איבער־האַנט, וואו ער האָט אָבער שוין געשלאָגען גאַנץ טיפע, בריייט פערצווייגטע וואָרצלען.

און דייטשלאַנד קאָן באמת ווערען דער שטורם־צענטער פון דעם קומענדיגען קריג נישט דערפאַר, וואָס דער פּאַשיזם קאָן דאָרטען געווינען די איבער־האַנט, נאָר פערקעהרט; דער פּאַשיזם קאָן דאָרטען געווינען די איבערהאַנט, ווייל דייטשלאַנד קאָן גע־צוואונגען ווערען צו קעמפען פאַר איהר בעפרייאונג פון איהר איצטיגער אוממעגליכער לאַגע, אַפילו ווען דאָס זאָל זיין פערבונדען מיט אַ קריג.

דייטשלאַנד געהערט באמת צו יענע לענדער, וואָס האָבען מעהר פון אַלע פערלוירען אין דעם פרידענס־אָפּמאַך פון ווערסאַיל. מען האָט ביי איהר צוגענומען אַלע קאָלאָניעס; מען האָט פון איהר אָפּגעשניטען גרויסע, לעבענס־וויכטיגע טיילען; מען האָט אַרויפגעצוואונגען אויף איהר אַ קאָנטריבוציע פון ווייס איך וויפיל „תרפ״ט מיליאָנען". די בורזשו־אַזיע, די דייטשע, וואָס האָט מסכים געווען אויף די צאָהלונגען, לויט דעם יאַנג פּלאַן, האָט געהאָפט — און האָפט נאָך — אַז זי וועט דאָס קאָנען דורכ־פיהרען אויף דעם חשבון פון די גרויסע פאָלקס־מאַסען, — אין דער ערשטער ליניע, אויף דעם חשבון פון די אַרבייטער. אָבער די אַרבייטער ווילען זיך נישט לאָזען אויסזויגען, הענגט אויף דייטשלאַנד די סכנה, אַז זי וועט בשום אופן נישט קאָנען נאָכ־קומען איהרע פינאַנציעלע התחייבות׳ען.

און עס איז דאָ נאָך אַן׳אַנגעווייטאָגטער פונקט אין דער דייטשער לאַגע. ער ווירקט אויף דעם גאַנצען דייטשען פאָלק, ווי אַן׳אָפּענע וואונד, וואָס ווערט טאָג־טעגליך בעשאָטען מיט זאַלץ, דאָס איז דער אַזוי־גערופענער „קאָרידאָר".

אָבער ווי אַזוי קאָן דייטשלאַנד בכלל רעכענען אויף דער מעגליכקייט פון פיהרען אַ קריג אַנט־קעגען פוילען, — דאָס הייסט, פראַנקרייך, — נישט האָבענדיג קיין אַרמעע און נישט האָבענדיג קיין וואָפען, און קיין רעכט צו בעשאַפען זיך אַן׳אַרמעע און זיך צו בעוואָפענען? אויף אָט דער שאלה ווייסט מען שוין פון לאַנג אָן דעם ענטפער. עס איז אַ סוד אויף גאַנץ בראָד, אַז דייטשלאַנד איז בעוואָפענט און אַז אין פאַל פון אַ קריג, וועט זי מסתמא קאָנען באַשטעהען איהר שטעל. אַ מיליטעריש־צוגעגרייטע מענשען־מאַטעריאַל האָט זי אין איהרע פּאַטריאָטישע פעראיינען, און אַלע נויטיגע קריגס־מכשירים ווערען פאַבריצירט פאַר איהר אין רוסלאַנד. רוס־לאַנד האָט אויך אַן׳אָפּמאַך מיט ליטע אויף אַן׳אומגעשטערטען טראַנזיט פאַר איהרע טראַנספּאָרטען.

נישט אומזיסט האָט זיך רוסלאַנד אַזוי פער׳עקש׳ענט געאַמפּערט, בעת דעם רוסיש־פּוילישען שלום, פאַר יענער שטיקעל טעריטאָריע, וואָס פּוי־לען האָט געוואָלט האָבען, ווי אַ מחיצה צווישען רוסלאַנד און ליטע. פּוילען האָט געמוזט נאָכגעבען, און רוסלאַנד האָט אַ פרייען דורכגאַנג דורך ליטע קיין אייראָפּע. זאָל נאָר קומען די נויטיגע צייט, ווען דייטשלאַנד, אפשר אויך אין פער[illegible] מיט איטאַליע, זאָל קאָנען אַ קלאַפּ טון פראַנקרייך, האָט זי אַלע איהרע קריגס־מאַטעריאַלען פון רוסלאַנד און אפשר נאָך אויך רוסלאַנד׳ס מיליטערישע הילף.

אַזוי אַרום ווערען מיר צוגעפיהרט צו נאָך אַ וואונדען־פונקט אין דער איצטיגער סיטואַציע, צו יענעם צווייטען וויכטיגען פּ[illegible], פון וועלכען עס הענגט איצטער אָפּ דער גורל פון קריג און פרידען: רוסלאַנד.

וואָס איז רוסלאַנד׳ס אויסלענדישע פּאָליטיק, און וואָס קאָן מען דערוואַרטן פון איהר?

ביי צוויי רביים אין רומעניע

אַ בעזוך

פון י. האָראָוויץ

אַן׳ערך אַכציג קילאָמעטער פון יאַסי, פער־וואָרפען צווישען בערג און טאָלען ליגט דאָס שטעטעל שטעפּאַנעשט.

איך בין געגאַנגען איבער דער הויפּט־גאַס פון שטעטעל, וואו יעדע טיר פיהרט צו אַ קראָם, אָדער אַ געוועלבעל. אָרימע יודישע קלייטלעך מיט גוי׳שע סחורה, אָבער די סחורה ליגט אין די פּאָליצעס, און דער גוי קומט נישט, ווידער די אייגענע זאַך; קריזיס און אָרימקייט ביים פויער. פון איין זייט שטעטעל ביז׳ן צווייטען הער איך איין זאַך: נישטאָ קיין פּרנסה.

דער רבי איז דער צענטער פון שטעטעל. פאַר דעם יונגען דור אַ רעטעניש, פאַר דעם אַלטען — אַ טרייסט, אַ שכינה, וואָס עפּעס, לויפט מען צום רבי׳ן: ער זאָל עצה׳ן, בענטשען. פערהאַן זענען צוויי רבים: רבי אברהם מתתיהו פרידמאַן און זיין זוהן, מנחם נחום. דער עלטערער -- אַ זקן פון איבער אַכציג. דער יונגערער — אַן׳ערך פופציג. דער עלטערער איז אַ זוהן פון׳ם ריזשינער, דער יונגערער איז אַן׳איידעם פון דעם טשאָרטקאָווער. ביידע שמ׳ען זיי איבער גאַנץ רומעניע, און פון אומעטום קומט מען צו זיי.

איך לאָז וויסען דעם יונגערען רבין, אַז איך וויל איהם זעהען. ער הייסט מיך קומען אין אָוונט. ביים טויער בעפאַלען מיך חסידים, גבאים, זיי ווייסען שוין ווער איך בין. איטליכער שטעקט מיר אַריין אַ פוילען, ווייכען שלום־עליכם, און מאַכט ביי מיר אַ פּאַפּיראָס...

דער יונגער רבי נעמט מיך אויף אין זיין פּריוואַטען צימער. ענטקעגען מיר שטעהט אַ הויכע, פעסט־געבויטע, אימפּאָזאַנטע פיגור מיט גרויסע, קלוגע אויגען, אַ פולער געזיכט און אַ שעהנע, שוואַרצע, קייעלכדיגע באָרד. אַ מאָדערנער געביל־דעטער יוד מיט אַ קלאָרען בליק אויף יעדער פראַגע. ער איז געניי בעקאַנט מיט די ישיבות אין אַמעריקע, מיט דער אגודה אין פוילען, מיט׳ן ציוניזם, אַנטי־סעמיטיזם און אַלע אַנדערע פראַגען, וואָס זענען נוגע דעם יודישען פאָלק.

איך בעט איהם, ער זאָל מיר עפּעס זאָגען וועגען זיין „הויף" און וועגען די יודען, וואָס קומען צו איהם. ער פיהרט נישט קיין „הויף" און פראַוועט נישט קיין טישען, מחמת ער איז אַ קראַנ־קער מענש. און וואָס שייך די רומענישע יודען האָט ער נישט קיין איבעריגס־געהויבענע מיינונג וועגען זיי. דער רומענישער יוד, זאָגט ער, איז אַן׳אויסערליכער מענש, די נשמה פערנעמט ביי איהם אַ זעהר קליינעם אָרט. ער האָט ליב צו פוצען זיך און לעבען אַ גוטען טאָג, אָבער אינעווייניג איז ער פוסט און ליידיג. אַזוי, למשל, קענט איהר בעגע־גענען אַ פּשוט׳ען מענשען און מיינען, ער איז אַ פריץ, ער קען זיך פערגינען טראָגען לאַקירטע שיך, האַנטשוה, אַ שטעקעלע, נאָר אַז איהר צו־שמועסט זיך מיט איהם, זעהט איהר, אַז ער פער־מאָגט נישט די מינדעסטע זיטליכקייט פון אַ ציווי־ליזירטען מענשען. איהם קומט דעריבער אָפּט אויס צו זיין, חוץ אַ רבי, אויך אַ פּרעדיגער, אַ זיטען־לעהרער, אַ שטראָפער.

„און וואָס איז שייך יודישקייט", זאָגט דער רבי, „זאָלט איהר מיך בעסער נישט פרעגען, אונ־זערע יודען (דאָס הייסט, די רומענישע) זענען שטענדיג געווען און פערבליבען ווייט פון יודיש־קייט. אָט האָט איהר אַ משל; עס קומט צו מיר אַ יוד, איינמאָל אין אַ שבת, און זאָגט מיט אַ וויץ, אַז היינט איז ביי איהם יום־כפור. פרעג איך איהם, פאַרוואָס איז ביי איהם היינט יום־כפור? ענטפערט ער: ווייל שבת רויכערט ער נישט"...

דער רבי מאַכט זעהר אַן׳אינטערעסאַנטען פער־גלייך צווישען בעסאַראַביער און אַלט־רומענישע יודען. אין ביידע פּראָווינצען קומען פאַר געמישטע חתונות צווישען יודישע מיידלעך און שקצים, אָבער אין אַלט־רומעניע ווערט עס געטון אויס לוסט, אָהן וועלכע עס איז בעשטימטע סבות, בעת אין בעסאַ־ראַביע, וואו די אָרימקייט איז פיל גרעסער, זענען די יודישע מיידלעך אָפּט פּשוט געצוואונגען דאָס צו טון, מחמת אַ קריסטליכער חתן מאָנט נישט קיין נדן...

איך פערלאָז דעם יונגען רבי׳ן, און איך געה אַריבער אין דער צווייטער הויז, וואו דער אַלטער רבי אברהם מתתיהו וואוינט. דאָס איז אַ פּראַכטפולע געביידע מיט אַ סך גרויסע, עלעגאַנט־מעבלירטע חדרים, מיט אַ בעזונדער פּאָדער־צימער פאַר די חסידים און גבאים און מיט אָהן אַ שיעור ווערטפולע אַנטיקען, וואָס זענען איבערגעבליבען אַלס ירושה פון זיין פאָטער, רבי ישראל דער ריזשינער, ז״ל.

דער עלטסטער גבאי פיהרט מיך אַריין אין׳ם רבינ׳ס חדר. אַ גרויס, פיר־עקיג צימער, טונקעל בעלויכטען מיט אַ פּאָר מאַסיווע שטיקלעך מעבעל. אין הינטער־גרונט, אָנגעשפּאַרט מיט׳ן עלענבויגען אָן טיש, זיצט דער אַלטער רבי אָנגעטון אין אַ שעהנעם געבלומטען כאַלאַט. אַ קלאָר, לויטער גע־זיכט מיט אַ ווייסער, שיטערער באָרד און טיפע בלויע אויגען. דער גבאי בעט מיך איך זאָל לאַנג נישט רעדען מיט׳ן רבי׳ן, מחמת ער איז מיד און שוואַך.

„ניש־קשה, ניש־קשה", זאָגט דער רבי, „איך בין נאָך נישט אַזוי אַלט, ווי מען מיינט...

איך בעט איהם ער זאָל מיר זאָגען וועגען דעם „משיח־צימער" אין זיין הויז, וואָס האָט אַ שם איבער גאַנץ רומעניע.

„דאָס צימער האָט מיין פאָטער, ז״ל, געבויט. ווען דאָס צימער איז פאַרטיג געוואָרען, און מיין פאָטער האָט געזעהען, ווי שעהן עס איז, האָט ער געזאָגט: „דאָ וועט איינשטעהן משיח". ער האָט אויך אָנגעגרייט אַ גאָלדענע קרוין פאַר משיח׳ן, אָבער די קרוין איז פער־שלאָסען, און קיינער קען זי נישט זעהען"...

ער הייסט דעם גבאי מיר אויסווייזען אַלע צי־מערען. די צימערען זענען פול מיט כל־ערליי וואונ־דערליכע זאַכען, ווי געשליפענע שפּיגלען, גאָלדענע בעכערס, קריסטאָלענע גלעזער און פלעשער און אַ סך גאָלד־ און זילבער־בעפוצונגען. איטליך שטי־קעל מעבעל האָט אַן׳אַנדער בעדייטונג און אַנ־אַנדער יחוס, און דער אַלטער גבאי ערקלערט מיר דעם אָפּשטאַם און די חריפות פון יעדער זאַך בע־זונדער.

ער פיהרט מיך אַריין אין „משיח׳ס צימער". די ווענט זענען [illegible] פּראַכטפולע רעליגיעזע גע־מעלען. דער דיל און די טירען זענען געמאַכט פון פיין־געשניצטען האָלץ מיט זעלטענע איינפאַסונגען. פון די ווינקלען בלישטשען אַרויס גאָלדענע און זיל־בערנע כלים, בעכערס, הבדלה־פושקעלעך און מנורות. אויפ׳ן טיש שטעהט אַ גרויסער קרישטאָ־לענער בעכער, פון וועלכען דער ריזשינער, ז״ל, פלעגט מאַכען קידוש, דער גבאי געהט אויף די שפּיץ־פינגער און בעריהרט יעדע זאַך מיט אַ בע־זונדער יראת־הכבוד.

„און דאָ", צייגט מיר דער גבאי אַ פערשלאָסע־נע שאַפע, „געפינט זיך די משיח־קרוין. און ווייסט איהר, וויפיל די קרוין קאָסט? צוויי טויזענט קערב־לעך מיט צוויי נפשות. איהר וואונדערט זיך, האַ? וועל איך אייך דערצעהלען. דער ריזשינער, ז״ל, האָט די קרוין בעשטעלט ביי איינעם פון די גרעסטע גאָלדשמידען אין לאַנד. ער האָט איהם צוגעזאָגט צוויי טויזענט קערבלעך, בתנאי, אַז דער גאָלדשמיד זאָל אַרבייטען די קרוין [illegible] ריזשינער׳ס גע־גענוואַרט. אָבער אַזוי ווי דער ריזשינער איז געווען שטאַרק פערנומען, פלעגט דער גאָלדשמיד מעהר ווי איין שעה אין טאָג נישט אַרבייטען. געזעהען, אַז עס נעמט צו לאַנג, האָט דער גאָלדשמיד בעשלאָ־סען אָפּצולאָזען די אַרבייט. דער ריזשינער האָט איהם פאַר דעם בעשטראָפט, און ביי איהם צוגענומען אַ קינד. ווען דער גאָלדשמיד האָט דערזעהען זיין אומגליק, האָט ער זיך צוריק אומגעקעהרט צום רבי׳ן און ווייטער פאָרטגעזעצט די אַרבייט. און ווידער איז אוועק אַ צייט און די קרוין איז נאָך אַלץ נישט געווען פאַרטיג. האָט דער גאָלדשמיד ווידער פער־לוירען דאָס געדולד און ווידער אויפגעהערט קומען. דער רבי האָט דעם גאָלדשמיד נאָך אַמאָל בע־שטראָפט, און ביי איהם צוגענומען אַ צווייט קינד. דער גאָלדשמיד האָט געפיהלט, אַז ער קען זיך מעהר נישט ענטקעגענשטעלען דעם רבי׳נ׳ס כח, און ער האָט בעשלאָסען צו ענדיגען די קרוין. און אָט אַזוי ווי איהר זעהט", פערענדיגט דער גבאי, „האָט די קרוין געקאָסט צוויי טויזענט קערבלעך מיט צוויי נפשות"...

—=:0:=—

Dr. med.

I. Wajnberg

Cegielniana 47, tel. 126-02

צוריקגעקעהרט

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציעל פאַר לונגען און האַרץ־קראַנקהייטען

בעשטראַהלונגען אין קינדליכע בערג־זון.

נעהמט אָן אין דערהיים פון 3—5.

דאס אלטע מיספערשטענדניש

פון ד"ר א. קאראלניק

בענשען אָדער שעלטען, ליבען אָדער זידלען, ווייס ווי שניי אָדער שוואַרץ ווי פעך, — די יודישע פסיכיק בעוועגט זיך צווישען די צוויי עקסטרעמען. פאַראַלעלע ליניעס, ווייט איינע פון דער צווייטער, אָבער ביידע קומען זיך צונויף אין איין געמיינשאַפט ליכען בּאָדען: אין דער ליידענשאַפט. ליידענשאַפט, פאַנטאַזיע, ווילען — רופט עס מיט דעם נאָמען אָדער מיט אַן אַנדערען — דער שורש איז דער אייגענער: די עמאָציע.

און מיר קומען אַזוי זעלטען ... צו דענקען, צום קלאָרען פערשטעהען פון די פאַקטען וואו זיי זענען און פון די מאָטיוועז, וואָס האָבען זיי אַרויסגעבראַכט.

איך ווייס עס איז גרינג צו זיין קאַלט — ווען מען איז קאַלט, און ווען עס ברענט און בראָט, ווען דער ווייטאָג איז גרויס, צעהלט מען נישט קיין ווערטער און מען מעסט נישט דעם „שקל", דעם מעטר פון דער שורה, ריכטיג, אָבער פאָעטען טוען עס פאָרט — און זיי זענען עכט אין זייער געפיהל און אין זייער קונסט. קינסטלער, שאַפענדע, טוענדע, מענשען מוזען זיין די האַרען און נישט די קנעכט פון זייער געפיהל.

און פּאָליטיק איז אויך קונסט, גרויסע, שווערע קונסט. טאָפעלט און דרייפאַך מוז זיך דער פּאָליטיקער היטען פאַר ליידענשאַפט און פאַר ווערטער וואָס פערפיהרען.

באַנאַליטעטען — איאָ? א ב'אמת'ען, געוויס, אָבער עס ווייזט אויס, אונזער פּאָליטישע ערפאַהרונג איז נאָך אַזוי קליין, אַז מיר האָבען נאָך נישט אַריינגעזאַפט אין זיך די גרונט־כללים פון פּאָליטיק.

עס איז זיכער נישט פּאַסיג און נישט גערעכט אָנצונעמען אַזאַ „שול־מייסטער"־טאָן בנוגע די צוויי מענשען, וואָס האָבען נישט ווייניגער ערפאַהרונג ווי איך, וואָס פערשטעהען פּאָליטיק — און בפרט די ציוניסטישע, אויך נישט ווייניגער, אויב נישט מעהר פון מיר, אָבער איך רעד דאָ נישט וועגען מענשען, נאָר וועגען אַ שיטה, אַ טאָן, אַ סטיל און אַ ריכטונג. דער ריכטונג וואָס הערשט ... אין דער גאַנצער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

וואָס שרייען איצט אַלע ציוניסטען? ענגלאַנד האָט אונז אָפּגענאַרט, ענגלאַנד האָט אונז פערראַטען, ענגלאַנד האָט נישט געהאַלטען איהר הייליגע הבטחה

און ווען אַלע ציוניסטען — אפשר אויך אַלע יודען — דענקען אַזוי, פיהלען און רעדען אַזוי, איז עס נישט קיין וואונדער. ווען אַ מענש וואָס ווערט בעגייסטערט און בעגייסטערט דערנאָך אַנדערע, אַ מענש פון אימפּולסען, פון עטישע פאַרדערונגען און פון אַן'איינגעבוירענעם, עכטען פּאַטאָס, — קאָנצענטרירט אָט די אַלגעמיינע שטימונג אין אַ הויך־קלינגענדיג וואָרט, אַ וואָרט, וואָס מערוואונדערט דעם, וועגען ווען עס איז געזאָגט געוואָרען.

עס איז נישט קיין וואונדער, ווען ד"ר סטיפען ווייז געהט אַרויס מיט אַן'אָנקלאַגע אַנטקעגען ענגלאַנד, — און בעשולדיגט זי אין דעם „גרויסען פערראַט".

אַזוי הייסט דאָס בוך, וואָס ד"ר ווייז האָט אַרויסגעגעבען אינאיינעם מיט מר. דע־האַז. ד"ר ווייז האָט געגעבען דעם טאָן, דעם טעמפּעראַמענט, דאָס שניידענדיגע וואָרט, דע־האַז האָט צונויפגעקליבען דעם מאַטעריאַל, צונויפגעשטעלט דעם אָנקלאָג־אַקט. עס האָט, הפנים, געזאָלט זיין אַזוי, אַז ד"ר ווייז האָט בעדאַרפט בעאַרבייטען, אויפבויען דעם מאַטעריאַל, און דע־האַז — טאָן די שוואַרצע אַרבייט. עס וואָלט געווען אויך, נאַטירליך. ווייל „יונגע עס בויען מלכים, האָבען אויך די לאַסטפיהרער צו טאָן", און לגבי דע־האַז איז ד"ר ווייז זיכערליך אַ מלך.

אָבער ד"ר ווייז איז פּלוצלונג געוואָרען קראַנק, אָבער די אַרבייט האָט געברענט, מען האָט געמוזט אויסנוצען די הייסע שעה, קאָווען דאָס אייזען אַזוי לאַנג ווי עס גליהט נאָך. און די הענט פון הערן יעקב דע־האַז האָבען געמוזט נישט נאָר זאַמלען נאָר אויך פורעמען און קנעטען דעם מאַטעריאַל, און איהר ווייסט דאָך — די „ידי יעקב" זענען נישט קיין זעהר קונציגע.

און דאָס וואָס האָט געקאָנט און אפשר געזאָלט ווערען אַן'אָפּרעכנונג מיט ענגלאַנד, אַ מין „מגלה טמירין", אַן'אויפדעקונג פון די סודות פון דער גאַנצער ציוניסטישער פּאָליטיק, איז געוואָרען בלויז אַ זאַמלונג פון דאָקומענטען, וואָס זענען בעקאַנט יעדער צייטונג־לעזער און דערצו נאָך אַ קאָמענטאַר, וואָס איז נישט מעהר ווי אַ שטימונג, ווי פּאָליטישע אָדער נאַציאָנאַלע ליריק, אַ קאָמענטאַר, וואָס ערקלערט גאָרנישט. ווי קאָן דאָס אויך זיין אַנדערש, ווען דער גאַנצער צוואַנג איז נישט קיין אָביעקטיווער, נישט פּאָליטישער, נאָר אַן'עמאָציאָנעלער? ווי קאָן מען אויך ערוואַרטען אַ קיהלע היסטאָרישע אָפּשאַצונג פון די ענגלישע מאָטיוועז, ווען ד"ר ווייז פערזיכערט אונז אין זיין איינלייטונג, אַז ער האָט „אַ גאַנץ לעבען געהאַט פערעהרונג און ליבע פאַר אַלצדינג וואָס איז ענגליש"?

אָט דאָס איז אייגענטליך דער שורש פון די אַלע מיספערשטענדענישען אין אונזער ציוניסטישער פּאָליטיק. עס איז נישט ד"ר ווייז אַליין — עס איז אַ גאַנצע שולע פון דער ציוניסטישער, פון דער יודישער פּאָליטיק — עס איז די שולע פון אַנגלאָמאַניע און פון פערליבטקייט. איך קאָן נאָך פערשטעהען אַ בעציהונג פון רעספּעקט צו ענגלאַנד, נאָך מעהר — אַ בעציהונג פון בעוואונדערונג פאַר דעם כּח, דער ענערגיע, דעם גיגאַנטישען ווילען וואָס הערשט אין דער ענגלישער פּאָליטיק. אָבער פערעהרונג — פאַרוואָס? מיט וואָס האָט עס ענגלאַנד פערדינט? האָט דען ענגלאַנד'ס געשיכטע זיך אָנגעהויבען טאַקע אין דעם יאַהר 1917, טאַקע מיט באַלפור'ס דעקלאַראַציע? נישט געווען קיין ב־רען־קריג? נישט געווען קיין אירלאַנד? נישטא קיין אינדיע? האָט ענגלאַנד נישט געהאַט קיין שום פלעק אויף איהר ווייסען חופה־קלייד? צו וואָס זיך אוועקשטעלען אין דער לעבערליכער לאַגע פון דעם אַלטען טרובאַדור, וואָס בעזינגט זיין דאַמע, די דאַמע פון זיין האַרצען — דערהויבט אין זיין פאַנטאַזיע, די פשוטע מאַריע אָדער לואיזע צו דעם ראַנג פון אַ מלאך — ביז עס קומט די ביטערע ענטוישונג?

און ווייטער, דער צווייטער פונדאַמענטאַלער פעהלער פון דער ציוניסטישער עמאָציאָנאַלער אויפפאַסונג: די אויפפאַסונג פון אַ „קאָווענאַנט" — פון אַ בונד, „וואָס איז געשאַפען געוואָרען צווישען ענגלאַנד, דעם יודישען פאָלק און די פעלקער" דוכט זיך — אַ פאַקט, און דאָך אַ מליצה. עס איז געוועגדט ווי מען שטעלט דעם טראָפּ. עס העגגט אָפּ פון דעם עמאָציאָנאַלען אינהאַלט פון דעם וואָרט „קאָווענאַנט". ווער האָט עס געזאָגט ד"ר ווייז'ן און מר. דע־האַז'ען, אַז ענגלאַנד האָט מיט אונז געשלאָסען אַ „קאָווענאַנט", אַ מין „ברית עולם"? ענגלאַנד זאָגט עס נישט, דאָס יודישע פאָלק ווייסט אויך נישט דערפון. „קאָווענאַנט" איז ביבליש, פּאָעטיש, רעליגיעז געפאַרבט. „קאָווענאַנט" קלינגט אַזוי יום־טוב'דיג. דער אמת איז אָבער, אַז מיר האָבען מיט ענגלאַנד געשלאָסען נישט קיין „ברית" נאָר אַ קאָנטראַקט, און דאָס אויך נישט אויף „דור־דורות", נאָר אויף אַ גאַנץ קורצער צייט, אַזוי לאַנג ווי דער מאַנדאַט איז גילטיג — און ער קאָן זעהר גיך בטל ווערען, אויב איינער פון די צדדים וויל, און דער עיקר, אויב ענגלאַנד וויל נישט מעהר, און אויך דער קאָנטראַקט איז גאָר נישט אַזוי פעסט, פעראַנקערט, ווי מען מיינט. אייגענטליך שטעהט אין דעם קאָנטראַקט גאָרנישט, — אויב מען זאָל אָננעמען די באַלפור־דעקלאַראַציע פאַר אַ קאָנטראַקט. עס איז אַן'עכט באַלפורישער דאָקומענט, גאַנץ אין דעם סטיל פון דעם אַלטען געניטען מייסטער אין פּאָליטישער וואָלקענקונסט, ווייל דאָס איז ... געוועזען לאָרד באַלפור, און דאָס איז געווען זיין איינציגער שטאַטמענישער טאַלאַנט. און עס איז באמת צו אָראַטאָריש — און דאָס מיינט אומהיסטאָריש, נישט זאַכליך, ווען ד"ר ווייז „אַפּעלירט פון פאַספילד'ס ווייסען פּאַפּיר צו — דעם געוויסען און דעם כבוד פון באַלפור'ס ענגלאַנד.

באַלפור'ס ענגלאַנד! איך ווייס נישט, אויב מאַקדאָנאַלד'ס ענגלאַנד אָדער פאַספילד'ס ענגלאַנד טראָגט אויף זיך אַ צו גרויסען עול פון געוויסען — דער עול פון חובות, פון אַרבייטסלאָזיגקייט, פון סאָציאַלער אומזיכערקייט און פון דאגות וועגט אפשר איבער, — איך ווייס נישט, ווי גרויס איז דער כבוד, וואָס סידני וועב און זיינע קאָלעגען לייגען צו אויף דער היסטאָרישער וואָג פון ענגלאַנד. אָבער ווען מען שטעלט אַנטקעגען „באַלפור'ס ענגלאַנד" פאַר אַ מוסטער — איז דאָס אַ סימן, אַז אַלע אונזערע אָביעקטיווע מאַסשטאַבען ווערען בטל — ממש צערונען ווי וואַסער, אין דעם מאָמענט, ווען מיר — ווען אונזערע אייגענע אינטערעסען ווערען אָנגעריהרט, און ווערען אומגערעכט. מיר זענען צו דאַנקבאַר, אַפילו דאָרט, וואו עס קומט גאָר נישט קיין דאַנק.

איז נישט כּורש פערשריען געוואָרען ביי אונז אויף אייביג פאַר אַ צדיק, פאַר אַ דערלייזער? און וואָס ווייסען מיר פון איהם? וואָס איז זיין היסטאָרישער פערדינסט, אַ חוץ דער אומבאַשטימטער, אומקלאָרער צוזאָג, זיין דעקלאַראַציע: אַז „מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו — ויעל לירושלים אשר ביהודה ויבן את בית ד' אלהי ישראל"... און דאָס איז געווען די גאַנצע „ישועה"! אַ צוזאָג, וואָס פּרס האָט שפּעטער נישט געוואָלט האַלטען און האָט צוריקגענומען ביי דער ערשטער געלעגענהייט. און יודען האָבען דערנאָך געמוזט מיט שווערער מיה, מיט ביטערער אַרבייט, מיט אומ...ערע קרבּנות זיך אויסקעמפען דאָס ביסעל פרייהייט און נאַציאָנאַלע אומאָפּהענגיגקייט, וואָס זיי האָבען געהאַט. כּורש, אָבער, האָט גאָר נישט געמיינט, גאָר נישט געוואָלט, גאָר נישט צוגעזאָגט — אַ חוץ אַ „הויז" פאַר גאָט אין ירושלים. דער אַמאָליגער עקוויוואַלענט פאַר דעם מאָדערנעם אויסדרוק „נאַציאָנאַלע היים", און צי עס הייסט „בית ד'" ווי אין עזרא, אָדער „בית לעומי", ווי אונזער ה...גער ציוניסטישער פאָרמולע — דער רעזולטאַט איז דער אייגענער: אַ קייט פון ביטערע ערפאַהרונגען, מאַטערנישען אויף דורות. קאַמף מיט די שכנים און די איינוואוינער פון ארץ־ישראל, ביז די ... ישע מיהל וועט איבערמאָלען די שטיינער...

אין דער הייליגער שטאט מעקא

פון סירדאר איקבאל אלי שאה

אין דער מיסטישער הייליגער שטאָט, מעקא, די וויגעלע פון דעם מאַכמעדאַנישען גלויבען, ווערען נאָר פרומע מאַכמעדאַנער אַריינגעלאָזט. פרומע מאַכמעדאַנער, פון אַלע מזרח לענדער, זענען אַלע יאָהר עולה רגל נאָך אָט דער בעריהמטער אַראַבישער שטאָט.

אין אַ שרעקליכען הייסען טאָג איינגעוויקעלט אין אַ וואָלקען פון שטינקענדיגען שטויב, האָב איך זיך געלאָזט צוזאַמען מיט אַ פילפאַרביגער מאַסע פון מאַכמעדאַנישע פילגרימס אויפ'ן וועג נאָך דעם באַמבייער האַפען, אין אינדיען. אין אָט דער מאַסע זענען געווען אינדיער, אַפגאַנער, פערסיער, יאַוואַנעזער און אוזבעקען. אַלע האָבען געקוקט איינער אויפ'ן אַנדערען און געזוכט צו פערשטע...ן די פערשידענע שפּראַכען, וואָס מאַנכע פון אונז האָבען געהערט צום ערשטען מאָל.

ווען דער מעדיצינישער בעאַמטער איז אָנגעקומען זענען אַלע געבליבען שטיל. אַלע האָבען זיך אויסגעוועצט אויף דער ערד פון דעם געצעלט און דער דאָקטאָר האָט אַלעמען געשטעלט פּאָקען. אָבער אַזוי שנעל ווי די פילגרימס האָבען בעקומען זייער מעדיצינישען שיין זענען די מעהרסטע מיט די פּערקאַשערטע אַרבעל אַרויסגעלאָפען אין דרויסען. איך האָב בעמערקט ווי זיי זענען געשמאַנען אַרום אַ פאַס וואַסער און אָפּגעוואַשען די וואונד וואָס דער דאָקטאָר האָט ערשט געמאַכט. די פילגרימס זענען געווען איבערצייגט אַז די פּאָקען־פלי־סיגקייט איז געקומען פון אַן „אומריינער קיה" און דעריבער טאָר עס נישט אַריינגעזאַפּט ווערען אין דער הויט פון אַ פרומען מוסולמאַנער, אויפ'ן וועג נאָך דער הייליגער שטאָט, מעקא.

גלייך ווי די שיף האָט זיך געריהרט פון האַפען האָבען אַלע אָנגעהויבען שרייען אין איין קול: „אַלאַכּא — אַקבּאַר! אַלאַכּא אַקבּאַר!", וואָס עס מיינט — גרויס איז גאָט, גרויס איז גאָט!

די רייזע איבער דעם רויטען ים איז געווען א שטורעמדיגע און די מעהרסטע פּאַסאַזשירען זענען געווען קראַנק אויף ים־קראַנקהייט. די לעצטע טעג פון דער רייזע האָט זיך אָבער דער הימעל אויסגעלייטערט. דער וועטער איז געוואָרען שעהען און דאַן האָבען זיך די פילגרימס דערמאָנט וועגען דעם צוועק פון זייער נסיעה. די געלערנטע צווישען זיי, האָבען אַרויסגעטראָגען זייערע קאָראַנען און געלייענט פון דאָרט די שטעלען, וואו עס ווערט גערעדט ווענען עולה רגל זיין נאָך מעקא. די מערסטע האָבען אויסגעשפּרייט זייערע געבעט־קאַרפּעטס און האָבען פרום געדאַוונט אויף זיי פינף מאָל אַ טאָג מיט'ן פּנים צו מעקא. דאָס האָט געדויערט אַזוי לאַנג ביז וואַנען דער קאַפּיטאַן פון שיף איז איינמאָל אַרונטערגעקומען פון זיין בריק און האָט אַנגעוויזען אויף עפּעס פון דערווייטענס. דאָס איז געווען די הייליגע לאַנד פון איסלאַם; דער אַראַבישער ברעג! דער פּאָרט דזשעדע!

די פילגרימס האָבען נישט געקענט רעדען פון גרויס אויפרעגונג. די שיף איז אַלץ צוגעקומען נעהנטער און פון דערווייטענס האָבען זיך אָנגעהויבען בעוויזען די מינאַרעטען פון דזשעדע און באַלד האָט זיך בעוויזען קלאָר די גאַנצע ווייסע שטאָט.

די ערשטע נאַכט אין דזשעדע איז געווען פול מיט איבערלעבונגען. אויף יענער זייט שטאָט, אַרום פופציג מייל, איז געלעגען די שטאָט מעקא, דער טרוים פון יעדען פרומען מוסולמאַנער, דער ענד־ציל פון יעדען פילגרימס האָפנונגען. דער דערמאָנטער פילגרים האָט געוויינט מיט טרעהרען פון פרייד.

אויף מאָרגען האָבען די פערמעגליכערע פילגרימס זיך געלאָזט אין וועג אריין אין אַ מאָטאָר באָס. זיי זענען וויט נישט אָפּגעפאָהרען ביז זיי זענען צוגעקומען צום פּלאַץ וואָס האָט געזאָלט זיין דער מוטער חוה'ס קבר. די פילגרימס האָבען זיך דאָרט אָפּגעשטעלט צו בעזוכען דעם קבר.

דער קבר איז זעהר אַ גרויסער, זעכ'ציג פון אַנ'אַכט פוס די לענג. אַרום קבר האָט ער זיך דערוואוּסט אַז פאַר אַ געוויסער סומע קען מען בעקומען אַ נבואה פון דער מוטער פון דער גאַנצער מענשהייט, אָט די נבואה, פערשטעהט זיך, איז געקומען פון איינעם וואָס איז געווען בעהאַלטען אונטער דער ערד.

דער מאָטאָר באָס האָט זיך געלאָזט ווייטער איבער דעם זאַמדיגען מדבר וועג. די זון האָט געברענט אָהן רחמנות. אַלע פילגרימס זענען געווען אָנגעטאָן אין דעם טראַדיציאָנעלען פילגרים אנצוג, וואָס בעשטעהט פון צוויי שטיקער ליילעכנס. איינער האָט בעדעקט דעם אויבערשטען טייל פון קערפּער און דער צווייטער — דעם אינטערשטען טייל. פרומע מוסולמאַנער גלויבען נישט אין נאָדלען, שפּילקעס און שניידערייי.

די היץ איז געווען אומערטרעגליך און דאָס ליידען פון די פילגרימס זעהר גרויס. קיין וואַסער אויפ'ן באָס איז נישט געווען. גליקליכערוויז איז אויפ'ן מיטען וועג געווען אַ ברונעם, וואו די פילגרימס האָבען געקענט זיך אַביסעל אָפּפרישען און זיך אָפּרוהען.

אַ דריי מייל נאָך דעם ברונעם איז אָבער דער באָס געבליבען שטעקען אין דעם הייסען מדבר זאַמד. די פילגרימס זענען אַרויסגעקראָכען און געזוכט אַרויסצושטופּען דעם באָס פון זאַמד, אַ בעדואינער, וואָס איז דאַן אָנגעקומען רייטענדיג אויף זיין קעמעל, האָט פון זיי ביטער אָפּגעלאַכט.

„אַ מצוה אויף אייך", האָט זיך דער בעדואינער מיט זיי געוויצט — „דאָס איז דערפאַר וואָס איהר האָט געבראַכט אָט די ערפינדונג פון שטן אין דעם הייליגען לאַנד. פאַרוואָס קענט איהר נישט פאָהרען אויף קעמלען, ווי אַנדערע? זעהט, איך קען פאָהרען וואו איך וויל, נעמט צוריק די שאַפונג פון שטן צו זיין בעשאַפער".

ווען זיי זענען אָנגעקומען צו דער הייליגער קאַבּא האָט דער פילגרים שוין געפרענט מיט פיבער. ער האָט זיך קוים געהאַלטען אויף די פיס. ווען ער האָט בעדאַרפט דורכמאַכען די נויטיגע הקפות אַרום אָט דעם מאַכמעדאַנישען קדשי קדשים, וואָס האָט נאָך געזאָלט אויפגעבויט ווערען פון אדם הראשון, און וואו עס געפינט זיך דער הייליגער שוואַרצער שטיין, איינגעפאַסט אין זילבער.

פון דעם מאָמענט וואָס דער פילגרים קומט אָן אין מעקא ביז זיין אָפּפאָהרען ווערט דער פילגרים געהאַלטען אין אַ צושטאַנד פון גרויס אויפרעגונג און הייליגען ענטוזיאַזם. איין צערעמאָניע נאָך דער צווייטער פערשלינגט זיין גאַנצע צייט. שטונדען לאַנג בעוועגט ער זיך מיט אַ גרויסער מאַסע מענשען.

איינע פון די וויכטיגסטע צערעמאָניעס איז דאָס דורכגעהען זיבען מאָל צווישע צאַפאַ און מאַרוואַ, וואָס האָבען געזאָלט זיין די קברים פון הגר און ישמעאל, דער שטח איז נישט מעהר ווי אַ דריי הונדערט יאַרד, דער וועג איז אויך נישט קיין איבריג שמאָלער, אָבער ער איז די גאַנצע צייט איבערגעפּאַקט מיט פילגרימס, גיט נאָך צו צו דעם דאָס דאַווענען פון פינף מאָל אַ טאָג און איהר וועט באַלד איינזעהען אַז דער פילגרים האָט נישט פיל צייט צו זעהען די שטאָט.

קיין סך זעהען איז סיי ווי נישטאָ וואָס, אַלע טייוועלשע פערגעניגענס זענען אין עטאָט פערבאָטען. מעקא איז „טרוקענער" פון מילוואָקי און פאַר רויכערען אַ פּאַפּיראָס אין מעקא וואָלט געמיינט פערלירען ביידע וועלטען אין די אויגען פון אַלע פרומע מאַכמעדאַנער.

דאָס מערקווירדיגסטע פון מעקא איז דער קאָלירפולער לעבען פון איהרע וואונדערבאַרע באַזאַרען. דער וויכטיגסטער פון זיי איז דער סאַיקי, וואָס איז בעריהמט איבער'ן גאַנצען מזרח מיט זיינע וואונדערבאַרע זיידענס, קאָראַלען און טייערע פּערפיומען. די לעצטע זענען פשוט אַ נויטווענדיגקייט אין מעקא, וואו די סאַניטאַרע בעדינגונגען זענען נאָך גאַנץ פרימיטיווע.

איינמאָל, דערצעהלט אַ פילגרים האָט ער געקויפט אַ קאַוען. דער פערקויפער האָט איהם פערזיכערט, אַז דאָס אינוועניגסטע פון מעלאָן איז זיסער ווי דער האָניג אויף די בערג פון גן עדן. ווען ער האָט געעפענט דעם קאַווען האָט ער געפונען אַז דאָס אינוועניגסטע איז שוואַרץ ווי קויל. ווען ער האָט עס צוריק געבראַכט צום פערקויפער האָט איהם יענער אָנגעקוקט מיט בעדויערען.

„אָה, מיין נאַרישער ברודער", האָט יענער אַרויסגעזונגען — „אַלא האָט געמאַכט דעם קאַוען, וואָרום זאָלסטו זיך נישט געהען בעקלאָגען צו איהם? זיין הויז איז אָט טאַקע דערביי".

ביי מיינע קרובים אין רוסלאנד

רייזע-איינדרוקען פון ראטענפערבאנד — פון ראובן ברייניז

די צוויי קוזינעס, די דאקטארקע און די איבד־ושעניר קע, האבען געדעקט דעם טיש מיט א שניי־ווייסען טישטוך, פערענטפערענדיג זיך דערביי, וואס דאס טישטוך איז דורכגעריבען אין א פאר ערטער, נישט ווי עס פאסט פאר אזא גאסט. נאר וואס זאל מען טון, עס איז איצט זעהר שווער, כמעט אוממעגליך צו בעקומען נייע הויז־וועש.

די מוהמע האט אוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש צוויי ציכטיג־ליכטיג אויסגעשייערטע זילבערנע לייכטער און האט אנגעצונדען אין זיי צוויי סטעריבאווע ליכט.

די מוהמע איז געווען שטאלץ אויף די צוויי זילבערנע לייכטער, וואס זי האט דורך דער וואנ־דער־קראפט פון איהר פערזענליכקייט בעקומען אנ'ערלויבניש צו בעהאלטען זיי ביי זיך.

„איך האב קיין ברעקעל צער נישט" — דאס מיר די מוהמע געזאגט — „וואס אין א שווערער צייט האב איך געמוזט אפגעבען דער מלוכה מיין גאנצען זילבער פון אמאליגע גוטע צייטען. איך האב אלץ אפגעגעבען, גארנישט בעהאלטען; האב דאס געטון מיט א לייכט הארץ. איך האב זיך אליין פאר זיך געשעהמט צו בעניצען זילבערנע כלים אין א צייט פון אלגעמיינער נויט. אבער פון די זילבערנע לייכטער, א ירושה פון דער עלטער־באבען, וואס מיט זיי זענען פערבונדען אזויפיל זכרונות פון אונזער משפחה, — פון די לייכטער האב איך זיך נישט געקאנט אפזאגען, האב געקעמפט פאר זייער בעזיץ, ביז מען האט עס מיר ערלויבט. האב אנגעצונדען ליכט, ווייל ביי מיר איז היינט דער גרעסטער יום־טוב, — עפעס א קלייניגקייט אזא גאסט. און צוליב דיר, ליב קינד, זענען זיך אלע מיינע פויגעלעך אויף אמאל אין איין צייט צונויפגעפלויגען אין מיין נעסט. עס איז ביי מיר היינט, ווירקליך א גרויסער יום־טוב. שוין לאנג נישט געהאט דעם פערגעניגען צו זיצען מיט אלע קינדער אויף איינמאל ביים טיש. זינט די וואך איז ביי אונז צוזאמענגעשרומפען פון זיבען טעג, ווי עס איז אין דער גאנצער וועלט זינט זי איז בעשאפען געווארען, אויף פינף טעג, טראץ דעם וואס דער האר פון דער וועלט האט אונז פערזאגט: זעקס טעג זאלסטו ארבייטען און דעם זיבעטען טאג זאלסטו רוהען, — ווילען אבער די אונזעריגע קלוגער זיין ווי דער רבונו־של־עולם, און וועלכען זיי גלויבען נישט. זיי האבען איינגעפיהרט ביי אונז א נייעם סדר העולם: פיר טעג זאלסטו ארבייטען און אויף דעם פינפטען זאלסטו רוהען! מיין טאכטער, די דאקטארקע, זאגט, אז אזא וועלט־ארדנונג פון ארבייט איז מעהר צוגעפאסט אום אויפצוהאלטען או ונאך פערשטארקען די געזונטהייט און די פרישקייט פון דעם מענשליכען קערפער און פון זיין גייסט. די צרה איז אבער, וואס יעדער פון דער פאמיליע האט זיך, לויט זיין פראפעסיע און דעם ארט וואו ער ארבייט, זיין בעזונדערען רוהע־טאג, זיין כלומרשט'דיגען שבת, און דאס צעשטערט דאס פאמיליען־לעבען"...

„מאמע, דו האסט זיך צופיל אנגעשטרענגט מיט דיין רעדען" — האבען זיך אנגערופען די טעכטער מיט צערטליכקייט — „עס מאכט דיך מיד, גענוג, מאמע"...

ווען די מוהמע האט גערעדט און דערצעהלט אין א רוהיגען טאן, האבען איהר די קינדער נישט איבערגעשלאגען, נישט מיט א ווארט. ווען די קינדער האבען אבער בעמערקט, אז די מוטער הויבט אן ווערען אינערליך אויפגערעגט און טראגיש און פערלירט דעם קאנטראל איבער זיך (א זאך, וואס האט פאסירט מיט איהר זעהר זעלטען), האבען זיי אלץ אנגעווענדעט, אום איהר צו בערוהיגען און צו שאפען ארום איהר א געזונטערע שטימונג.

די מוהמע האט זיך ווידער בעהערשט און מיט א מוטערליכער שטים האט זי זיך געווענדעט צו איהרע קינדער:

„קינדער בלייבען קינדער, ווי אלט זיי זאלען נישט זיין. איהר מאכט א טעות, ווען איהר גלויבט, אז דאס פיל רעדען מאכט מיר מיד און עס שאדט מיין געזונט. דו, מיין מוזינקעלע, ביזט טאקע א דאקטארקע, דאך פערשטעהסטו נישט, אז די מעג־ליכקייט וואס איך האב איצט פולשטענדיג זיך אויסצורעדען מיט אונזער ליבען גאסט, וועלכער פערשטעהט זעהר גוט מיין נשמה־צושטאנד, גראד אט דער ווערטער־שטראם, צו וועלכע זאיהר זייט נישט געוויהנט, מאכט מיך געזונטער און יונגער. רעכנט איהר אמאל נאך, ווי פיהלט זיך אייער אלטע מוטער, ווען זי בלייבט גאנץ אליין אין הויז גאנציע טעג און גאנצע וואכען, נישט האבענדיג מיט וועמען א ווארט אויסצורעדען? בייטאג איז יעדער פון אייך בעשעפטיגט מיט זיין ארבייט; אין אווענט איז יעדער פון אייך פערנומען מיט פערזאמלונגען, מיט קאמיטעט־זיצונגען, מיט קאנ־פערענצען, אדער איהר געהט אין טעאטער, צו קאנצערטען א. ד. ג. איך האב צו אייך, קינדער, חלילה קיין טענות נישט, איהר טוט אייער ארבייט און דערפיהלט אייערע פליכטען, — א ברכה אויף אייערע קעפ.

„איך, אייער מוטער, פיהל זיך אבער איינזאם. זינט אייער פאטער איז אויפ'ן עולם־האמת, א לייכ־טיגען גן־עדן זאל ער האבען, בין איך ווי פער־שטומט. איך רעד מיט איהם נאר אין גייסט אדער אין טרוים. די לעבעדיגע וועלט, וואס ארום מיר, איז מיר גאנץ פרעמד, ווי איך בין איהר גאנץ פרעמד.

אבער עס קומען אויך מאמענטען און די לעצטע צייט קומען זיי אפטער, אין וועלכע איך קאן וועגען קיין אנדער זאך נישט טראכטען, ווי נאר וועגען דער ווייטער ...יעה, פון וועלכער קיינער קומט נישט צוריק. עס איז שוין פאר מיר די העכסטע צייט צוצוגרייטען זיך אין וועג"...

די קינדער האבען נישט דערלאזען דער מוה־מען צו ענדיגען איהר לעצטע פראזע. מיט פיל צערטליכקייט האבען זיי געזוכט צו פערטרייבען פון איהר די אומעטיגע געדאנקען און ארויספיהרען איהר אויפ'ן וועג צו פרעהליכערע זאכען.

די מוהמע אבער האט זיך נישט געלאזען ארויספיהרען פון איהר ערנסטער שטימונג. זי האט זיך געבעטען ביי די קינדער, זיי זאלען איהר לאזען זיך אויסרעדען. ענדליך האט זי געזאגט:

„מיינע ליבסטע, איהר מוזט מיר פיל מאל ענטשולדיגען, ווען איך וועל איצט אוועקנעהמען אונזער ליבען גאסט פאר עטליכע מינוט נאר פאר זיך אליין. געהט אין אייערע צימערען, ביז איך וועל אייך צוריקרופען".

די קינדער האבען זיך שטילשווייגענדיג פער־נייגט און אונז איבערגעלאזט אליין.

„דאס וואס איך וויל מיט דיר איצט רעדען" — האט זיך די מוהמע צו מיר מיט א געהיימניש־פולען אויסדרוק אויף איהר געזיכט געווענדעט — „בלייבט צווישען אונז. די קינדער דארפען פון דעם, כל זמן איך לעב נאך, נישט וויסען.

„און איצט, נעהם ארויס דיין פנקס'ל (ווייסיך ביכעלע) און פערשרייב ווארט אין ווארט, וואס איך פערלאנג פון דיר. און דאס וואס איך וועל פערלאנגען פון דיר, ליב קינד, זאלסטו בעטראכטען ווי א צוואה פון א שכיב־מרע, הגם איך האלט זיך נאך אויף די פיס.

„איך פערלאנג פון דיר: א) זאלסט מיר צו־שיקען א קליין זעקעלע מיט ארץ־ישראל־ערד. ווי און וואו דו וועסט עס בעקומען, און ווי אזוי דו זאלסט עס מיר אמזיכערסטען צושיקען — דאס איז שוין דיין זאך. ווען דו וועסט עס באמת ווילען, וועסטו אויך קאנען. ווי האבען געזאגט אונזערע אלטע חכמים זכרם לברכה: „אין לך דבר העומד בפני הרצון" (דער ווילען ווייסט נישט פון קיין הינדערניש).

„ב) דו זאלסט זארגען, אויך פון דער ווייטענס, וועגען א מצבה אויף מיין קבר. דעם נוסח אויף דער מצבה זאלסטו אליין שרייבען, און נאר אין לשון קודש. זאלסט זיך אויסהיטען פון אירגענד וועלכע לויב־ווערטער, ווייל עס איז נישטא אין מיר יואס צו לויבען.

„ג) אין פאל אז מיינע צוויי פערשוואונדענע זיהן זאלען זיך מיט גאט'ס הילף אפזוכען, ווען און וואו עס זאל נישט זיין ביים לעבען, זאלסטו זיי גלייך בעקאנט מאכען מיט מיין לעצטען ווונש: זיי זאלען אפהיטען די יאהרצייטען נאך מיר, אנ־צינדען ליכט, זאגען קדיש און טיילען צדקה אין יענעם טאג, לויט זייער מעגליכקייט, ווען אפילו די לעצטע פרוטה".

די מוהמע האט ביי מיר ארויסגענומען דאס „פנקס'ל" — ווי זי האט עס אנגערופען — פון האנט, און האט נאכגעקוקט, צי איך האב אליץ ווערטערליך נאטירט, וואס זי האט מיר דיקטירט, און ווען זי האט זיך אין דעם איבערצייגט, האט זי אויסגעדריקט איהר צופרידענקייט מיט די ווערטער: „א דאנק דעם רבונו־של־עולם! איצט קאן איך רוהיג שטארבען. איך בין פולשטענדיג זיכער, אז דו וועסט טאן מיין לעצטען ווילען. אין די יונגערע יאהרען בין איך אליין געווען א פריידענקערין, ווי מען האט עס דאן גערופען, און א האלבע רע־וואלוציאנערקע, שוין די טאטע־זאך אליין, אז איך האב נאך אין די מיידעלשע יאהרען געלערנט העב־רעאיש און געלייענט דעם „אהבת ציון", פון אזא גרויסען אפיקורוס ווי מאפו, און געקענט אויף אויסווענדיג דעם שיר „הדעת והמות" פון אד"ם הכהן, וואס מיין פאטער האט איהם געהאלטען פאר דעם אבי אבות הטומאה, — שוין דאס אליין איז געווען אין יענע יאהרען א שטיק רעוואלוציע און אפיקורסות. אין יענע יאהרען, און בעזונדערס אין מיינע מיטעלע יאהרען, ווען איך האב שוין גע־האט געלעזען טשערנישעווסקי און פיסארעוו, — אין יענע יאהרען וואלט איך אליין זיך לוסטיג אויס־געלאכט, ווי מיינע קינדער היינט, פון אזעלכע זאכען, ווי די וואס איך האב דיר איצט געבעטען. איך קען די פילאזאפיע, וואס איז פיל עלטער ווי דער באלשעוויזם, וואס זאגט גאנץ איינפאך: והמתים אינם יודעים מאומה. געשטארבען איז גע־שטארבען האט אלץ אויפגעהערט. קאן דען זיין א גרעסערער רעאליזם, א מעהר רעוואלוציאנערע בעהויפטונג, ווי די וואס איז ענטהאלטען אין איין פסוק פון קהלת: „עס איז בעסער א לעבעדיגער הונט ווי א טויטער לייב"?

„איך ווייס נאך פיל מעהר פון דער און עהנ־ליכע פילאזאפיעס, און דאך זענען מיינע געפיהלען און געדאנקען בנוגע דעם טויט און בנוגע יענער וועלט ריין רעליגיעזע. פילייכט איז אי ודעם שולדיג מיין אלטקייט. די יאהרען ברענגען עס מיט. און פילייכט איז מיין איצטיגע פרומקייט נאר א מעשה־להכעיס, א טראץ זאך, א מין עקשנות געגען דער ארומיגער איצטיגער כפירה אין גאט, אין עקזיסטענץ פון א נשמה איבערהויפט.

„ווי עס זאל נישט זיין, איך בין איצט א גלויביגע, און איך קאן נישט צוזעהען ווי גאטלאז, ווי געפיהללאז מען בעגראבט ביי אונז מענשען.

„נו, זעה איך אין דעם די גוטסקייט פון דער השגחה־עליונה, וואס זי האט דיך אהער געשיקט גראד אין דער העכסטער נויט פון מיין נשמה. קשה עלי פרידתך, אבער א דאנק גאט וואס מיר האבען זיך געזעהען"...

ווען א פרוי ווערט מעוברת

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר י. טעז

א בעקאנטער שרייבער האט א נאמען געגעבען אונזער צייט „די צייט פון קינדער". מילא, אין טיטולען פאר אונזער משונה'דיגער צייט זענען מיר נישט זשעדנע. יעדער האט זיין אייגענע מאס מיט וועלכער ער מעסט די צייט. איינער רופט אן אט די פעריאדע אין וועלכער מיר לעבען: „די צייט פון אויטאמאבילען און ערעאפלאנען", אנ'אנדערער דענקט אז די וויסענשאפט איז דאס כאראקטעריסטישע פאר אונזער צייט. אפנים יעדער איינער האט זיין אייגען פערדעל, וועלכען ער שפאנט־איין אין זיין פאנ־טאסטישען וואגען און מיינט, אז גראד זיין פאר־מולקע איז די בעסטע, אבער דער אמת איז, אז מעהר ווי אלץ איז עס טאקע די פעריאדע פון קינ־דער. איך זאג עס, כאטש אין צאהל זענען היינט די קינדערלעך ווייניגער ווי אמאל — פער פאמיליע, פערשטעהט זיך — און קיינער איז נישט ווילי צו האבען מעהר קינדער ווי ער קען דערציהען. אבער ווייל מען קאן נישט זאגען, אז איצט איז די צייט מעהר אויסגערעכענט פאר די קינדער.

אמאל, נישט אזוי לאנג צוריק, איז דער פא־טער געווען דער פאטריארך פון דער היים. ארום איהם האט זיך אלצדינג געדרעהט, ווי ארום דעם צענטער פו ודער מלוכה. ער איז געווען דאס אויבער שטע פונ'ם שטייסעל, דער שופט און דער פאליציי־מאן, דער האר און דער בעפעהלער. און איצט?

די דערציהונג, די היגיענע — אלצדינג איז צוגעפאסט צום נייעם דור או וצו זיין וואוילזיין. אבער די וויסענשאפט געהט נאך ווייטער: ווערט א פרוי מעוברת, דאן הויבט מען אן רעדען וועגען א סיסטעם פון היגיענע נאך איידער דאס קינד ווערט געבוירען; א מין קינדהייט־היגיענע ביי דער מאמען אין בויך. די פרוי ווערט פערשוואומען מיט רמזים און איסורים דאס מעג זי יא עסען, דארט יא שטעהען און דארט נישט געהען. ביים פאלק לעבט אפילו דער גלויבען פון „פערקוקען זיך". פער־גלוסט זיך א פרוי א קוק טון אויף א בער, דאן וואקסט דאס קינד אויס מיט א פעלץ־פלעק אויפ'ן שטערן, און קוקט זי אויף א חמור, דאן האט דאס קינד לאנגע אויערען. טא ווי קאן מען ארומגעהען אין גאס און נישט טרעפען זיך מיט חמורים?

עס פערשטעהט זיך, אז אלצדינג „הויבט זיך נישט אן און לאזט זיך נישט אויס". עס איז נישטא אזא זאך ווי פערקוקען זיך. אויך די אלע מינים דיעטען און פארשריפטען, וועלכע מען גיט א מעוברת'ער פרוי, זענען נוצלאז, א מעוברת'ע פרוי איז נישט קיין קראנקע. זי קאן עסען און טרינקען וואס עס גלוסט זיך איהר, און אויב זי איז א ליט־וואטשקע, מעג זי עסען הערינג, אויב דאס פער־שמעקט איהר. פונקט ווי איהר גאליציאנער שכנ'טע מעג אמאל פערזוכען א זויערע אוגערקע מיט קנאר־בעל.

עס איז נישט נויטווענדיג אויפצוגעבען דאס געוועהנליכע לעבען צוליב פוסטע רעגולקעס. להיפוך, כדי איהרע מוסקולען זאלען זיין שטארק און זאלען קאנען בעהערשען די גרויסע און שווערע ארבייט פון אויסטראגען און קינדער האבען, זאל זי טאקע ארבייטען און ארומגעהען ווי תמיד, כאטש איהר קערפער איז א שווערער. מען האט אויסגערעכענט, אז די ארבייט וואס די מוסקולען פערשווענדען אויף ארויסצוטרייבען דאס קינד, בעטרעפט איבער פופציג פונט, און כדי אזא ארבייט צו בעהערשען, מוז מען די מוסקולען האלטען אין בעוועגונג.

הכלל, א געזונטע פרוי קאן עסען און טרינקען וואס עס פערגלוסט זיך איהר, און ארבייטען ווי תמיד.

אבער איין זאך טאר מען נישט פערגעסען, און דאס איז, אז יעדע פרוי וואס ווערט מעוברת, מוז אכטונג געבען אויף איהרע נירען. די נירען זענען זעהר וויכטיג פאר'ן געזונט, בשעת דער שוואנגער־שאפט ווערען די נירען אנגעשטרענגט און אויב עס געפינט זיך אנ'אלטע נירען־ענטצינדונג, דאן מאכען זיך אלערליי קאמפליקאציעס, וואס זענען זעהר געפעהרליך. אט פארוואס יעדע מעוברת'ע פרוי מוז זיין אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר, כדי צו פערהיטען אט די קאמפליקאציעס בשעת ער איז נאך צייט.

אויך דאס הארץ פון א מעוברת'טע מוז אפגע־היט ווערען מעהר ווי תמיד. א הארץ־קראנקע פרוי געהמט א שווערע ריזיקע, אויב זי ווערט מעוברת

עס זענען פערהאן נאך אנדערע קראנקהייטען וואס מאכען דאס שוואנגער ווערען פאר א געפאהר אזא קראנקהייט איז די טובערקולאז, א פרוי מיט שווינדזוכט טאר נישט מעוברת ווערען, און דאס געזעץ ערלויבט אין די דאזיגע פאלען די אונטער־ברעכונג פון דער שוואנגערשאפט. די שווינדזוכט שטעלט אפט אי ןגעפאהר דאס לעבען פון דער מוטער און אוי ודאס לעבען פון דעם קינד, וואס נעהמט זיך אן פריהער אדער שפעטער מיט דער שווערער קראנקהייט.

מען האט אויסגערעכענט, אז א גרויסע צאהל פרויען בלייבען קאליקעס נאך דער געבורט. דאס איז איינע פון די פאראדאקסען פון דער נאטור, אז די נאטירליכסטע פונקציע זאל דווקא ביים מענשען ארויסרופען אזוי יפיל קאמפליקאציעס. עס איז קיין צווייפעל נישט, אז א סך פון די קאליקעס וואלטען זיך געקאנט ראטעווען פון די אומאנגענעהמע פאל־גען פון א שלעכטער געבורט. עס העגגט א סך אפ דערפון, ווי אזוי מען בעהאנדעלט די פרוי אלס מעוברת'ע, אין קימפעט און וואכען־לאנג נאכדעם ווי זי שטעהט אויף פון בעט.

זייט א געזונטע מעוברת'ע פרוי, וועט איהר אויך זיין א געזונטע מאמע פון געזונטע קינדער, א געזונטע ווייב צו אייער מאן און טאקע א געזונ־טער מענש פאר זיך אליין.

פון יודישן הומאר-אוצר

אנ'ארעמאנ'ס טענה

אנ'ארימאן איז געקומען בעטען ביי א גביר א נדבה אויף „הכנסת כלה", — ער דארף חתונה מאכען זיין טאכטער.

האט דער גביר פערוואונדערט געפרעגט:

— ווי קאן דאס זיין? פאראיאהרען האסטו דאך פאר מיר געוויינט, און געזאגט, אז דיין איינ־ציגע טאכטער איז געשטארבען פאר דער חופה.

— און אויב אז זי איז געשטארבען, וואס האט דאס צו דיר — האט דער ארימאן געענטפערט — ביזטו איהר יורש?...

אזעלכע פערדישע קעפ!

נישט לעבעדיג און נישט טויט זענען אייזיקס פערדלעך געקראכען איבער'ן וועג, און אז די פאר־סאזשירען זענען שוין ארויס פון געדולד עס איז זיי פערמיאוסט געווארען דער זיצען אין וואגען, האבען זיי זיך אנגערופען:

— אייזיק, פאר וואס טרייבסטו נישט אונטער דיינע פערדלעך זיי זאלען לויפען אביסעל האס־טיקער.

— ס'איז נישט נויטיג — האט אייזיק געענט־פערט — מיינע פערדלעך צו יאגען. ווייל זיך האן זיי גאנץ גוט מיינע פערדלעך, אז זיי זאלען נאר וועלען קאנען זיי לויפען א צוואנציג וויארסט אין א שעה.

— נאר וואס דען!? — האבען זיי אלע זיך פער וואונדערט.

— נאר וואס דען? — האט אייזיק געענט־פערט — צייט זיי לעבען האבען זיי נאך קיינמאל נישט געוואלט...

געהאלפען פינ'ם טאטענ'ס מיטעל

אנ'ארימאן איז געקומען אין א דארף, און איז אריין ביים קרעטשמער בעטען עפעס צו עסען.

— איך האב דיר גאר נישט וואס צו געבען!— האט איהם געענטפערט די פרוי, וואס איז געווען אין הויז.

אז דער ארימאן האט דערהערט די תשובה, האט ער אנגעהויבען צו שפאנען איבער'ן שטוב פון איין וואנד צום אנדערען, און האט גערעדט אזוי ווי צו זיך אליין:

— אויב שוין יא אזוי אז צו עסען קריג איך נישט, וועל איך דאך מוזען אזוי טון, ווי עס האט געטון מיין טאטע...

אז די קרעטשמערקע האט דערזעהן ווי דער יוד לויפט ארום איבער'ן שטוב און רעדט צו זיך א־ליין, האט זי זיך דערשראקען.

זי האט איהם איבערגעבעטען און איהם געגע־בען צו עסען.

אז דער ארימאן האט אפגעגעסען און אפגע־טרינקען און די קרעטשמערקע האט געזעהן, אז ער האט זיך בערוהיגט איז זי צוגעגאנגען צו איהם און געפרעגט:

— אפשר ווילסטו אזוי גוט זיין און מיר זאגען וואס האט דאס דיין טאטע אזוי געטון ווען ער האט נישט געהאט צו עסען, — אזוי ווי דו האסט דא פריי הער צו זיך אליין גערעדט.

—מיין טאטע עליו־השלום — האט געענט־פערט דער ארימאן — איז געווען א גרויסער קבצן, און אז ער האט נישט געהאט וואס צו עסען, פלעגט ער געהן — שלאפען א הונגעריגער...

געקליבען פון שר של אש.

דער בעל־שם־טוב הקדוש זצ"ל

שיקט מפיץ זיין דעם דרך החסידות אין ארץ־ישראל

פון בן ציון פיגאָ

כידוע, שטרעבט יעדער צדיק עולה צו זיין קיין ארץ־ישראל, ווייל די נשמות הצדיקים ווערען בעשאַפען פונ'ם אור, וואָס שוועבט אַרום „הר הבית" און ווערען אויסגעקריצט ער „כס יה" און דערפאַר מוז ער, דער צדיק, כל ימיו גלוסטען צו זיין „מקור", צו דעם מקום פון וואַנען זיין שורש איז גענומען געוואָרען.

דער היפך, די רשעים, גלוסטען זיך מרחק זיין פון ארץ־ישראל, אַנטלויפען פון דעם הייליג־קייט, ווייל די „נשמות הרשעים" ווערען בעשאַפען פונ'ם אור, וואָס שוועבט אַרום דעם מקום „חתיכת" פונ'ם מקום הטומאה, און זיי זענען אויסגעקריצט איג'ם מקום „צחנה באישה". שטרעבען זיי כל ימיהם צו זייער מקור, דערווייטערען זיך וואָס מעהר פון ארץ־ישראל, פונ'ם מקום הקודש", פונ'ם „זיו הטוהר", פונ'ם ריינעם ליכטיגען אמת, זיי, די רשעים, גלוסטען רק צו דער פינסטערניש, צום שקר, צו דער אומריינקייט.

און אַז ס'שטראַהלט אַמאָל אַריין צו זיי אַ ליכטיגע שטראַהל, וועלכע שיינט אָפּ פון ארץ־ישראל, ווערען זיי דערציטערט און אַלע זייערע אברים ווערען מזדעזעים בבחינת „שמעו עמים ירגזון". האָט דער בעש"ט הקדוש משתוקק געווען עולה צו זיין קיין ארץ־ישראל און פון דאָרטען משפיע זיין און אויסשפרייטען דעם אמת'ן דרך פון „עבודת ד'" איבער דער גאַנצער וועלט.

ארץ־ישראל איז דאָך דער סאַמע מרכז פון דער וועלט און דאָרטען, אין מרכז פונ'ם הר־הבית איז די „נקודה" פונ'ם „מעין התורה והחכמה" און פון דאָרטען געהען אַרויס „צנורות" און זיי צו־שפרייטען זיך אין די מקומות הטהורים פון אַלע חלקי התבל.

האָט מען איהם ז"ל אָבער מן השמים מעכב געווען.

ווייל, דער בעש"ט הקודש, איז געווען בתכלית השלמות, איז כל ימיו דערפאַר, דער גלות געווען בתכלית השלמות.

— כידוע, איז אין זיינע צייטען געווען גזרות קשות ר"ל, על ישראל, און מי יודע, וואָס פאַר אַ שלעכטען מצב די גזרות וואָלטען געווען דערלאַנגט, ווען נישט די קדושים פון זאַסלאוו, וועלכע האָבען מיט זייער „קדוש השם" מכפר געווען אויף אַ האַלב גזרות.

און ווען ער ז"ל זאָל געווען קומען קיין ארץ־ישראל, וואָלט אויך ארץ־ישראל געווען געמוזט ווע־רען בתכלית השלמות, אַ „יודיש לאַנד", פשוטו כמשמעו, און די גאולה אמיתית וואָלט בלי עכוב, געדאַרפט קומען.

און אַזוי ווי ס'איז נישט געווען ביכולת דוחק צו זיין דעם קץ, האָט מען איהם מן השמים, די עליה מעכב געווען.

איז ער כמה פעמים געפאָהרען און האָט זיך געמוזט צוריקקעהרען. האָט ער געפרובט מתפלל צו זיין צו השי"ת. דערויף האָט מען איהם שותם תפלה געווען.

מילא, האָט ער ז"ל שוין פערשטאַנען, אַז די זאַך איז שוין מוחלט, מ'וועט איהם שוין קיין ארץ־ישראל נישט לאָזען עולה זיין, האָט ער זיך מיישב געווען מיט זיין שוואָגער ר' גרשון קיטעווער ז"ל, און ער האָט איהם, ר' גרשונ'ען געשיקט אַהין, אַז ער זאָל אויסשפרייטען אין ארץ־ישראל זיין נייעם דרך אין עבודת ד' און ער זאָל משפיע זיין פון דאָרטען — דורך די צנורות פון „מעין התורה והחכמה", וואָס זענען אין מרכז פונ'ם הר־הבית — איבער אַלע מקומות הטהורים פונ'ם גאַנ־צען גלות.

איז אָבער אין יענער צייט געווען אַ גרויסער „תלמיד חכם" אין ירושלים, און ער האָט נישט געלאָזט אויסשפרייטען דעם נייעם דרך פונ'ם בעש"ט און זיין תורה אין ארץ־ישראל.

און מיט זיין גרויס לומדות, האָט ער פער־שטאָפּט די „צנורות", וואָס ציהען זיך פונ'ם הר־הבית אין אַלע חלקי התבל, און ער האָט איהם נישט געלאָזט דורכגעהן די חדושי התורה פונ'ם בעש"ט הקדוש, וועלכע זיין שוואָגער, ר' גרשון, קיטעווער האָט מפיץ געווען.

האָט ר' גרשון ז"ל, געבעטען רשות ביים בעש"ט, מעניש צו זיין דעם תלמיד חכם, דעם מתנגד

האָט דער בעש"ט ז"ל, איהם נישט געוואָלט מרשה זיין און ער האָט איהם געענטפערט:

— מעניש זיין יענעם, איז גאָר אַ נידעריגע מדרגה און נישט קיין אמת'ער דרך. דער דרך פון מעניש זיין געהער צו די רשעים, און מיר טאָרען נישט געהן אין זייערע דרכים „ובחוקותיהם לא תלכו". איך וועל דיר שיקען נאָך איינעם פון מיינע תלמידים, דעם גברא רבא" ר' ליטמאַן, און איהר ביידע וועט זיך קאָנען מיט איהם מתוכח זיין בדברי תורה און איהם גובר זיין בדרך שלום און אַזוי אַרום וועט איהר אַלע דריי „חוט המשולש" קאָנען ברענגען אַ ישועה אויף כלל ישראל.

האָט דער בעש"ט זיך געווענדעט צו זיין תלמיד מובהק ר' ליטמאַן און ער האָט איהם געהייסען עולה זיין קיין ארץ ישראל" צו העלפען ר' גרשון קיטעווער מפיץ זיין דעם נייעם דרך זיינעם פון עבודת ד' און סותם צו זיין דאָס מויל פונ'ם מתנגד דורך אַ וכוח און פלפול. אויפעפענען די „צנורות" און משפיע זיין פונ'ם „מעין התורה והחכמה" אי־בער'ן גאַנצען גלות.

פאַר'ן געזעגענען זיך האָט דער בעש"ט אָנגע־זאָגט ר' ליטמאַנ'ען: אַז ווען ער וועט קומען קיין „אַדעס" און וועט זיך דאַרפען אויפזעצען אויפ'ן שיף. זאָל ער מיטנעהמען „קנאָבעל" אויפ'ן וועג. אָבער, למעה"ש זהיר וזהיר, ער זאָל נישט בעצאָה־לען מעהר ווי איין גראָשען פאַר פיר בינטלעך קנאָבעל, און בשעת מעשה זאָל ער מכוין זיין „שום" (קנאָבעל) בבחינת „שום תשים עליך מלך" (דו זאָלסט מאַכען איבער דיר אַ מלך, „שום" הייסט קנאָבעל און „שים" הייסט טון) „ימאן מלכי? רבנן" און ווערען אויסגעקריצט על „כס יה" און דערפאַר

איין גראָשען זאָל ער מכוון זיין: איין גאָט אי־בער דער וועלט, דעם „אחד, יחיד ומיוחד" און פיר בינטלעך קנאָבעל – די ארבע כנפות הארץ. (פיר עקען פון דער וועלט). נאָכדעם ווי ער האָט איהם מוסר געווען אַלע כוונות און די סתרי תורה, האָט ער, ר' ליטמאַן זיך אָפּגעזעגענט און איז אָפּ־געפאָהרען קיין אָדעס.

אָנגעקומען קיין אָדעס, איז ער זיך געגאַנגען טובל זיין, אָפּגעדאַווענט, אָפּגעזאָגט תפילת און זיך געלאָזט געהען צום שיף און „בדרך הליכה" קויפען קנאָבעל.

בעגעגענט ער אַנ'ערל מיט קנאָבעל צו פערקויפען.

צום שיף אָפּגעהען איז געווע' גאָר אַ קורצע צייט, און דאָ הויבט ער זיך אָן צו דינגען מיט'ן ערל פאַר'ן קנאָבעל. ער, דער ערל, וויל איהם מעהר נישט געבען ווי דריי בינטלעך פאַר אַ גראַשען און ער, כידוע, וויל נאָר פיר, דינגט ער זיך לאַנג, זעהר לאַנג. דער ערל זוכט אויגמיסטען, בכיון, איהם מעכב צו זיין, ער פערפיהרט מיט איהם אַ שמועס וועגען די מקחים פון קנאָבעל. ער דערצעהלט איהם ווי אַזוי מ'פערזייהט דעם קנאָבעל, ווי אַזוי מ'פּאַלעט איהם, ווי ער וואַקסט און ווי אַזוי מ'נעהמט איהם אַראָפּ פונ'ם גאָרטען און מעהר ווי דריי בינטלעך פאַר אַ גראָשען, ווייל ער איהם בשום אופן נישט געבען, ער האָט איהם אַזוי לאַנג מעכב געווען, ביז די שיף איז אָפּגעגאַנגען און ער האָט געמוזט וואַרטען אַ גאַנצע וואָך אויף אַנ'אַנדער שיף.

בשעת ער האָט זיך דאָ אין אָדעס געדונגען פאַר'ן קנאָבעל, האָט דער בעש"ט הקדוש, אין דער היים ביי זיך, זיך צולאַכט און געזאָגט צו זיין חבריא:

— ליטמאַן האָט יעצט בעקומען אליהו'ן און ער, אליהו, לערנט מיט איהם גוט איין די מסכת „זרעים", ער איז איהם מעכב, און איז איהם מציל פון אַ סכנה, און ליטמאַן איז דאָס נישט מרגיש.

נאָכדעם ווען מ'איז געוואויר געוואָרען, אַז די שיף מיט וועלכע ער האָט געזאָלט פאָהרען און זי אָנגעוואוירען — איז אונטערגעגאַנגען און אַלע מענשען וואָס זענען געפאָהרען אין איהר, זענען דערטרונקען געוואָרען — האָבען די חבריא ערשט פערשטאַנען די הייליגע דיבורים פונ'ם בעש"ט הקדוש, אַז אליהו איז מציל ר' ליטמאַנ'ען ממיתה משונה.

די גאַנצע וואָך איז ר' ליטמאַנ'ען ז"ל געזעסען אין שוהל, עוסק געווען בתורה ובתפלה. און די לעצ־טע שעה פאַר דער שיף אָפּגעהען, האָט ר' ליטמאַן זיך געלאָזט געהען צום שיף, טרעפט ער אָן דעם זעלבען ערל פון יענער וואָך מיט קנאָבעל, און דער ערל זאָגט איהם:

— איצט גיב איך דיר פיר בינטלעך קנאָבעל פאַר איין גראָשען.

ר' ליטמאַן בעצאָהלט איהם דעם גראָשען, נעהמט דעם קנאָבעל און איז בשעת מעשה מכוין די גויטיגע כונות, גיט איהם אַ זאָג דער ערל:

אייל דיך, די שיף געהט באַלד אָפּ. פאָהר געזונט און לאָז דאָרט גריסען ר' גרשונ'ען.

בלייבט ער שטעהען ר' ליטמאַן, קוקט זיך איין אין איהר אַ ווײַלע און רופט אויס מיט חדוה: אליהו הנביא:

אָבער יענער איז נעלם געוואָרען און ר' ליטמאַן האָט זיך געאיילט צו דער שיף.

דער בעש"ט האָט בשעת מעשה געזאָגט צו זיין הייליגער חבריא: — אַנ'הצלחה פון ליטמאַנ'ען אין אָדעס, ביים פאָרט, און שוין צוויי מאָל זוכה געווען צו גלוי אליהו.

ווען ר' ליטמאַן איז אָנגעקומען קיין ארץ ישראל, איז ער באַלד געפאָהרען קיין ירושלים און איז גלייך פערפאָהרען אין דער שוהל וואו ר' גרשון קיטעווער האָט עוסק געווען אין תורה און אין תפלה.

ר' גרשון האָט זיך זעהר געפרעהט מיט'ן גאַסט און האָט ביי איהם אָפּגענומען אַ גרוס פונ'ם בעש"ט, פון דער חבריא און פון אליהו'ן.

ר' ליטמאַן האָט איהם אויך מוסר געווען די סתרי תורה וואָס דער בעש"ט האָט איהם איבער־געגעבען פאַר דער נסיעה.

אַזוי ווי זיי זענען געזעסען און גערעדט, האָבען זיי דערהערט ווי איינער רעדט אויפ'ן בעש"ט און אויפ'ן דרך החסידות.

ר' ליטמאַן האָט אַ פרעג געטון ר' גרשונ'ען מאַן הוא? (ווער איז ער).

האָט ר' גרשון ז"ל איהם געענטפערט:

— דאָס איז ער דער למדן, דער מתנגד.

האָט ר' ליטמאַן זיך דערנעהנטערט צו איהם, זיך אוועקגעשטעלט נעגען איהם און איהם אַ שטאַר־קען בליק געטון אין פנים אַריין.

ר' גרשון האָט באַלד פערשטאַנען וואָס ר' ליטמאַן וויל דאָ טון, איז ער צוגעלאָפען, איהם אָנגע־כאַפּט ביי דער האַנט און האָט אויסגע־רופען: ניין, ליטמאַן, האָסט אַ טעות! לא זה הדרך! נישט על מנת כן, האָט דיך דער בעש"ט געשיקט אַהער! לאָז איהם לעבען!

אָבער ס'איז שוין געווען צו שפעט: פונ'ם מתנגד איז תיכף געוואָרען אַ גל של עצמות. (אַ בערגעל מיט ביינער).

דער בעש"ט הקדוש האָט דאָס באַלד מרגיש געווען און ער האָט זיך זעהר פיל מצער געווען וועגען דעם און ער האָט געזאָגט:

ווען זיי זאָלען געווען דעם למדן, דעם מתנגד, מכריע זיין בדרך וכוח, פלפול און למדנות און איהם איבערצייגען מיין דרך בדרך שלום, וואָלטען זיי געווען אַ „חוט המשולש" און דעם קץ מקרב געווען.

האָט זיך דער ס"מ אַריינגעמישט און מבלבל געווען.

איצט, מי יודע, אין וויפיל גלגולים ליטמאַן וועט דאַרפען מגולגל ווערען מתקן צו זיין דאָס וואָס ער האָט גורם געווען דוחק את הקץ זיין? מי יודע?

און ר' ליטמאַן מיט ר' גרשון קיטעווער האָבען מפיץ געווען — דעם נייעם דרך פונ'ם בעש"ט — אין ארץ ישראל און האָבען איבערגעשיקט פון ארץ ישראל דורך די „צנורות" אַלע מעינות התורה והחכמה, איבער'ן גלות. און יענע קוואַלען פון תורה און חכמה האָבען אַריינגעגעבען אַ „כח" דעם כלל ישראל, צו קאָנען סובל זיין דעם ביטערען גלות עד עת קץ.

דאָס לעבען פון אַ יודישער אַקטריסע

דערציילט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אַדלער.

געשריבען ספעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" פון זלמן זילבערצווייג

מיר ווערען דירעקטאָרען אין לאָדזער „סקאַלאַ"־טעאַטער.

דער ערפאָלג אין ווין. — דער פראָפעסאָר פון דעם העברעאישען אוניווערזיטעט אין יפו. — „מרת אַדלער". — מיר ווערען די־רעקטאָרען אין לאָדז. — די קאָנקורענץ מסר'ט.

וואָס מעהר ס'האָט זיך דערנעהנטערט דער טער־מין פון אונזערע פאָרשטעלונגען, אַלץ נערוועזער בין איך געוואָרען. אָבער די גרעסטע מאָס האָט מען נערוועזיטעט דערגרייכט אין טאָג פון דער פאָר־שטעלונג, אין וועלכער איך האָב זיך געדאַרפט בעטייליגען. שוין אַריינגעהענדיג אין טעאַטער, האָב איך געטראַכט נאָר וועגען איין זאַך — וועגען סופ־לער, ריכטיגער וועגען דעם, ווי אַזוי ער וועט מיר סופלירען. פון דער פּראַקטיק האָב איך געוואוסט, אַז ס'טרעפט זעהר אָפט, אַז דער בעסטער סופלער פערקלעט'צרט אויף אַ פאַלשען וועג, אַדער דער אַק־טיאָר דערהערט גראָד נישט און ער אַליין דאַרף זאָגען „עברי". נו, מילא, כל זמן מען שפילט אויף יודיש, גים מען זיך נאָך אַנ'עצה, מ'ווערט אַליין אַ שטיקעל פערפאַסער, אָבער דאָ. טאָמער חלילה, פאַסירט דער קלענסטער צופאַל, בין איך דאָך אַ שטומע צונג... איך האָב געקענט מיין ראָל, זעהר גוט געקענט, יעדעס וואָרט פון אויסענווייניג. אָבער פאָרט בין איך נאָך אַלץ נישט געווען זיכער און געוואָלט ווערען פון אַנ'אַנדערן, צי קען איך גוט מיין ראָל. און ביי ווען קאָן מען נאָך אַזוי גוט אויספרובען, צי מען קען די ראָל, ווי ביים סופלער?

מיט פאַטאָס און פייער בין איך אַרויף אויף דער ביהנע. עפּעס אַזוי ווי פון אַ וואולקאַן האָט פון מיר אַרויסגעזעצט די ערשטע פראַזע. און באַלד דערויף האָב איך געהערט דעם סופלער זאָגען, און דאָס אויף יודיש:

— גרויסאַרטיג, מאַדאַם אַדלער, געהט אַזוי אָן ווייטער!

פאַר מיינע אויגען איז קיין זאַך אין דער וועלט נישט געשטאַנען, נאָר די האַנדלונג פון דער פיעסע, וואָס יעדער אַקטיאָר דאַרף טון און וואָס ער טוט. כ'האָב געהאַט די גרעסטע פעראַנטוואָרטליכקייט נים נאָר פאַר זיך, נאָר פאַר אַלע. עפּעס האָט זיך

מיר אויסגעוויזען, אַז טאָמער וועט עפּעס שלעכטס פאַסירען מיט ווען עס איז פון דער טרופּע, וועל איך אַזוי ווי זיין שולדיג אין דעם. מיר האָט זיך אויסגעדוכטען, אַז פונקט אַזוי ווי איך בין נישט זיכער, אַזוי זענען אויך די איבריגע נישט זיכער אין זייערע ראָלען, כאָטש דער גרעסטער טייל פון די מיטשפילער האָט יאָ געקענט העברעאיש. בעזונדערס איז מיין שרעק געווען גרויס, ווייל מען האָט מיר געזאָגט, אַז אין טעאַטער געפינט זיך דער פראָפעסאָר פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין יפו, ה' יעלין. אַ פראָפעסאָר פון אַנ'אוניווער־זיטעט! פאַר אַזעלכע פערזענליכקייטען האָב איך נאָך נישט געשפילט, און דערצו נאָך פון אַנ'העברעאי־שער אוניווערזיטעט אין ארץ־ישראל. איצט ווייס איך שוין, אַז אַנ'העברעאישע אוניווערזיטעט איז דעמאָלט אין פאַלעסטינא נאָך נישט געווען און, אַז יעלין איז געווען בלויז אַ גרויסער העברעאי־שער געלעהרטער. אָבער דעמאָלט איז געווען, אַז דער געדאַנק וועגען אַ פראָפעסאָר פון העברע־אישען אוניווערזיטעט אַלס מיין צושויער, זאָל מיך צוטומלען.

אָבער איך האָב זיך געהאַלטען. דער סופלער אונזערער, זילבערצווייג, וואָס האָט געצעהלט די פעהלער, וואָס יעדער מיטשפילער האָט געמאַכט, האָט נאָך דער פאָרשטעלונג מיר פערזיכערט, אַז איך האָב קיין איין פעהלער נישט געמאַכט.

די פאָרשטעלונג האָט איבערהויפּט געמאַכט אַ זעהר גוטען איינדרוק. אמת, קיין סך פובליקום איז נישט געווען. מיר האָבען דערוואַרט אַ גרויס פובליקום פון צווישען די דעלעגאַטען צום ציוניס־טישען קאָנגרעס. זיי זענען אָבער געווען זעהר פערנומען אויף די זיצונגען פון די פערשידענע קאָנגרעס — קאָמיסיעס און נאָר געצעהלטע פון זיי האָבען זיך געקענט אָפּרייסען צו קומען צו אונזערע פאָרשטעלונגען. אונזערע בעזוכער זענען דעריבער בעשטאַנען פון די געסט צום ציוניסטישען קאָנגרעס און פון טעאַטער־ליבהאָבער.

צו מאָרגענס אָדער אַ טאָג שפּעטער האָבען מיר געשפּילט ביי די זעלבע מאַטעריעלע בעדינגונ־גען. הערצל'ס פיעסע „דאָס נייע געטאָ".

נאָך דער פאָרשטעלונג איז פאָרגעקומען אַ פייערונג, וואָס האָט זיך אויף אייביג איינגעקריצט אין מיין זכרון. אַ רייה רעדנער האָבען אונז בעג־גריסט, פערשטעהט זיך, אַז אין העברעאיש. צווי־שען די רעדנער זענען געווען דער העברעאישער איבערזעצער פון הערצל'ס פיעסע, דער שריפט־שטעלער ראובן בריינין און טאַקע דער „פראָפעס־סאָר" יעלין. דער לעצטער האָט געמאַכט אַ בעזונ־דערס שטאַרקען איינדרוק אויף אונז, ווייל ער האָט געטראַגען אַ פעסקע אַזוי ווי די טערקען טראַגען. אַזעלכע פעסקעס האָב איך געזעהען טערקען טראַ־גען אין אָדעס, אָבער אַ יוד אין אַ פעסקע, און דערצו נאָך אין ווין! — דאָס האָבען מיר אַלע גע־זעהען צום ערשטען מאָל. דערצו נאָך האָט יעלין גע־רעדט העברעאיש מיט דער ספרדישער אויסשפּראַך.

נעבען מיר אויף דער ביהנע איז געשטאַנען זילבער־צווייג און ער האָט מיר אין דער שטיל געזאָגט, אַז ווען איך וועל הערען דאָס וואָרט „מרת (מאַדאַם) אַדלער", זאָל איך געבען אַ שמייכעל אָדער אַ צייכען מיט'ן קאָפּ, ווי איינער זאָגט „כ'פערשטעה, וואָס איהר מיינט".

קיין פרוטה פאַר'ן שפילען האָבען מיר נישט בעקומען, נאָר בלויז בלומען און אַ מתנה, וועלכע כ'האַלט ביז'ן היינטיגע טאָג ביי מיר — אַ פּאָר וואַזאָנעס פון „בצלאל" אין ירושלים.

נאָכ'ן שפילען האָבען מיר נאָך פערבראַכט איינינע טעג אין ווין, האָבען איינגעקויפט אַביסעל מציאות און צוריקגעפאָהרען קיין לאָדז, וואו מיר זענען תיכף צוגעטראָטען צו פראָבען.

מיר האָבען זיך געגרייט צו עפענען די ערשטע אייגענע דירעקציע אין לאָדז.

די דירעקציע איז געווען אַ שותפות'דיגע: יול־יוס און שעראַצקי. דער רעפּערטואַר איז געווען פאָרגעזעהען צו זיין אַ געמישטער. די הויפּטראָליס־טען פאַר דער דראַמע זענען געווען יוליוס און איך, און פאַר דער אָפּערעטע — שעראַצקי מיט זיין פרוי זינע גאָלדשטיין.

געעפענט האָבען מיר טאַקע מיט הערצל'ס „דאָס נייע געטאָ" אויף יודיש. אָבער באַלד דעם ערשטען אָוועגט איז געקומען דער פּאָליציימייסטער קאָנטראָלירען, צי מיר שפילען טאַקע דייטש, וואָרום אויף אונזער אַפיש איז, ווי דער מנהג, געשטאַנען „דייטש־יודישע טרופע". פערשטעהט זיך, אַז ער האָט געטראָפען דערנעבען. מ'האָט אונז באַלד אויף דער ביהנע צווויסען געטון וועגען קאָנטראָלער, און בלייכמאַן, וועלכער האָט געשפּילט דעם מעקלער וואַסערשטיין, האָט זיך אָנגעהויבען שטיקען מיט'ן העברעאישען וואָרט „מחותן", אָבער איידער־וואָס־ווען האָט דער פּאָליציימייסטער זיך בעקענט מיט אַ „יעקאַטערינקאַ", איז אַוועק פון טעאַטער און מיר האָבען געענדיגט אונזער שפילען אויף יודיש.

די געשעפטען זענען געווען זעהר שלעכטע מיר האָבען אָנגעהויבען מיט'ן בעסטען רעפּערטואַר. פון דראַמען האָבען מיר אויפגעפיהרט אַנ'אָריגינעלע פיעסע „קלאַנגען", געשריבען פון אַ רבס אַ זוהן, דאַן אַ רייה איבערזעצונגען. מיר האָבען ספּעציעל אַנגאַזשירט זילבערצווייגען אַלס איבערזעצער און אויפגעפיהרט זיינע איבערזעצונגען, צווישען זיי „קין און „האַמלעט". פון אָפּערעטען האָבען מיר געשפילט אַזעלכע קלאַסישע שטיק ווי „פעריקאָלאַ", „ציגיינער באַראָן". די מאַטעריעלע לאַגע איז אָבער דעמאָלט אין לאַנד געווען זאַ שלעכטע און הגם אונזער טרופּע איז בעשטאַנען פון אויסגעצייכענטע קרעפטען (דער איבענדערמאַנטער שותפות־פערסאָנאַל, דראַ־באָוו און זיין פרוי, בלייכמאַן און פרוי, ברייטמאַן, וויערא קאַניעווסקא, הערמאַן בערמאַן, זאַנגער, יער־מאַלינא־ווייסמאַן, יעדוואַב, שושנה און ראַקאָוו) פונדעסטוועגען איז דאָס פּובליקום נישט געקומען און מיר זענען שנעל אַריבער צו מעלאָדראַמען און בילינע אָפּערעטען, וועלכע האָבען געבראַכט מעהר הכנסה. אָבער פון צייט צו צייט האָבען מיר ווייטער געשטעלט בעסערע פיעסען און איך בין צו מיין בענעפיס אויפגעטראָטען אין שילערס „מאַריע סטו־אַרט".

אָבער דאָס זענען נאָך נישט געווען אַלע צרות. ערגער איז געווען דאָס, וואָס עס האָט אַמאָל גע־דראָהט, אַז מען זאָל שיער בכלל פערמאַכען אונזער טעאַטער.

(המשך קומט).

הומאָר קאָלטאָן סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט
דורך א. שאַרפּציגנעל

פּאָליטיק פון וואַד

גענף.

געהיי דאַך איצט ווייטער סדרה־גענף. דיפּלאָמאַטען, וועלט־קעפּ זעען זיך אַהין צונויפגעפאָהרען אוּן קאַנשטאַט צו לעזען הויכע פּאָליטישע ענינים, האָבען זיך גאָר גענומען זאָגען וויצען און צו שפּאַסען.

אַזאַ ערנסטער מענש, ווי דער ענגלישער אויסערן־מיניסטער הענדערסאָן, האָט זיך פּערגינען דאָרט צו זאָגען אַזאַ מין שפּאַסיגען וויץ: לויט'ן ווערסאַילער טראַקטאַט, זענען אַלע מלוכות מחויב זיך צו ענטוואָפענען".

דער פראַנצויזישער אויסערן־מיניסטער בריאַן, האָט זיך געוויצעלט, אַז „איצט וועט דעם גרעסטען ערפאָלג האָבען אַנ'ע טוואָפנונגס־קאָנפערענץ".

דער איטאַליענישער אויסערן־מיניסטער גראַנדי, האָט אין פולען הומאָר אָנגעוואָרפען מיט אַ מלחמה, אַ מורא אויף דער וועלט.

אַזוי זיצען זיי דאָרט די גרויסע וועלטס קעפּ און וויצלען זיך, ווייזט אויס, אַז זיי האָבען גרינגע קעפּ, אַז עס איז זיי לייכט אויף די הערצער, אַז קיין מעשה בריסק האָבען זיי נישט און טראָגען נישט אַזאַ שווערע דאָרג, — ווי למשל די לאָדזשער יודישע קהלה — צו פערזאָרגען אָרימע מיט קויהלען.

זיצען זיי און וויצלען זיך.

אַהרט עס אונז נישט. זאָלען זיי זיך וויצלען. די גוטע וויצען זייערע וועלען מיר אויסנוצען פאַר'ן „קונדס".

גריפּע

—איך האָב אַזוי נישט מורא פאַר דער גריפּע ווי פאַר דעם וואָס ס'קומט נאָך דער גריפּע.

— דו ביזט גערעכט, איך האָב די לעצטע דאָקטאָר־האָנאָראַר אויך נישט בעצאָהלט.

א גאָלדענע חתונה אזא

— מערי האָט מיך איינגעלאַדען צו איהר גאָלדענער חתונה.

— ווי קומט זי צו אַ גאָלדענער חתונה? זי איז אַליין ערשט 25 יאָהר אַלט.

— זי האָט געהייראַט מיט אַ מיליאָנער.

צוויי מאל ביטרע

באַלעבאָס (צו דער דינסט): מירעל, איך האָב זיך דורכגערעדט מיט דער מאַדאַם, און אָפען גערעדט זעזען מיר חושד, אַז דו הערסט זיך צו דאָרט וואו מ'דאַרף נישט. יעדענפאַלס, אום צו פערשפּאָרען ווייטערדיגע אומאַנגענעהמליכקייטען, וועלען מיר...

מירעל (איבערשלאָגענדיג דיי רייד): איך האָב זיך איינגעהערט, און מיין פּעקעל איז שוין גרייט.

ליטעראַטן און דאַקטוירים

דאָס איז שוין אַן אַלגעמיין בעקאַנטער פאַקט: ליטעראַטען האַלטען נישט פון דאָקטוירים.

טאָלסטאָי, צום ביישפּיל, האָט זיך קיינמאָל נישט געלאָזען אונטערזוכען פון אַ דאָקטאָר.

— פאַרוואָס ווילסטו נישט צולאָזען צו זיך קיין דאָקטאָר? — האָט מען איהם געפרעגט.

— ווייל איך וויל שטאַרבען מיט אַ נאַטירליכען טויט — האָט געענטפערט טאָלסטאָי.

נישט קיין קלענערער געגנער פון רפואות און דאָקטוירים איז געווען דער בעריהמטער קאָמעדיען שרייבער מאָליער.

איינמאָל איז מאָליער געווען קראַנק און געלעגען אין בעט, האָט מען אַהין זיין וויסען געבראַכט אַ דאָקטאָר.

— דער ה' דאָקטאָר איז געקומען — האָט געמאָלדען דער דינער.

— זאָג איהם, אַז איך קאָן איהם נישט אויפנעהמען, ווייל איך בין קראַנק — האָט מאָליער בעפוילען.

גראַטעסק

יונגלעך — צוויי
צעהלען אינאיינעם
און קאָנען נישט שטעלען
אַ ווייטערען טראָט
פון זיבען.
זענען זיי שטעהען געבליבען
איינס געגען צווייטען
און קאָנען נישט רעדען
און קאָנען נישט זאָגען
און קאָנען פון אָרט זיך נישט ריהרען,
קומט גאָר נישט קיינער
ז' יעהעלפען אַפילו,
קומט גאָר נישט קיינער
זיי פרעגען אַפילו
וואָס איז געשעהען
וואָס זיי שטעהען
און שווייגען
און קוקען זיך שטומע
אַרייף אין די אויגען,
און ריהרען זיך נישט
פונ'ם אָרט.

י. סיגאַל.

„ער" גערעט

נאָר אזא אקס קאָן געהן אין דער לאָדזשער קהלה נאָך קויהלען

א קלוגע עצה
(אַ שפּאַס)

אין אַמאָליגען צאַריסטישען רוסלאַנד, האָט יעדער גובערנאַטאָר, יעדער גענעראַל, יעדער „סטרה" ווי מען פלעגט זאָגען אין די יודישע שטעטלעך, געהאַט זיין „יודען".

„זיין יוד" איז תמיד געווען דער ערהליכסטער, דער קלוגסטער און בעסטער פון אַלע אַנדערע יודען.

וואוינט זיך אַזוי אין אַ יודיש שטעטעל אַ יוד אַ שניידער, אַ „וואָיענו פאָרטנאָי" (אַ מיליטער־שניידער), זלמן האָט ער געהייסען, און „זלמן דער וואָיענער", האָט מען איהם אין שטעטעל גערופען.

איז אָט דער שניידער געווען אַ גאַנצער יוצא ונכנס, אַ גאַנצער בן־בית ביים גענעראַל פון דעם שטעטעלדיגען גאַרניזאָן, פאַר וועלכען ער האָט אַ סך מיט יאָהרען גענייט גענעראַלסקע שינעלען אויף רויטער פּאָדקלאַדקע... די התקרבות צום גענעראַל איז צו איהם איבערגעגאַנגען בירושה נאָך פון זיין טאַטען, וועלכער האָט כל ימיו געאַרבייט פאַר'ן גענעראַל, און א דאַנק דער התקרבות צום גענעראַל איז זלמן שניידער געווען אַ גאַנצער מיוחס, אַ גאַנצער „יאַ טעביע דאַם" אין שטעטעל.

פלעגט אנקומען פאַנ'ערב יום־טוב, פלעגען די גבאים פון „מאכל כשר" קומען צו זלמנען מיט א דעפּוטאַציע, ער זאָל געהן פועלן ביי „זיין גענעראַל", מען זאָל אָפּלאָזען די יודישע זעלנער אויף יום־טוב.

זלמן פלעגט זיך כלומרשט לאָזען בעטען, ער קען נישט געהן אַלע מאָנטאָג און דאָנערשטאָג דרעהען „יעווא פּרעוואָסכאָדיטעלסטווא" דעם קאָפּ, ער פלעגט אָבער שטענדיג געהן און טאַקע פועלן און דערפאַר פלעגט זלמן שניידער יום־טוב כאַפּען אַ פעטע עלוה „לא לפי כבודו"...

און ס'גאַנצע שטעטעל האָט פאַר איהם געהאַט גרויס דרך ארץ.

איינמאָל, ס'איז געווען אין דער צייט פון דער רוסיש־יאַפּאַנישער מלחמה, האָט זלמן אָפּגעטראָגען דעם גענעראַל אַ „שטיקעל אַרבייט" און איז, ווי שטענדיג, אויף די שפּיץ פינגער אַריינגעגאַנגען צום גענעראַל אין קאַבינעט, ערשט ער דערזעהט, ווי דער גענעראַל, צוזאַמען מיט זיין אַדיוטאַנט, זיצען ביים גרויסען טיש, אויף וועלכען עס ליגט אויסגעשפּרייט, אַ גרויסע קאַרטע, און ביידע זענען פערטיפט אין זייער אַרבייט, שטעקען אַריין אין דער קאַרטע שפּילקעלעך, צו וועלכע ס'זענען צוגעטשעפעט קליינע פּאַפּירענע פאָהנלעך, און געאַרבייט האָבען זיי ביידע מיט אַזאַ התמדה, אַז זיי האָבען אַפילו זלמנען נישט בעמערקט.

שטעהענדיג אַזוי עטליכע מינוט און געזעהן, אַז מען בעמערקט איהם נישט, האָט זלמן אַ הוסט געטון, בכדי מען זאָל ווערען אויף איהם אויפמערקזאַם, און ערשט דעמאָלט האָט איהם דער גענעראַל דערזעהן,

— אַהאַ, עטאַ טי, זלמן!" — (אהא, דאָס ביזטו זלמן), האָט ער איהם פריינטליך בעגריסט.

— קום אַהער, זלמן, דו בעקלאָגסט זיך שטענדיג, אַז דו אַרבייטסט שווער, דו מיינסט, אַז מיר טוען גאָרנישט, אָט קוק, ווי מען אַרבייט, מען שוויצט... אָט האָב איך היינט בעקומען אַ „פּריקאַז" (בעפעהל) אַריבערצוּוואַרפען פון דאַנען דעם פּאָלק אולאַנער, דו ווייסט דאָך, די וואָס טראָגען רויטע הויזען, אַזש קיין אירקוטסק, אין סיביר, און די אירקוטסקער אולאַנער, די וואָס טראָגען בלויע הויזען וועלען אויף זייער אָרט „אַריבערגעוואָרפען" ווערען אַהער, מוז מען אָבער אויסקאָמבינירען, אַז עס זאָל געהן וואָס גיכער און קאָסטען וואָס ווייניגער, ווייל דו ווייסט דאָך וואָס אַזאַ מחנה סאָלדאַטען מיט פערד קאָסטען אָפּ אין וועג, און אָט זיצען מיר און שוויצען, ברעכען דעם קאָפּ איבער דער אויפגאַבע.

— אנו, זלמן, דו ביזט דאָך עפּעס אַ „אומניי יעוורעי", געפין עפּעס אַנ'עצה, ווי דאָס אַמבעסטען צו מאַכען.

זלמן האָט אַ מינוט פינף געטראַכט, האָט זיך געקראַצט אונטער'ן אויער און האָט דעם גענעראַל געענטפערט:

איך האָב, וואַשע פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ, אַנ'עצה, עס זאָל געהען גיך און זאָל קאָסטען נישט צו טייער, זאָל וואַשע פּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ געבען אַ פּריקאַז, אַז מ'זאָל די רויטע הויזען פון די היגע אולאַנער פערפּאַקען אין קאַסטענס און אָפּשיקען מיט דער באַהן קיין אירקוטסק, און דאָסזעלבע זאָל מען טוען מיט די בלויע הויזען פון די אירקוטסקער אולאַנער, זיי אָפּשיקען מיט דער באַהן אַהער. ד' סאָלדאַטען מיט די פערד זענען דאָך דאָ און דאָרט דיזעלבע, נאָר הויזען טראָגען זיי אַנדערע, טאָ זאָלען זיי זיצען אויף זייערע ערטער און זיך נאָר בייטע[ן] מיט די הויזען, דאָס וועט געהן גיך און קאָסטען נישט פיל.

אין א פאלקס־שוהל

— קינדער, זאָגט מיר ווער האָט געהרג'עט הבל'ען? — פרעגט אַ לעהרער ביי זיינע שילער.

אַלע שווייגען. דער לעהרער הויבט זיך אָן צו בייזערען.

— קיינער וועט נישט זאָגען? וואָס ושע מיינט איהר איך, אזעלכע און אַזעלכע, איך וועל נישט געפינען קיין מיטעל, ווי אַזוי צו עפענען אייך די מיילער?

שטעהט אויף אַ יונגעלע פון דער לעצטער באַנק שטאַרק דערשראָקען און זאָגט מיט טרערען אין די אויגען:

— אויף מיין וואָרט, לעהרער, אַז נישט איך.

צוויי מאל זעקס

זיצען זיך צוויי פּאַסאַזשירען אין באַהן. איינער פון די צוויי קוקט אויס צו זיין אַ שטאַרק צוטראָגענער. פרעגט איהם דער צווייטער פּאַסאַזשיר, פרעגט פריינדליך:

— איהר קוקט אויס אַזאַ אויפגערעגטער, אַזאַ צוטראָגענער, וואָס איז דען געשעהען, מיין פריינד?

— איך בין ענטלאָפען פון דערהיים, — ענטפערט דער שטאַרק־צוטראָגענער פּאַסאַזשיר.

— וואָס הייסט אַנטלאָפען פון דערהיים?

— איך בין אַנטלאָפען פון מיינע קינדער.

— מעג איך וויסען פאַרוואָס?

— איך האָב זעקס טעכטער, — האָט געענטפערט דער שטאַרק צוטראָגענער מאַן — און איך בין דער איינציגער פערדינער אין הויז. איך האָב דאָס שוין נישט געקענט אַריבערטראָגען.

האָט דעם שטאַרק־צוטראָגענעם פּאַסאַזשיר בעגומען טרייסטען דער צווייטער פּאַסאַזשיר.

— מיין פריינד איך האָב אויך זעקס מיילער צום שפּייזען, פונדעסטוועגען טראָג איך געדולדיג אַריבער מיין יאָך.

— איך האָב אָבער צוויי מאָל זעקס מיילער צום שפּייזען, — האָט האַסטיג געענטפערט דער שטאַרק צוטראָגענער מאַן. און דער צווייטער פּאַסאַזשיר האָט איבערגעפרעגט:

— ענטשולדיגט, האָט איהר דען נישט געזאָגט, אַז איהר האָט בלויז זעקס טעכטער?

— בלויז זעקס.

— וואָס־זשע הייסט דאָס, וואָס איהר דאַרפט שפּייזען צוויי מאָל זעקס מיילער?

און דער שטאַרק צוטראָגענער מאַן האָט האַסטיג געענטפערט:

— אָבער מיינע זעקס טעכטער זענען אַלע פערהייראַט...

ביי קברים

ב	א
דאָ ליגט אַ פרוקענער	אָט דא ליגט
סקצ"עס,	אין קבר דאָ —
וואָס האָט נאָך זיך	אַנ'אינואַמע,
געלאָזען	פּע־דאָזי,
אַ אשת חיל,	האָט געטירינג
אַ ריבינע	אויף דער טענער־וועלט
און פּינגבערדיגע	מיט נאָר־פּאָל טעלט
צובלאַ־ען.	נעבראָזען.
דין חעיים, געפעך,	זי האָט דעם
תילען פּריש	שטאַרקען נעשלעפּט
און האָבען אָט	קיין צעימליבקיט
אַ מענה.	געגעבען.
אג דער סקעפּטס,	דערוואַר אין איצט
ע' ענטפערט זי:	איהר „דענע" דאָ
גערט צו דעם חאַבער	אַ קאָפּיע פון
פּנגע.	איהר לעבען.

א. ל. וואָלפזאָן.

צו שפּעט

פרוי: — איך בין געקומען פערנעמען דעם פּלאַץ פון דער סטענאָגראַפּיסטקע וואָס איהר האָט אוועקגעשיקט.

שעף: — איהר זענט געקומען צו שפּעט.

פרוי: — איז דער פּלאַץ שוין פערנומען?

שעף: — ניין, אָבער איהר זייט געקומען מיט דרייסיג יאָהר צו שפּעט.

אז מען האָט מזל

יאָזעף, דער משרת איז אַ גאַנץ געהעריג יאָהר אַרומגעגאַנגען פּאָסטענלאָז און האָט בשום אופן נישט געקאָנט בעקומען קיין פּאָסטען כאָטש געה אַרבייטען אומזיסט.

פאַר עטליכע וואָכען איז ער אָנגענומען געוואָרען אין אַ פּאָרצעלאַן־געשעפט און עס האָט זיך איהם אויסגעדאַכט, אַז כאָטש ביי אַ נישט־גרויסען לוין וועט ער זיך גאַנץ גוט קענען אויסהאַלטען.

נאָר האָט דער בעל־הבית פון געשעפט איהם כסדר אָנגערופען: „שלימזל".

יאָזעפ'ן האָט דאָס געערגערט.

אַנומעלט האָט איהם זיין בעל־הבית געזאָגט:

„יונגערמאַן, איהר זענט נישט פאַר מיר קיין משרת. איך מוז האָבען אַנ'אַנגעשטעלטען אַ ריהרעוודיגען און איהר זענט אַ קריכער. איך וועל אייך מוזען אָפּזאָגען פון פּאָסטען".

יאָזעף ערגערט זיך. ער בעמיהט זיך ריהרעוודיגער צו זיין.

איילט ער זיך אין געוועלב, פאַלט ער איבער אַ רייה טייערע פּאָרצעלאַן־געפעסען און צובריכט און מאַכט אָן אַ שאָדען אויף עטליכע טויזענד זלאָטים.

שרייט דער בעל־הבית, לאַרמט און פלוצים זאָגט ער:

„איצט וועל איך אייך אָפּציהען אַ יעדען חודש צעהן זלאָטים פאַר דעם שאָדען, וואָס איהר האָט מיר אָנגעטון"...

יאָזעף קומט אַ היים מיט פול פריידע.

איצט האָב איך אויף לאַנגע יאָהרען אַ פּאָסטען.

• אויף זינדיגע וועגן •

א סענסאציאנעל עראטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

ערשטער קאפיטעל
דער ג׳היימ׳ישפולער שאפער

9 אַ זייגער אין אַ פריהלינגס־אָוונד, אין דער שענק פון „וואַרשאָווער יאַט" איז נאָך כמעט געווען פוסט. דער אייגענטימער פון דער „מלינה" איז געשטאַנען הינטערן בופעט און קאָמאַנדעוועט מיט׳ן קעלנער אַדאָלף צוצוגרייטען אַלץ פאַר די געסט, וועלכע פלעגען זיך דאָ צונויפקומען נאָר שפעט אין אָוונד. ווען דער בופעט איז שוין געווען צוגעגרייט האָט דער וואַרשאָווער זיך אוועקגעשטעלט מיט די הענד פער׳עגט און אַרויסגעקוקט פון פענסטער, וועלכער איז געווען גלייך מיט׳ן גאַסען־טראָטואַר, פון אונטען האָט מען נאָר געקאָנט זעהען די פיס פון די אַדורכגעהער און די רעדער פון די וועגען, נאָר איין איינציג לעבעדיג בעשעפעניש האָט מען געקענט זעהען אינגאַנצען, דאָס איז געווען דער הונד, וועלכער איז כסדר געלעגען פאַר׳ן אַריינגאַנג אין שענק.

יעדע טאָג איז פאָרגעקומען דאָסזעלבע. בייטאָג איז די שענק בעזוכט געוואָרען פון פוהרמאַנעס, טרעגערס, גאַסען־הענדלער, נאָכמיטאָג איז כמעט קיינער אַהין נישט אַריינגעקומען און ערשט אָוונד־צייט האָבען זיך דאָ אָנגעהויבען צונויפצוקומען די הויפט־געסט: גנבים, אַלפאָנסען, קאָמבינאַטאָרען און גאַסען־מיידלעך. דער „וואַרשאָווער" האָט אָנגעצונדען 2 גאַז־פלאַמען און מיט בענקשאַפט געקוקט אויף דער טיר, אויסקוקענדיג זיינע געסט. די אייזערנע טיר, וועלכע האָט אַראָפגעפיהרט אין שענק האָט הילכיג אָפגעקלונגען נאָכדעם ווי די שווערע טריט פון אַ גאַסט האָבען אויף איהר געטרעטען. איינציגווייז האָבען זיך אָנגעהויבען צוזיך אָנגעהויבען. דאָס היסטערישע לעבען, וועלכע זיך אָנגעהויבען. דאָס היסטאַרישע לעבען, וועלכע בעשטעהט פון זיידענע שטרימפ, ביליגער פאַרפום־ריח און צוקנייטשטע מיט פודער־שטויב בעדעקטע צעהן־זלאָטעדיגע באַנקנאָטען.

אַלע מיידלעך, וואָס זענען דאָ אַריינגעקומען, זענען געווען כמעט דיזעלבע, דאָס כמעט היסטערישע לאַכען, וועלכעס האָט געדאַרפט אין זיי דערשטיקען דעם אומעט און וועלכעס האָט געעפענט זייער אָנגעשמינקעוועטע ליפען די כל־ערליי קללות און זידלערייען, איז געווען ביי אַלע גלייך, ביי אַלע איז געווען דער זעלבער רעספעקט, דיזעלבע בלינדע מורא צו דעם מאַנספערשוין מיט וועלכען זיי זענען דאָס געזעסען, און וועלכען זיי האָבען אָנגערופען „חתן".

אַזוי זענען זיי אַלע דאָ געזעסען טרינקענדיג שלעכטען בראָנפען און ביער, אַרומנעהמענדיג זייערע קאַוואַלירען מיט רויהער צערטליכקייט און זעצענדיג זיך צו זיי אויפ׳ן שויס.

דער „וואַרשאָווער" איז געשטאַנען הינטערן מאַרמאָרנעם בופעט, אייגגעגאָסען בראָנפען און ביר, וועלכעס אַדאָלף האָט אַרויסגעשטעלט צו זיך אויף דער טאַץ, גלייכצייטיג האָט דער וואַרשאָווער געשיקעלט אויף אַ מיידעלשען האָהריגען פיס, וועלכער האָט אַרויסגעקוקט פון אַ שוין צו קורצען קליידעל.

די מטבעות האָבען געקלונגען אויף דער מאַרמאָרנעם טיש און דאָס איז געווען די שענסטע מעלאָדיע פאַר דעם „וואַרשאָווער", דער אייביגער מאָטיוו פון זיין לעבענס־ליד.

ביי קיין שום טיש איז שוין נישט געווען קיין פלאַץ צו זיצען און דאָך זענען די געסט כסדר געגאַנגען און געקומען, היינט איז ביים „וואַרשאָווער" געווען יום־טובדיג, ער האָט צוגעזאָגט צו מאַכען פון זיין שענק אַ מאָדערן פערוויילונגסאָרט און שוין היינט האָט צום ערשטען מאָל געזאָלט קומען דער פיאַניסט, וועלכער האָט געדאַרפט שפילען אויף דעם האַלב־צובראָכענעם פאָרטעפּיאַן, וואָס דער „וואַרשאָווער" האָט געקויפט, דעריבער איז דאָרט היינט געווען אַזוי טומעלדיג, די מיידלעך האָבען זיך נישט געשטעלט אין גאַס און געקומען זיך ווילען מיט זייערע „חתנים", די גנבים, וועמען די פריי האָט געדינט, זענען געקומען זיך אַמוזירען.

פלוצלונג האָט זיך די טיר ברייט געעפענט, אַלע בליקען זענען געווען געווענדעט אין יענער זייט, אין דער טיר האָט זיך בעוויזען אַ זעלטען פאָר.

אַ דאַרע, הויכע, יונגע פרויענצימער, געקליידעט אינגאַנצען אין שוואַרץ. איהר בליק איז געווען אַ שטאַרקער און געקוקט האָט זי אַזוי, ווי זי וואָלט געווען געקוקט אין דער אייביגער פוסטקייט און געגאַנגען איז זי ווי זי וואָלט געווען געשוועבט אין די וואָלקענס.

נעבען איהר איז געשטאַנען אַ קליין ווענעלע, אַזאַ קינדער־ווענעלע, מיט וועלכע די יונגע מוטערס פאָהרען מיט זייערע קינדער שפאַצירען, אָבער אין דעם דאָזיגען ווענעלע איז נישט געלעגען קיין קינד, ס׳איז געלעגען אַ מאַן, זעהט אויס אַ קאַליקע, אַ מענש אָהן פיס.

אַלע האָבען מיט דער גרעסטער פערוואונדערונג אָנגעקוקט די דאָזיגע סצענע.

דער וואַרשאָווער איז גלייך אַרויף אויף די טרעפען, אַרויסגענומען די קאַליקע וואָס איז דאָרט געלעגען, אַזוי ווי מ׳נעהמט אַרויס אַ קינד און איהם אַראָפגעטראָגען לאַנגזאַם אין דער שענק, ער האָט איהם אַדורכגעטראָגען דורך דעם גאַנצען זאַל און איהם אוועקגעזעצט אויף דעם שטוהל וואָס איז געשטאַנען נעבען דעם פאָרטעפּיאַן. דאַן איז דער וואַרשאָווער ווידעראַמאָל אַרויפגעגאַנגען אויף דער טרעפ און צוזאַמען מיט דעם מיידעל אין שוואַרצען האָבען זיי אַראָפגעטראָגען דאָס קינדער־ווענעלע, וועלכעס זיי האָבען אוועקגעשטעלט אין אַ ווינקעל.

די קאַליקע — דאָס איז געווען דער פיאַניסט, וועלכען דער וואַרשאָווער האָט איינגעלאַדענט אין זיין נייעם פערוויילונגס־לאָקאַל. דאָס איז געווען אַ מאַן פון אַן׳ערך 40 יאָהר אַלט, מיט אַ גרויסען שטערן, מיט שאַרפע באַקען־ביינער וואָס האָבען פון זיין פנים אַרויסגעשטעקט ווי קליינע בערגלעך מיט אַן׳ענערגישען בליק.

דאָס מיידעל אין שוואַרצען, וואָס האָט דעם קריפּעל געבראַכט האָט אויסגעפרעסט אַ שטאַרקען קוש אויף זיין שטערן און האָט פערלאָזען דעם לאָקאַל, דער פיאַניסט האָט אָנגעהויבען צו שפילען און צוזינגען מיט זיין הייזעריגען באַריטאָן־שטימע ער האָט געזונגען אַזעלכע לידער, וועלכע אַלע געסט וואָס זענען דאָ געווען האָבען געדאַרפט קענען, יידישע גנבים־ און גאַסען־לידער און אויך סתם פאָפולערע פאָלקס־לידלעך. אין זאַל איז געוואָרען פרעהליך, צום ערשט האָבען מיטגעזונגען די לוסטיגע מיידלעך און דאַן האָבען איהם מיטגעברומט די ערנסטע, אָנגעצויגענע פּאַבלייט מיט זייערע הייזעריגע, דיקע שטימען, וועלכע האָבען זיך געריסען פון דער קעהל ווי אַ שליסעל אין פערזשאַווערט שלאָס.

דער „וואַרשאָווער" איז געווען צופרידען, ער האָט כסדר געלייזט פאַר בראָנפען, ביער און צובייס. ער האָט געוואוסט ווי צו בעהאַנדלען זיינע געסט, צווישען וועלכע ס׳זענען געווען אַזעלכע, וועלכע האָבען שוין אַ האַלב לעבען פערבראַכט הינטערן שלאָס, ער האָט פערשטאַנען, ווען זיי צוצורייצען און ווען צו בערוהיגען, ווען מיט זיי צו לאַכען און ווען אויף זיי זיך צו בייזערן.

אַלע האָבען איצט געזונגען: די מענער, וועלכע זענען געווען גרויס און ברייט ווי די עלעפאַנטען, מיט האַרטע פויסטען, אַנדערע ווידער שלאַנקע, געפלינקע מענשלעך מיט דאַרע גנבים־פינגערלעך, וועלכע האָבען אין דעם זינגען געוואָלט פערטויבען זייער וועהטאָג און שטענדיגען צער.

ביי אַ טיש אין מיטען זאַל איז געזעסען אַ הויכער שטאַרקער פערשוין און פון דער אַנדער זייט טיש אַ שעהן, בלאָנד מיידעל, מיט בלויע אויגען, מיט ברוסטען, וועלכע האָבען אָנגעפילט איהרע ענגע בלוי־זיידענע בלוזקע. דער פערשוין האָט זיך אויפגעשטעלט און אַ געשריי געטון:

— „וואַרשאָווער יאַט" איך שטעל היינט אַ „קאָלעיקע" פאַר אַלע, וואָס זיצע דאָ. דעריבער האָט ער אַרויסגענומען פון דער וועסטען־טאַש עטליכע באַנקנאָטען און געפּאַטשט מיט זיי אין דער לופט.

דאָס מיידעל האָט האַסטיג אוועקגעוואָרפען דעם פאַפּיראָס וואָס זי האָט גערויכערט און געוואָלט אַרויסרייסען איהר געזעלשאַפטס־לייטער די עטליכע באַנקנאָטען, וואָס יענער האָט געהאַט אין דער האַנד.

דער שטאַרקער פערשוין האָט אויפגעהויבען זיין שווערע האַנד און דעם מיידעל אַ הילכיגען פּאַטש געגעבען. אויף די אָנוועזענדע האָט די דאָזיגע סצענע נישט געמאַכט קיין שטאַרקען רושם, אָבער פּלוצלונג האָט דאָס בעליידיגטע מיידעל אַ היסטערישען געשריי געגעבען, איהר שטימע האָט אָנגעהויבען צו ציטערן און איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ יאָמערדיג געוויין.

דער שלאַנקער קערפּער, פון דעם מיידעל, איז אַזוי ווי אַראָפּגעפאַלען אין דעם שטוהל, אויף וועלכען זי איז געזעסען, זי האָט זיך געוואָרפען אויפ׳ן טיש, פערגראָבען דעם קאָפּ אין די אָרימס און געשלוכצט.

אין זאַל איז שטיל געוואָרען, קיינער האָט קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט, נאָר איין מיידעל, וועלכע איז שוין געווען האַלב נאַקעט צוליב דער היץ און צוליב דעם צופיל טרינקען, האָט אַרויסגעמורמעלט

— אַ ווילדע חיה איז ער, דער „תליון", ער האָט אויך געדאַרפט בעקומען אַזאַ פּאַטש אין פּיסק אַריין. דאָס מיידעל האָט ביי איהם אַ לעבען ווי אַ הונד. דאַן האָבען שוין אַנדערע צוגעוואָרפען פערשידענע ווערטלעך.

— מ׳האָט איהם שוין בכלל געדאַרפט פטור ווערען און פער׳סליחה׳נען.

— דער שיכור, ווייסט נישט מעהר ווי צו שלאָגען

— אָרימע אומגליקליכע מאַניע.

— „תליון" איז געוואָרען ווי אַ צווילדעוועטער אָקס, זיינע אויגען האָבען איהם אַרויסגעזעצט פון די ברעמען און פערלאָפען געוואָרען מיט בלוט, דער אָטעם אין ביי איהם געוואָרען הייס און שווער, זיין אויפגעבלאָזען פנים איז געוואָרען פייער רויט. ער האָט עפּעס אַרויסגעצויגען פון דער טאַש, אין זיין האַנט אַ בליץ געטון אַ מעסער.

די מיידלעך, וועלכע האָבען אַרומגערינגעלט מאַניען האָבען זיך צוריקגעצויגען, די מענער האָבען זיך אויפגעהויבען פון זייערע ערטער.

„תליון" האָט אָנגעהויבען צו ברומען ווי אַ לייב, ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז קיינער פון די פערשוינען, וועלכע זענען קיין טרוסען נישט געווען, וועלען זיך נישט וועלען מיט איהם אַריינלאָזען אין קיין געשלעג, ער האָט גוט געוואוסט, אַז זיין רוהם האָט ער זיך ערוואָרבען, דורך זיינע אונגעוועהנליך־דרייסטע איינברוכען, גנבות, מערדערייען און שטאַרקייט, ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז אַלע וואָס געפינען זיך דאָ נעהמען דאָס מעסער אין זיין האַנד גאַנץ [illegible]

אַלע האָבען געקוקט אויף מאַניען, וועלכע איז נאָך אַלץ געלעגען אויפ׳ן טיש געציטערט מיט די אַקסלען און געוויינט.

דער „תליון" האָט אויפגעהויבען זיין רעכטע האַנד מיט׳ן מעסער איבער די פלייצעס פון מאַניען

פלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ שטאַרקער אָפּקלאַנג פון דער אייזערנער טיר, די טיר האָט זיך אויפגעפראַלט און אין שענק איז אַריין אַ מאַנספערשוין, וועלכער האָט אַ געשריי געטון הויך אויפ׳ן קול:

— אַ גלעזעל שנאַפּס פאַר מיר!

אַלעמענס אויגען האָבען זיך אַ קעהר־געטון צו דער טיר. דער אַריינגעקומענער איז געווען אַ מאַנספערשוין פון אַ מיטעלען וואוקס, מיט נישט־נאַטירליך ברייטע פלייצעס, ער האָט געטראָגען א לעדערנע קורטקע און אַ היטעל פון אַ שאָפער, זיינע 2 גרויסע בלויע אויגען האָבען נייגעריג געקוקט אויף דער מענשען־מויער, וועלכע איז געשטאַנען אַרום דעם „תליונס" טיש און געוואַרט אויף עפּעס שרעקליכעס.

דער אַריינגעקומענער האָט זיך אַדורכגעשטופּט דורך דער גרופּע מענשען און צוגעגאַנגען צו דעם „תליונס" טיש. שווער און מאַסיוו האָט ער זיך אוועקגעשטעלט נעבען טיש, זיינע ברייטע פלייצעס האָבען כמעט ווי פערדעקט דאָס טרויעריגע בילד.

דער „תליון" האָט אָנגעקוקט דעם אַריינגעקומענעם, נאָר איין אויגענבליק, דאַן האָט ער פערקרימט זיינע ליפען און אַראָפּגעלאָזט די האַנד מיט דעם מעסער איבער מאַניעס פלייצעס.

אין דעם אויגענבליק האָט דער „תליון" בעקומען אַ מורא׳דיגען קלאַפּ אין דער קין־באַק. דאָס האָט איהם דער אַריינגעקומענער שאָפער מכבד געווען.

דער „תליון" איז אַנידערגעפאַלען אין שטוהל, דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזען אויף דער ברוסט, די הענד זענען מאַכטלאָז אַראָפּגעפאַלען אין ביידע זייטען, די פינגער פון דער רעכטער האָבען זיך פונאַנדערגעשפרייט ווי יאַין גסיסה־קאַמף און דאָס מעסער איז מיט אַ געפילדער אַראָפּגעפאַלען אויף דער פאָדלאָגע.

— „בראַוואָ"! — האָט מען געהערט פון אַלע זייטען.

דער שאָפער איז אַרומגערינגעלט געוואָרען פון עטליכע מיידלעך און מענער, פון אַלע זייטען האָט מען איהם געדריקט די האַנד. איינע פון די מיידלעך האָט אַרומגעכאַפּט דעם שאָפער און איהם אָנגעהויבען שטאַרק צו קושען.

דער „תליון" איז געלעגען ווי אַ בר־מנן, מאַניע האָט זיך ערשט אויפגעכאַפּט. מיט גרויס פערוואונדערונג האָט זי געקוקט אויף דעם ריז, וואָס איז געלעגען אָהן סמנים פון לעבען. מיט אַ מידער בעוועגונג האָט זי זיך צורעכט געמאַכט די האָהר און געפרעגט

— וואָס איז געשעהען? — אין איהר שטימע איז נאָך געלעגען די מורא און פערצווייפלונג פון פריהער, דאָס געזיכט איז געווען בלייך און די טרעהרען האָבען איבערגעלאָזט שפּורען אין דעם געדיכט בעפודערטען פנים.

— מיר איז שלעכט האָט מאַניע אויסגעשריגען.

דער שאָפער האָט זי געכאַפּט אין זיינע שטאַרקע אָרימס און אַרויסגעטראָגען אויף די טרעפּען אין זיין אויטאָ, וועלכער האָט דרויסען געוואַרט און איידער די אָנוועזענדע האָבען בעוויזען זיך אויפצווועקען פון דער ערשטוינונג — איז דער אויטאָ אָפּגעפאָהרען.

דער „תליון" איז געקומען צו זיך, ער האָט זיך געריבען זיין קאָפּ, וועלכער האָט איהם געמישט, זיין קין־באַק, וועלכער האָט איהם וועה געטון און האָט זיך לאַנגזאַם אויפגעשטעלט.

אַלע אָנוועזענדע האָבען זיך אַרומגעזעצט ביי די טישען, אַזוי ווי ס׳וואָלט גאָרנישט געשעהען. די קאַליקע האָט אָנגעהויבען צו שפּילען.

דער „תליון" האָט געמאַכט אַ בעוועגונג, אַזוי ווי ער וואָלט זיך אין עפּעס דערמאָהנט, ער האָט זיך אַ טאַפּ געטון ביי דעם בוזעם־טאַש.

זיין פנים האָט זיך פערקרומט אין אַ שרעקליכער גרימאַסע און ער האָט אַ רעווע געטון.

— זי האָט מיך בע־ג־נ־ב־ה־ט!

צווייטער קאַפּיטעל
די גרויסע ציטונגס סענסאַציע

דער כראָניק־רעדאַקטאָר פון די „לאָדזער נאַכריכטען" האָט פערענדיגט אַן׳אַרטיקעל, ער האָט געשמייכעלט און זיך געריבען די הענד פון גרויס צופרידענקייט. ער האָט איהם נאָכאַמאָל אַדורכגעקוקט, וואָס ער האָט דאָס קיינמאָל נישט געטון, און זיך געטראַכט:

— אַזאַ סענסאַציע, און דאָס האָט ער צו פערדאַנקען נאָר אַ צופאַל.

דער רעדאַקטאָר קופּערבערג איז היינט געגאַנגען אין גאַס, פּלוצלונג האָט ער בעמערקט זיינעם אַן׳אַלטען שול־חבר ריזענפעלד אין אַ זעהר אויפגערעגטען צושטאַנד. קופּערבערג איז געוואָרען זעהר נייגעריג און דוקא געוואָלט וויסען וואָס זיין שול־חבר האָט פּאַסירט.

זיי זענען אַריין אין אַ קאַפעע און ריזענפעלד האָט גלייך דערצעהלט:

— דו ווייסט דאָך, אַז איך בין דירעקטאָר פון די גרעסטע כעמישע פאַבריקען אין אונזער שטאָט, אַלץ ליגט דאָרט אויף מיינע פלייצעס. דער מאַן, וועלכער האָט דאָרט ד׳ מעהרהייט אַקציעס איז נאָך זעהר יונג און האָט נישט קיין אַהנונג וועגען די פאַבריקען, בלויז אין משך פון עטליכע הדשים קומט ער אַמאָל אין ביוראָ און נעהמט לפנים אָפּ אַ בעריכט. און היינט האָט מיר פּאַסירט אַ שרעקליכע געשיכטע. די פאָלגען פון דעם קענען זיין אַזעלכע טרויעריגע וואָס מ׳קען זיך גאָרנישט פאָרשטעלען. איך ווייס גאָרנישט וואָס מען הויבט אָן צו טון.

ריזענפעלד האָט זיך געווישט דעם שווייס פון שטערן, די מוסקולען פון זיין אינטעליגענטען פנים האָבען געציטערט ווי אין אַ נערוועזישען קראַמף.

— וועגען וואָס האַנדעלט זיך דען אייגענטליך, האָט דער רעדאַקטאָר קופּערבערג געפרעגט?

— ס׳האַנדעלט זיך וועגען שווערע מיליאָנען.

מיט אַ האַלבע שעה שפּעטער איז שוין קופּערבערג געזעסען אין דער רעדאַקציע און זיין אָנגעשריבענע מאַנוסקריפּט איז שוין אויסגעזעצט געוואָרען דורך די זעצערס, וועלכע האָבען מיט גרויס הנאה אות נאָך אות צוזאַמענגעשטעלט די סענסאַציע, וועלכע האָט זיך בעוויזען צומאָרגענס אין בלאַט.

„סענסאַציאָנעלער איינברוך אין די גרויסע כעמישע פאַבריקען „כעמיקפּאָל".

„געגנבעט דאָקומענטען פון אַ מ[illegible]" פאַר׳ן שליסען דעם נומער דערוויסען מיר זיך וועגען אַ דרייסטען איינברוך וואָס איז געמאַכט געוואָרען אין די גרויסע כעמישע פאַבריקען „כעמיקפּאָל" דער רויב וואָס איז די פערברעכער אַריינגעפאַלען אין די הענד איז ממש אַ סענסאַציאָנעלער.

דער דירעקטאָר פון דער דערמאָהנטער פירמע הענריק ריזענפעלד האָט נעכטען געוואָלט אַרויסנעהמען עפּעס וויכטיגע דאָקומענטען פון דער פאַנצער־קאַסע, ווען דער דירעקטאָר איז אַריינגעקומען אין צימער, וואו די קאַסע געפינט זיך האָט ער דערזעהען אַ שרעקליך בילד, דאָס גאַנצע צימער איז געווען בעדעקט מיט פּאַפּירען, וועלכע זענען געוואָרען אַרויסגעוואָרפען פון די שופלאַדען, וואָס זענען דורך אימיצען אויפגעריסען געוואָרען. די געלט־קאַסע איז געווען נישט גערירט, אָבער די געהיימע קאַסעטקע, וועגען וועלכער ס׳האָט נאָר געוואוסט דער דירעקטאָר ריזענפעלד מיט נאָך 2 הויכע בעאַמטע פון דער פאַבריק איז געווען געעפענט.

זעהט אויס, אַז דער פערברעכער האָט געוואוסט וואָס ער זוכט, אין דער געלט־קאַסע איז געלעגען 350 טויזענט זלאָטעס מזומנים און דער גנב האָט נישט געפּרובט זי אויפצורייסען, הגם ער האָט, ווי מ׳האָט דאָס געקענט בעמערקען פון דער געהיימער קאַסעטקע, געאַרבייט מיט די מאָדערנסטע מיטלען.

דער רויב איז אַן׳אומגעהויערער. ס׳האַנדעלט זיך וועגען דאָקומענטען מיט בערעכנונגען, סטאַטיסטיק און כעמישע פאָרמולען, פון אַ נייער ערפינדונג, וועלכע האָט געדאַרפט מאַכען [illegible] קעהרעניש אין דער פאַרבען אינדוסטריע און ביליגער מאַכען פאַרבען מיט 25 פּראָצענט.

די דאָקומענטען זענען אַ רעזולטאַט פון אַ לאַנגיאָהריגער אַרבייט פון דאַן׳אינזשעניער פון דער פירמע הענריק הערץ, דער אינזשעניער הערץ איז ערשט נישט לאַנג פערטיג געוואָרען מיט זיין אַרבייט און האָט אַלע דאָקומענטען איבערגעגעבען דער דירעקציע, די דאָקומענטען זענען בעהאַלטען געוואָרען אין דער געהיימער קאַסעטקע און זענען צוגערויבט געוואָרען, איצט וועט ער מוזען אָנהויבען צו אַרבייטען פון אָנפאַנג.

דער אונשעצבאַרער שאַדען ליגט אָבער דערין וואָס יעדע קאָנקורענץ־פירמע, וועלכע וועט בעקומען די דאָקומענטען אין די הענד אַריין וועט קענען די ערפינדונג אויסנוצען.

די פּאָליציי, וועלכע איז תיכף אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט פון פערברעכען, האָט אָנגעהויבען אַ גענויע אויספאָרשונג, דער פערברעכער האָט געאַרבייט זעהר פאָרזיכטיג און אַפילו נישט איבערגעלאָזען קיין שפּורען פון די פינגער. ס׳איז נישט צו פערשטעהען, ווי אַזוי דער פערברעכער האָט געוואוסט אויסצומיידען די אַלאַרם־גלאָקען און גלייך צוצוגעהען צו דער געהיימער קאַסעטקע, וואו די דאָקומענטען זענען געלעגען און וועגען וועלכע ס׳האָבען געוואוסט נאָר 3 מענשען.

* * *

רעד. קופּערבערג איז אַרויסגעגאַנגען פון דער רעדאַקציע. ער איז געווען אין א זעהר גוטער שטימונג. ער וועט מאָרגען אין דער ציטונג האָבען אַ סענסאַציע, וועלכע ס׳וועט נישט האָבען קיין שום אַנדערע ציטונג. ס׳האָט זיך איהם נישט געגלוסט אַהיימצוגעהען, אַביסעל פערגעניגען האָט ער זיך היינט פערדינט, ער איז אַריין אין „גראַנד קאַפעע" אויסצוטרינקען אַ האַלבע שוואַרץ און דאָ האָט איהם באַלד צוגערופען זיין פאַך־קאָלעגע פון דער אַנדערער ציטונג.

— גוטען אָוונד קאָלעגע קופּערבערג

— גוטען אָוונד, וואָס זאָגט איהר עפּעס אַזוי גוט אויפגעלעגט, היינט, קאָלעגע אָרענבוך?

— איך האָב אויף מאָרגען אַ באָמבען־סענסאַציע איך וועל זיין דער איינציגער, איידער שעף וועט פּלאַצען, ווען ער וועט מאָרגען לייענען אונזער ציטונג, אַ שרעקליכע געשיכטע, אַ רחמנות נעבען, דעם יונגען אינזשעניער הענריק הערץ.

פאָרטזעצונג — זונטאָג

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 23 ה שבט תרצ"א

יאנואר
זון-אויפגאנג 7.33
זון-אונטערגאנג 4.06
ליכט-צינדען: 3,51

די בוי פאסטולאטען פון שטאט-פערבאנד איבערגעגעבען געווארען דעם מיניסטארען-ראט

קיין שום נייע שטייערען.—דירה געלד טאר נישט געהעכערט ווערען

(2) מיט א צייט צוריק איז פארגעקומען א זיצונג פון שטעטישען פערבאנד אין וועלכען עס האבען אנטייל גענומען מצד דעם לאדזער מאגיסטראט פרעזידענט זשעמיענצקי, וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי און לאווניק יאעל. אויף דער זיצונג וואס ס'איז צוו. אנד. בעהאנדעלט געווארען דער איצטיגער צושטאנד פון בוי-וועזען אין פוילען אין צוזאמענהאנג מיט די פערשיעדענע פראיעקטען פון נייע שטייערען און העכערען דאס דירה-געלד איז מיט א רעפעראט ארויסגעטראטען וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי. צו זיינע אויספירונגען זענען מסכים געווען די מיטגלידער פונ'ם שטאט-פערבאנד און אין צוזאמענהאנג מיט דעם האט דער שטאט-פערבאנד איצט איבערגעשיקט ווען די פראגע א בריי טען מעמאריאל צום מיניסטאר-ראט. אינ'ם דאזיגען מעמאריאל ווערט צווישען אנדערען געזאגט: ביי דער איצטיגער ווירטשאפטליכע לאגע איז אונמעגליך איינצופיהרען נייע שטייערען, ווען זיי זענען אפילו בעשטימט אויף בוי - צוועקען און נישט צו העכערען דירה-געלד. דער מלוכה'שער פאנאנדער-בוי-פאנד דארף פעראייניגט ווערען מיט'ן מלוכה'שען בוי-פאנד אין איין פאנד. דער פאנד דארף זיך צוזאמענשטעלען פון א מלוכה'שער פאר זיכערונג פון הונדערט מיליאן זל. און צו דעם זאלען צו קומען די אלע הכנסות, וואס זענען פאראויסגעזעהען אין דער כעארדנונג פונ'ם מלוכה-פרעזידענט וועגען פאנאנדערבויען די שטעט. די שטעטישע פערוואלטונגען וועלען מוזען בעשטימען 2 פראצענט פון אלע זייערע הכנסות אויף דער בוי פון וואוינונגען. וועלכע זיי אליין זאלען אדורכפיהרען. א טייל פון לאקאל-שטייער וואס געהט אויפ'ן וואוינונגס-ראנד (קוואטע-צוזאצ) פון דער שטאט דארפען די שטעט דערהאלטען צו זייער דיספאזיציע.

פונ'ם מלוכה-בוי-פאנד זאלען אין דער ערשטער רייה געדעקט ווערען די צינזען דיפערענצען ביים פערצינזען די וואוינונגס-אבליגאציעס און עס זאלען ערטיילט ווערען הלוואות אויף בויען וואוי נונגען. פרינציפיעל זאלען די דאזיגע קרעדיטען ערטיילט ווערען אויף דער צווייטער היפאטעק, און די ערשטע היפאטעק זאל פריי בלייבען פאר אנדערע קרעדיטארען. גמינעס און גמינע פעראיינען קענען ערטיילט ווערען קרעדיטען ביז 90 פראצענט פון די בוי-קאסטען; געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און פריוואטע: וואס בויען וואוינונגען נישט גרעסער ווי צו 110 קוו. מעטער — 70 פראצ. פון די בוי-קאסטען און פאר די, וואס בויען גרעסערע וואוינונגען — 40 פראצ. פון די בוי-קאסטען.

די ביזאיצטיגע אקציע פון וואוינונגס-בוי דארף איינגעהאלטען ווערען, מיט די קאמיטעטען פונאנדער צובויען די שטעט. אבער די קרעדיטען דאס-מאל צוגעטיילט ווערען פאר'ן אנהויב פון יעדען בוי-סעזאן.

צום סוף פון מעמאריאל ווערען נאך אויסגעצייכענט די הנחות, וואס דער וואוינונגען-בוי דארף געניסען.

"קאוטא פאביטו" דארפען פראלאנגירט ווערען

(א) אלע "פרעמדע" בעזיצער פון די "קארטא פאביטו" און נאנסען-פעסע" דארפען זיי לאזען פראלאנגירען ביז'ן 15 פעברואר. פאר נישט פראלאנגירען זיי דראהט ארויסגעשיקט צו ווערען פון פוילען.

נייע קרעדיטען פאר שול-בנינים

(א) דאס לאדזער שול-קוראטאריום האט בעקומען פון אינערן-מיניסטעריום 30.000 זל. אויף שול בנינים אין לאדזער שול-קרייז. דאס געלד איז פערטיילט געווארען אויף פאלגענדע אופן: לאדז — 10 טויזענד זל.; בושעשין — זעקס טויזענד זל. טאמאשאוו — 7 טויזענד זל. וויעלון — פינף טויזענד זל., און דאס שטעטעל גאלען אין קאנינער קרייז — 2 טויזענד זל.

די לאדזער ראטע איז בעשטימט אויף צו בויען די שול אויף ראקיטשינסקא גאס.

ליקווידירט א פעלשער-באנדע

(2) אין פעברואר זענען קאזימיערזש קריגער און סטאניסלאוו לוטשאק אריבערגעפאהרען קיין זגערזש. דארט האט קריגער געטראפען זיין קוזין מארקאוויטשען פינף זל. אז ער זאל קויפען בראנפען. נאכ'ן אוועקגעהן זענען זיי אוועקגעפאהרען צו זייערס א בעקאנטע' נישעצקי. דארט האבען זיי בעצאהלט דעם דראזשקאזש מיט א פינף זלאטי-שטיק און בעקומען רעשט. ווען דער דראזשקארזש האט געוואלט דעם פינף-זלאטי שטיק אויסגעבען, האט זיך ארויסגעשטעלט, אז עס איז א פאלשער, און ער האט באלד וועגען דעם געמעלדען אין פאליציי, לויט די סמנים וואס דער דראזשקאזש האט אנגעגעבען, האט די פאליציי אפגעזוכט קריגער'ן מיט לוטשאקען.

בעת דער אויספארשונג האט קריגער אנגעוויזען, אז די פינף-זלאטי-שטיק האט ער בעקומען פון א געוויסען יעדזשיצקי פון ראדאגאשטש, שפעטער האט ער געזאגט, אז פון קאזימיערזש לעוואנדאווסקי. ווען מ'האט אדורכגעפיהרט ביי לעוואנדאווסקין א רעוויזיע האט מען ביי איהם געפונען א גוט איינגעארדענט פאבריקעל פון פאלשע פינף-זלאטי-באנקנאטען. לעוואנדאווסקי האט זיך מודה געווען און מיט איהם צוזאמען איז אויך ארעסטירט געווארען יוזעף סאבטשאק.

מ'האט אויך געמאכט א רעוויזיע ביי לעוואנדאווסקיס פאטער מ'האט איהם אבער נישט געטראפען אינדערהיים. ווען מ'איז אוועק אין בעקעריי וואו ער האט געארבייט, האט מען איהם געטראפען ביים פערניכטען פאלשע פינף-זלאטי-באנקנאטען ווי עס האט זיך ארויסגעשטעלט האט לעוואנדאווסקיס א שכנטע צעציליא קאלינאסקא געזעהן אז מען זוכט לעוואנדאווסקין און האט איהם וועגען דעם מיטגעטיילט. מ'האט זיי ביידען ארעסטירט, נעכטען זענען זיי אלע געמשפט געווארען אין היגען קרייז-געריכט. דאס געריכט האט כעארדענט אדורכצופיהרען א פסיכיאטרישע אויספארשונג אינגער קריגער'ן בנוגע וועלכען ס'איז ענטשטאנען א בזויפעל אויב ער איז פסיכיש נארמאל. דער געריכטס ארצט ד"ר הורוויץ האט פעסטגעשטעלט אז ער איז געזונד. ס'זענען אויסגעהערט געווארען 32 עדות. דאס געריכט האט פערמשפט קאזימיערזש לעוואנדאווסקין צו 4 יאהר שווערע טורמע און צו פערלירען אלע רעכט און קאזימיערזש קריגער אויף אנדערהאלבען יאהר אויסבעסערונגס-הויז און צו פערלירען אלע רעכט. אלע איבעריגע זענען בעפרייט געווארען.

צי דארף אזוי האנדלען א דאקטאר?

צו אונז אין רעדאקציע איז געקומען א יונגער מאן און דערצעהלט פאלגענדען אויפרעגענדען פאקט:

אויף קעלמא 49 האט געוואוינט אנ'ארימע פרוי קאליסקא. זי איז געווען קראנק און האט זיך א לענגערע צייט געוויילט, פערקרענקט כמעט אלץ, וואס ס'איז געווען אין שטוב. מיט א צייט צוריק איז זי אוועק אין שפיטאל, אפגעווען דארט א צייט און איז דינסטאג ארויסגעשריבען געווארען פון שפיטאל און געבראכט אהיים. דערוויל איז די פרוי נישט גוט געווארען, עס זעהט אויס, אז ס'זענען אנגעקומען די לעצטע מינוטען פון איהר לעבען. די שכנים ארום האבען זיך געווארפען שאפען הילף און מ'האט צו איהר ארויסגערופען א דאקטאר, א געוויסען ק., וועלכער נעהמט אויף אין א באלוטער פאפולערער לעזשניצע. דער דאקטאר איז געקומען און דערזעהענדיג אז אין שטוב פייפט דער דלות, אין אלע עקען, האט ער קודם כל פערלאנגט אז מען זאל איהם בעצאהלען פאר זיין וויזיט פאראויס און האט אפגעשאצט דעם וויזיט אויף 25 זל. צווישען די שכנים איז געווארען א מהומה, זיי האבען געהאט אנגעגרייט צעהן זל. אבער ווי לאזט מען א מענש אויסגעהן? או ביי פיל פון זיי האט געלעבט די האפנונג אז דער דאקטאר וועט דאך עפעס העלפען, וועט ראטעווען די שווער קראנקע פרוי.

און דער דאקטאר האט זיך אוועקגעשטעלט ביים טיר און געווארט ביז די שכנים ארום האבען צווישען זיך צוזאמענגעקליבען נאך... 2 זל. און בעקומען בעצאהלט פאראויס פאר'ן וויזיט 12 זל. ערשט דאן איז ער צוגעגאנגען צו "ערטיילען הילף" דער קראנקער.

דאקטאר ק. איז ווי אלע אנדערע דאקטוירים נישט קיין מלאך און האט קיין יאהרען דער פרוי נישט געקענט צו געבן, ווען זי האט שוין געגוססט. די פרוי איז טאקע געשטארבען, אבער ביי די שכנים איז געבליבען א כעדרוס ווי קען עס א דאקטאר זיין אזוי געמיין און ברוטאל? ווי קען ער עס צוזעהן, ווי מ'זאמעלט צווישען די שכנים צו צעהן גראשען כדי איהם צו בעצאהלען פאר זיין וויזיט נישט 10 נאר דווקא 12 זלאטעס?

מיר פערשטעהען, אז א דאקטאר איז נישט קיין ספעציעלער וואוילטעטער, און זיין מעדיצינישע פראקטיק איז דער איינציגער קוואל פון זיין הכנסה אבער די פארם פאסט זיך נישט פאר קיין פארשטעהער פון אן אינטעליגענטער פראפעסיע, וואס האט צו טון מיט מענשליכען לעבען און געזונט.

אגב איז אינטערעסאנט צו בעמערקען, אז בנוגע דעם ד"ר ק. איז עס נישט דער ערשטער פאל, מיט וועלכען ארימע מענשען קומען צו אונז אין רעדאקציע זיך בעקלאגען.

אפגעשאצט די געריכטס-אויפזיכט פון דער פירמע לעווענבערג

טעגליכע כראניק פון האנדעלס-געריכט

אין נאוועמבער 1930 האט זיך די פירמע הערש לעווענבערג געווענדעט אין געריכט וועגען פראלאנגירען איהר די צאהלונגען. די בילאנס האט זיך געשלאסען מיט די סומע 298.000 זל. מיט אנ'אקטיוו פון 240,000 זל. דאס געריכט האט ערטיילט א פראלאנגאציע פון די צאהלונגען אויף 3 חדשים און שפעטער 2 מאל עס פראלאנגירט יעדעס מאל אויף פרישע 3 חדשים. נאכ'ן אפלויף פון דעם לעצטען פראלאנגאציע-טערמין האט דאס געריכט די געריכטס-אויפזיכט און די צאהלונגס-פראלאנגאציע אפגעשאפט.

די פירמע "טעקסטיל-בוים און מאלעוואנטשיק" האט בשעתו זיך געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיילען איהר א פראלאנגאציע פון די צאהלונגען, איצט האט די פירמע די ביטע צוריקגעצויגען.

הלוואות פאר קאמונאלע פערבאנדען

(2) נעכטען האט דער מאגיסטראט דערהאלטען פון אינערן-מיניסטעריום א צירקולאר וועגען שטיצע פאר קאמונאלע פערבאנדען פון קאמונאלען הלוואה - אונטערשטיצונג - פאנד. אינ'ם צירקולאר ווערט אויפגעקלערט אז די הלוואות וועלען ערטיילט ווערען נאר יענע קאמונאלע פערבאנדען, וואס זייערע הכנסות קענען נישט צו דעקען זייערע אויסגאבען נישט צוליב זייער שולד (למשל ווען עס פליסען נישט איין די פאראויסגעזעהענע הכנסות א.א.וו.)

היינטיגעס יאהר וועט די זיצונג פון דער קאמיסיע אויף צו פערטיילען די הלוואות פארקומען אין מערץ אויף דער זיצונג וועלען בעטראכט ווערען די יווענדונגען וועגען הלוואות וועלכע וועלען איינפליסען ביז'ן 15-טען פעברואר.

קאליפארניער עפעל זענען שעדלעך פאר'ן געזונט

(2) דער מלוכה-אמט צו פארשען די לעבענס-מיטעל האט פעסטגעשטעלט אז די קאליפארניער עפעל, וואס ווערען אין גרויסע סכומים פערקויפט אין פוילען, טראגען סמנים פון א שטארקען סם-ארשעניק.

אין צפון-אמעריקא זענען פערשפרייט פיל ווערים, וואס שטערען די יגעווייקסען. כדי פון זיי פטור צו ווערען ווערען די בוימער צוזאמען מיט די עפעל בעשפריצט מיט ארשעניק. דער סם געהט נישט אראפ אפילו ווען מ'ווישט אויס, אדער מ'וואשט אפ דעם עפעל.

דער געזונדהייטס-דעפארטאמענט האט בעשלאסען צו פערווערען אין פוילען דעם פערקויף פון די דאזיגע אמעריקאנער (קאליפארניער) עפעל.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 36, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וענערישע קראנקהייטען. מענער - שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 9 – 2 נארמ. און פון 5 – 9 אווענד
פאר דאמען בעזונדערען ווארטע-צימער.

שטראפען פאר נישט ריינקייט

(מ) פאר'ן אנטיסאניטארען צושטאנד פון זייערע הייזער האט די שטעטישע סטאראסטווע לויט'ן פארשלאג פון דער סאניטארער כעמיסיע ביים מאגיסטראט בעשטראפט עטליכע צעהנדליג הויזבעזיצער מיט א געלד-שטראף פון 5 ביז 30 זל. יעדען.

שטעטישע פאגאטאוויע

608 מאל ארויסגערופען אין דעצעמבער

(2) די שטעטישע פאגאטאוויע איז אין דעצעמבער ארויסגערופען געווארען 608 מאל: 429 מאל בייטאג, און 179 מאל פון 9 אווענד ביז 9 פריה ס'זענען געווען 72 פאלען פון איבערפאהרען, 20— מעסער-שטעכעריי, 35 זעלבסטמארדען, 4 פערשאדעס, 13 אפגעבריהט, 9 אהנמאכט פון הונגער, 3 פערסמט פון שכירות, 56 געווארטען און מפל'ען, 7 אנפאלען פון משוגעת א.א.וו.

צוזאמענשטויס פון א טראמוואי מיט א פאסט-אמניבוס

(2) נעכטען אינדערפריה האט אין שטאט געהערשט א געדיכטער נעבעל. אויף אנדזשעיא ביים רוג קאסטשושקי איז צוליב'ן נעבעל א טראמוואי וואגאן נומער 5 ארויף אויף א פאסט-אמניבוס. דער שטויס איז געווען אזוי שטארק, אז דער פאסט-וואגען איז ארויפגעווארפען געווארען אויפ'ן טראטואר. קיין אומגליק מיט מענשען איז צום גליק נישט געווען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: דאנצער, זגיערזשער 57; גראשקאווסקי, 11. ליסטאפאד 17; גארפיין, פילסודסקי 54; בארטאשעוויטש, פיעטריקאווער 164; רעמבעלינסקי, אנדזשעיא 26; שימאנסקי, פושענד.עלגיאנא 75.

היינט און פאלגענדע טעג!
פילם פאר אלע פעלקער פון דער וועלט, קלאנג-פילם מיטערווערק פון נעגערלעך פון דער מענשהייט אין טרויעריגער סך-הכל פאר דער גאנג-נווערטיגער קולטור און ציוויליזאציע.
רעזשיסירט דורך נאמענ'ען S. Van Dyke שעפער פון פילם "POGANIN" א.נ.
ווייסע שאטענס
שעהנקייט פון דער נאטור, ליבע אין דאס לעבען פון די איינוואוינער פון די פלאמ-ביגע אינזלען פון די דרום-ימים
אין די הויפט-ראלען:
RAQUEL TORES, MONTE BLUE
אויספירן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און אקטואליטעטען פון לאנד
אנהויב אין וואכענטאג 4.30 אבענד, שבת זונטאג און יום-טוב 1 אזייגער בייטאג
פאפולערע פרייזען.

קלאנג פילם-טעאטער "CASINO"
קלאנג פילם טעאטער "CASINO"
לעצטע 2 טעג! לעצטע 2 טעג!
פון וואגען סאיז נישטא קיין צוריקוועג
ריהרענדע עפאפעע דראמע לויט דער ערצעהלונג פון E. Kisch רעזש. K. Anten
טראגעדיע פון א געשעענדעטער פרוי! די לעצטע שטונדען פון פערמשפט'ן און... פרוי...
אנהויב 4.30 נאכמ., שבת, זונטאג אין יום-טוב - פיהמארגען פארשטעלונגען פון 12 אזייגער אן צו די נידריגסטע פרייזען 75 גר. און 1 זל.

סטרוזשעס ווילען נישט טראגען די פעראנטווארטליכקייט

פאר קינדער וואס האבען נישט קיין אויפזיכט

(2) אין קלאסען־פעראיין פון די הויז־סטרוזשעס איז פארגעקומען א פערזאמלונג. ס'איז מיטגעטיילט געווארען אז אין ווארשא האט דער רעגירונגס־קאמיסאריאט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג אז די סטרוזשעס דארפען אויפמערקזאם זיין אויף די קינדער, אז זיי זאלען זיך נישט שפילען אין די ערטער, וואו ס'קומט פאר א שטארקערע בעוועגונג, און אז פאר אומגליקספאלען וועלען פעראנטווארטליך זיין די סטרוזשעס. אזא פעראָרדנונג זאל אויך ערשיינען אין לאדז. אין צוזאמענהאנג דערמיט האט זיך אנטוויקעלט א הייסער ויכוח, די רעדנער האבען אנגעוויזען אז זיי זענען א גאנצען טאג פערנומען ביי זייערע בעשעפטיגונגען ארום הויז און קענען נישט טראגען די פעראנטווארטליכקייט פאר קינדער, וועלכע פאדערען א בעזונדערע אויפזיכט.

די פערזאמלונג האט אנגענומען א פראטעסט געגען פראיעקטירטען פלאן פון אזא פעראָרדנונג און בעשלאסען דעם פראטעסט איבערצוגעבען אין דער שטעטישער סטאראסטווע.

פאר ארײַנפיהרען אין דער וואוינונג דעם עקסמיטירטען

11 בעשולדיגטע צו 1 וואך ארעסט

(2) אויף טאקאזשעווסקע 48 האט געוואוינט מיט זיין פאמיליע פיאטר זאלצ, א ארבייטער, ווען ער איז געווארען ארבייטסלאז, און נישט געצאלט קיין דירה־געלט, האט דער ווירט אנגעפיהרט אויף אים עקסמיסיע און האט זי אויך בעקומען. דעם 8 אויגוסט איז געקומען א קאמארניק און האט אדורכגעפיהרט די עקסמיסיע. א המון פון פערבייגייענדע איז אויפגערעגט געווארען פון'ם בילד, האט גענומען זידלען דעם ווירט און נאכדעם ווי דער קאמארניק איז אוועק האבען זיי מיט געוואלד ארײַנגעטראגען די זאכען אין דער וואוינונג.

די אנגעקומענע פאליציי, האט צוזאמענגעשטעלט א פראטאקאל געגען 11 פערזאן, נעכטען איז פארגעקומען זייער פראצעס. אלע האבען בעקומען צו 1 וואך ארעסט.

צום 70־יעהריגען געבורטס־טאג־יובילעאום פון נחום סאקאלאוו

פייערליכע פערזאמלונג אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

היינט פייערט די ציוניסטישע וועלט און דאס נאציאנאלע יודענטום דעם 70־יעהריגען געבורטס־טאג־יובילעאום פון גרויסען ציוניסטישען פיהרער און שריפטשטעלער, פרעזידענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, נחום סאקאלאוו.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארדענט איין די היגע ציוניסטישע ארגאניזאציע זונטאג, דעם 25 ה. ח., 8.30 אוונט אין איינענעם לאקאל (ציגעלגאס 4) א פייערליכע פערזאמלונג. מיט רעדעס וועגען דער פערזענליכקייט פון סאקאלאוו, זיין שאפען און ציוניסטישער טעטיגקייט וועלען ארויסטרעטען: דעפ. ד"ר ראזענבלאט, ד"ר ירמיהו פרענקעל און ה' משה לימאן.

פייערונגען אין „אהל־יעקב"

צוליב דעם 70־טען געבורטס־טאג פון נחום סאקאלאוו ארדענט איין די שוהל „אהל־יעקב" (גדאנסקא 18) צוויי פייערונגען: א) היינט, פרייטאג, צו קבלת־שבת — א פייערונג פאר דער יוגענד מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר י. פרענקעל. ב) מארגען שבת פריה ביים דאווענען — א פייערליכע תפילה, מיט א רעדע אין דער העברעאישער שפראך וועגען נחום סאקאלאוו, זיין פערזענליכקייט און ווירקען וועט ארויסטרעטען, ה' א. לובאשיצקי.

פון פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען שבת, האלב 7 אוונט קומט פאר אין דער פאלקס־אוניווערזיטעט (צעגעלנ. 4) א פארלעזונג אין דער העברעאישער שפראך פון ה' א. לובאשיצקי אד"ס: „די שעפער פון תלמוד". („יוצרי התלמוד" — 2־טע פארלעזונג). דער איינגאנג איז פריי.

פאר'ן אויפבוי פון ארץ־ישראל

פלענאר־זיצונג פון קרן־היסוד־קאמיטעט

היינטיגע וואך איז פארגעקומען א פלענאר־זיצונג פון היגען קרן־היסוד־קאמיטעט ביי דער אנוועזענהייט פון די אנגעזעהענסטע קה"י־עסקנים, עס איז איבערגעגעבען געווארען א בעריכט פון'ם פערלויף פון דער קרן־היסוד־אקציע וואס האט זיך אנגעהויבען מיט'ן בעזוך פון דיכטער לייב יפה. מיט צופרידענהייט איז פעסטגעשטעלט געווארען דער פערהעלטנישמעסיג גינסטיגער פערלויף פון דער אקציע לטובת דעם אויפבוי־פאנד פון ארץ־ישראל, פאר וועלכער דאס פערשטענדניש איז דאך נישט אפגעשוואכט געווארען, נישט קוקענדיג אויף דעם הערשענדען קריזיס.

די אנוועזענדע קה"י־עסקנים האבען בעשלאסען ווייטער אינטענסיוו מיטצוארבייטען אין קאמפיין לטובת דעם קרן־היסוד, וואס ווערט אנגעפיהרט דורך דעם דעלעגירטען פון קה"י־דירעקטאר ה' אשר קאלאדני פון תל־אביב.

א קאמוניסטישער פראצעס

פערמשפט 3 יוגנדליכע

(2) אברהם שקודניק, 17 יאהר אלט, מרדכי הערשקאוויטש 18 יאהר אלט און רחל בראקמאן זענען געמשפט געווארען פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט. זיי האבען זיך נישט מודה געווען. דאס געריכט האט זיי אלעמען פערמשפט צו 6 חדשים טורמע יעדען.

העלפט א מענשען אין שווערער נויט

א בעוואוסטער פעדאגאג און א בעקאנטע פערזאן אויפ'ן קולטורעלען געביט איז איבער אן אומגליק שוין א לענגערע צייט ארבייטסלאז. ס'איז דא האפנונג, אז צום קומענדען שול־יאהר וועט ער בעקומען זיינע רעכט ווידער צו ארבייטען אין א שולע. דערווייל ליידט זיין פאמיליע און די פערצווייפלונג איז גרויס. מיר ווענדען זיך צו פיהלענדע מענשען בכלל, און צום לעהרער־שטאנד בפרט בייהילפיג זיין די חשובע פאמיליע, די פערצווייפעלטע פרוי טרייסט זיך מיט אלץ אז עס וועט יעדען אומקעהרען ביסלעכווייז, ווען זיין קריטישע צייט וועט אוועק.

די אונטערשטיצונג שיקען ווארשע, „נאש פשעגלאנד" פאר דער פאמיליע פון לעהרער „ר.".

דער נייער פראנט אין ציוניזם

בעריכטס־פערזאמלונג פון דער לעצטער אקציאנס־קאמיטעט־זיצונג אין לאנדאן.

„התאחדות" אין לאדז ארדענט איין מארגען שבת, 8 אוו. א בעריכטס־פערזאמלונג פון דער לעצטער סעסיע פון אקציאנס־קאמיטעט־זיצונג אין לאנדאן. ס'וועט רעפערירען דער מיטגליד פון אקציאנס־קאמיטעט, וועלכער איז ערשט איצט צוריקגעקומען פון לאנדאן, ד"ר אריה טארטאקאווער.

אויטאבוס ארײַנגעפאלען אין א גרוב

7 פאסאזשירען פערוואונדעט

(א) נעכטען אינדערפריה איז אויף דעם שאסיי פאדעמביץ—לענטשיץ פארגעקומען א קאטאסטראפע מיט אן אויטאבוס. ווען דער אויטאבוס וואס איז געגאנגען פון טורעק האט זיך געפונען 3 קילאמעטער הינטער פאדעמביץ איז אים אנטקעגענגעקומען אן אויטאבוס פון לענטשיץ, דער שאפער שמעטאנסקי האט געוואלט אפטרעטען דעם וועג און איז ארײַנגעפאלען אין גרוב. אלע 7 פאסאזשירען זענען פערוואונדעט געווארען פון זיי איז אויגוסטינא יוסט פון לאדז (פשעגדזעלניאנא 95) — שווער. זי איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל פון שוו. יוזעף אין לאדז. דער אויטאבוס איז בעשעדיגט געווארען.

קאנפיסקירט געשמוגעלטע פיש

(א) נעכטען ביינאכט האט די פאליציי אין זשאביעניץ פערהאלטען א לאסט־אויטא מיט פיש וואס איז געשמוגעלט געווארען פון דאנציג. דער טראנספארט, וואס איז בעשטאנען פון צוואנציג קאסטענס אפגעשטאטעטע פיש געהערט צו ישראל קרויזע און וואלף לובאכינסקי, די פיש וואס האבען די ווערט פון פינף טויזענד זלאטעס זענען קאנפיסקירט געווארען.

געשאפען א געזעלשאפטליכער קאמיטעט

לכבוד דעם יובילעאום פון שלום אש

מיטוואך איז פארגעקומען א בעראטונג פון אנגעזעהענע ליטעראריש־געזעלשאפטליכע פערזענליכקייטען און עס איז גענומען געווארען די פראגע וועגען אז אין לאדז אין דער נאהענטסטער צייט א גרויסע פייערונג לכבוד דעם יובילעאום פון בעריהמטען יודישען שריפטשטעלער שלום אש.

עס איז אויך פעסטגעשטעלט געווארען דאס פראגראם פון דער פייערונג, וועלכע וועט פערוואנדעלט ווערען אין א גרויסען יום־טוב פאר דער יודישער ליטעראטור.

אויף דער בעראטונג איז אויך געוועהלט געווארען א יובילעאום־קאמיטעט אין וועלכען עס געהען ארײַן די אנגעזעהענסטע פערזענליכקייטען פון אונזער שטאט.

וועגען הײלען יודישע קראנקע

אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל אויפ'ן חשבון פון מאגיסטראט

(א בריף אין רעדאקציע)

געעהרטע רעדאקציע!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ארטיקעל אונטער'ן נאמען „ווער דערמעגליכט דאס הײלען פון יודען אין פאזנאנסקיס שפיטאל", וואס האט זיך בעוויזען אין אייער צייטונג „נייער פאלקסבלאט", דעם 20. ה. ח. בעט איך צו פערעפענטליכען כדי צו בעקומען פאקטישע גלייכשטעלונג:

דער מחבר פון ארטיקעל בעהויפטעט, אז פאר א קראנקען יוד, וועלכער הײלט זיך אויפ'ן חשבון פון דער שטאט, איז כמעט אוממעגליך ארײַנצובעקומען זיך אין פאזנאנסקיס שפיטאל.

די זאך שטעלט זיך פאר א ביסעל אנדערש: דער מאגיסטראט האט אין בודזשעט א סומע אויף צו דעקען די הייל־קאסטען אין פאזנאנסקיס שפיטאל פאר א בעשטימטע צאהל קראנקע.

פאר דעם פריהערדיגען מאגיסטראט האט די דאזיגע צאהל בעטראגען 30 בעטלעך. פאר אונזער קאדענץ איז, אין צוזאמענהאנג מיט די שטרעבונג צו פערגרעסערען בכלל די צאהל שפיטאל־בעטלעך און מיט דער פאקטישער פערגרעסערונג פאר דער גאנצער שטאט אויף 350 בעטלעך, אויך פערגרעסערט די צאהל בעטלעך, מיט וועלכע דער מאגיסטראט דיספאנירט אין פאזנאנסקיס שפיטאל. אנשטאט די פריהערדיגע צאהל 30, האלט איצט א אויס דער מאגיסטראט אין דעמזעלבען שפיטאל 60 בעטלעך. אנטשפרעכענד צו דעם איז אויך פערגרעסערט געווארען דער בודזשעט.

די צאהל קראנקע, וועלכע זענען געשיקט געווארען דורכ'ן מאגיסטראט אין פאזנאנסקיס שפיטאל האט אין יאהר 1926 בעטראפען — 555, אין יאהר 1928 — 708, אין יאהר 1929 — 710 און אין יאהר 1930 — ווען לויט דעם מחבר פון ארטיקעל איז פאר א קראנקען יוד אוממעגליך געווארען זיך ארײַנצובעקומען אין דאזיגען שפיטאל— האט די צאהל בעטראפען 920! און 95 פראצענט פון די קראנקע זענען געווען יודען.

אין יאהר 1926 האט דער מאגיסטראט, פאר הײלען קראנקע אין פאזנאנסקיס שפיטאל אויסגעצאהלט א סומע פון 36.500 זל. אין יאהר 1929— 151.356 זל. און אין יאהר 1930 — 213.809 זל.

צוליב די כמעט 100 פראצ. איבערשרייטונג פון דער סומע, וועלכע איז געווען פארויסגעזעהען אין איצטיגען בודזשעט אויף צו הײלען קראנקע אין די פריוואטע שפיטעלער, ווי אויך צוליב דער שווערער פינאנציעלער לאגע פון דער שטאט, וועלכע דערלויבט נישט אויף ווייטערדיגע גרעסערע איבערשרייטונגען, האט דער געזונדהייטס־אמט אין די לעצטע וואכען זיך געזעהן געצוואונגען צו בעגרענעצען דאס שיקען קראנקע אין די פריוואטע שפיטעלער. נאטירליך, האט ער דאס געטאן נאר דארט, וואו די בעגרענעצונג האט נישט געקאנט פעראורזאכען א ווירקליכע ערגערונג פון קראנקען.

דער בעסטער בעווייז דערפון, איז דער פאקט, דאס ביים היינטיגען טאג געפינען זיך אין פאזנאנסקיס שפיטאל 67 קראנקע, וואס הײלען זיך אויפ'ן חשבון פון מאגיסטראט. אנדערש גערעדט, אפילו אין דער שווערסטער צייט ווערען, לערך, א העלפט פון אלע קראנקע אין פאזנאנסקיס שפיטאל, אויסגעהאלטען אויפ'ן חשבון פון מאגיסטראט.

איך מיין, אז די דורך מיר אנגעגעבענע ציפערען, בעווייזען קלאר, אז ס'איז נישטא קיין שום גרונד צו רעדען וועגען, וועלכער עס איז בעגרענעצונג פון יודישע קראנקע אין פאזנאנסקיס שפיטאל.

ביי דעם גרויסען מאנגעל פון שפיטאל־בעטלעך אין לאדז און ביי דער גרויסער צאהל קראנקע, וועלכע נויטיגען זיך אין דער שפיטאל־הײלונג, מוז דער געזונדהייטס־אמט רעגולירען די בעדינגונגען אין די שפיטעלער אזוי, אז די אממייסטע הילפס־בעדערפטיגע זאלען דאס שפיטאל בעקומען, און צוליב דעם קאנען נישט אלע פארלאנגען בעריקזיכטיגט ווערען. אבער דאס איז שוין נישט די שולד פון געזונדהייטס־אמט, נאר פון אונזער אלגעמיינע בעדינגונגען.

ד"ר אל. מארגאליס

(לאווניק פון דער געזונדהייטס־אפטיילונג פון לאדזער מאגיסטראט)

לאדז, דעם 22. יאנואר, 1931.

געשטארבען ארטיסט ציבולסקי

נאך א לענגערער קראנקהייט איז אין ווארשא געשטארבען פון א ראק דער יונגער טאלאנטפולער ארטיסט ציבולסקי. מיט א פאר יאהר צוריק איז ער ארויסגעטרעטען אין „נאנג" און האט געהאט גרויס ערפאלג רעפרעזענטירענדיג זיך אלס זעהר אינטעליגענטער און פעהיגער ארטיסט. ציבולסקי איז קוים אלט געווען 36 יאהר.

„ווי מ'ראוף זיך דערנעהרען"

(ס) מארגען 10.45 פריה וועט אין זאל פון קינא „ראי" (באלוטער מארק 5) ד"ר אוריסאן האלטען א פארלעזונג אויף יודיש א.ד.ט. ווי אזוי דארף מען זיך דערנעהרען". דער ארײַנגאנג איז פריי.

טורנ־און ספארט־פעסט פון „מארגענשטערן"

קומט פאר דעם קומענדיגען פרייטאג אין פילהארמאניע־זאל

די ארבייטער־ספארט־געזעלשאפט „מארגענשטערן" גרייט איצט צו א גרויסען ווינטער טורנ־ און ספארט־פעסט. אין דעם פעסט, וועלכער קומט פאר דעם קומענדיגען פרייטאג אוונט אין פילהארמאניע־זאל וועלען זיך בעטייליגען אלע ספארט־גרופען פון „מארגענשטערן", מענער און פרויען.

די אינסטרוקטארען גיבען זיך די מיה, אז דער ווינטער־פעסט זאל אויספאלען, וואס אימפאזאנטער און זאל פערשאפען א נחת־רוח אלע פריינד פון פיזישער דערציהונג.

ס'רעדעל דרייט זיך...

היינט פרעמיערע אין „ארטס"

היינט גיט „ארטס" זיין פירטע פרעמיערע אין היינטיגען סעזאן. די ענטוויקלונג פון דעם דאזיגען טעאטער בעווייזט און גיט די זיכערקייט, אז דאס איצטיגע פראגראם וועט איבערשטייגען די דריי בידאיצטיגע פראגראמען אין אלע הינזיכטען. די טעקסטען זענען געשריבען פון בראדערזאן, טונקעלען און אווע־טשענקא. די דעקאראציעס און קאסטיומען האט ווייטער צוגעשטעלט יצחק ברוינער, מוזיק ה' רובין.

היינט ווערט געשפילט 2 מאל: 7.45 און 9.45 אוונט. שבת 3 מאל: 4, 7.45 און 9.45 אוונט.

חיה'לע גראבערס לעצטער קאנצערט

פרי 2 איינאקטערס „נאך קבורה" און „מוסר"

דער לעצטער קאנצערט פון דער קינסטלערין חיה'לע גראבער האט ארויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס ביי דער גאנצער יודישער פארשטעגשריטענער בעפעלקערונג. דאס גאנץ נייע פראגראם פון'ם קאנצערט, וואס בעשטעהט אין דער ערשטער רייה פון פרי'ס איינאקטערס „נאך קבורה" און „מוסר". די פון נייע פאלקס־בילדער, געזאנגען לידער און נייע חסידישע נגונים ווערט ערוואַרט מיט דער גרעסטער שפאנונג דורך די צאל, וועלכע האבען בעוואונדערט די דאזיגע אונגעהויערע קינסט הנאה ביי איהרע ערשטע קאנצערטען.

היינט — „די גאלדגרעבער" צום 30 מאל

פאסט ערע פארשטעלונג אין „הזמיר"

היינט ווערט געשפילט צום דרייסיגסטען מאל די אויסגעצייכנעטע שלום־עליכם־קאמעדיע „די גאלדגרעבער" מארגען שבת און זונטאג י. ל. פרץ'ס „אין פאליש אויף דער קייט" וועלכע ווערט געשפילט צום פערצענטען און פופצעהנטען מאל.

מארגען דער באל לטובת „אוזדראוויסקא"

אלזא מארגען קומט שוין ענדליך פאר אין פילהארמאניע דער לאנג־ערווארטעטער באל פון „אוזדראוויסקא" ווער ס'וויל פערברענגען א פרעהליכע נאכט און באמת פערבינדען דאס אנגענעהמע מיט'ן נוצליכען זאל געהן מארגען זיך וויילען אויפ'ן מאסקען־באל פון אוזדראוויסקא.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 23 יאנואר

11.58 צייטסיגנאל, טאג־פראגראם, קינא־ און טעאטער־רעפערטואר. 12.10 גראמאפאן־פליטען. 15.50 לעקציע פון פראנצויזיש, 17.10 גראמאפאן־פליטען. 17.40 פארלעזונג פון ווילנא. 17.45 לייכטע מוזיק. 18.45 פערשידענעס. 19.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער., פראגראם אויף מארגען, 19.25 גראמאפאן־פליטען. 19.40 ראדיא־זשורנאל, 19.55 גראמאפאן־פליטען. 20.00 מוזיקאלישער געשפרעך. 20.15 סימפאנישער קאנצערט פון ווארשעווער פילהארמאניע, קאמוניקאטען, 23.00 קאנצערט פון געוואונשענע גראמאפאן־פליטען.

שבת, ד. 24 יאנואר

11.58 צייטסיגנאל. 12.05 גראמאפאן־פליטען 13.15 טאג־פראגראם, קינא־ און טעאטער־רעפערטואר. 15.50 ראדיאטעכנישע פאסט־קעסטעל. 16.15 גראמאפאן־פליטען. 16.30 ארטיסטיש ווינקעלע. 16.25 ווינקעלע פאר יונגע טאלאנטען. 17.15 סקיעקספעדיציעס אין די אלפען. 17.45 קינדער־קאנצערט. 18.45 פערשידענעס. 19.10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, פראגראם אויף מארגען. 19.25 גראמאפאן־פליטען. 19.40 ראדיא־זשורנאל. 19.55 גראמאפאן־פליטען. 20.00 פעליעטאן (וועגען דער צוקונפטיגער מלחמה), 20.15 סיים און אנהויב פון'ם נאוועמבער־אויפשטאנד. 20.30 לייכטע מוזיק. 22.00 פעליעטאן 22.15 שאפען־מוזיק. 22.35 קאמוניקאטען, טאנץ־מוזיק.

מעלדונגען

פון „החלוץ המרכזי" (צעגעלניאנא 4).

שבת, דעם 24 יאנואר ה. י. קומט פאר א שיחת־חברים, רעפ. ח. מארגאליס. אלע חברים־ות ווערען אויפגעפאדערט צו קומען פינקטליך.

דער ועד.

848

חוג „אחדות" של „החלוץ־המרכזי".

שבת, דעם 24. יאנואר, 8 אוונט קומט פאר אן אלגעמיינע שיחת חברים און א רעפעראט פון חבר שעמפעלהאף אד"ס: „די איצטיגע לאגע אין ציוניזם און די חלוצישע עליה". אלע חברים־ות ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען.

די צייטווייליגע הנהגה.

842

קלאנג-פילם-טעאטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.
פון דינסטאג, דעם 20 טען ביז מאנטאג, דעם 26-טען
יאנואר אייגנשליסליך מעכטיגער קינא-ווערק אין וואָרט-געזאַנג
„דער פערעטער"
מיט RYSZARD DIX אין דער הויפט-ראָלע.
אויסערן פּראָגראַם: א קלאנג-צוגאבע.
נעקסטער פּראָגראַם: נײַכסטער פּראָגראַם:
„דער געפערליכער ראָמאַנס"
אין די הויפט-ראָלען:
Bogusław Samborski i Betty Amann.
אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום טוב 3.30 נ"מ

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
אן סנסאַציאָנעל-מייסטערווערק!
פילם וואס ענציקט! פילם וואס איבעראשט!
ליבעס-שעפטשען פון דער נאכט
דראמע פון הערצער אין גרויסע ליידענשאפטען לויט דער אויס-געצייכנטער נאָוועלע פון Guido Kreutzer, רעזשי פון Wiktor Jansen מיט באַקאַנטען אייראָפּעישן רעזשיסער
די הויפט-ראָלן קרעאירט:
Jan Stüwe, Lil Dagower, Aleksander Murski
עקסטרע גרויסער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי
אנהויב פון די סעאנסן: אין וואָך טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום טוב — 12 אזייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בהייצט.

ווייכטיג נייעס!
פערקויף פון פערשידענע רעשטלעך
פאפעלין, באטיסט, ליוועגד, מושלין, נאנסוק א. א. וו.
אויף מעטער און אויף וואג
צו קאנקורענץ-פרייזען
מ. לאנדסבערג
לאדז, ציגעל-גאס 59, פראנט, 1. שט.

בעקאנטמאכונג.
נייער קאנצערט-זאל, 3 פראמענאדע 3
נאך א גרינדליכן רעמאנט ווערט דער זאל פערדינגען אויף חתונות, בעלער, ראוטן און אנ-דערע פערוויילונגען מיט נייע געזעלשאַפט, וואס ווערט געבויט. אלעס צו ביליגע פרייזן.
צו ערפאהרען פראמענאדע 3
ביי ח. ימאוויטש.

זאלען אלע
! טריקאטאזש-סוחרים !
וויסען!
צוליב ענדע סעזאן פערקויף איך מיט 25% ביליגער, ווי איבעראל אויף קלאנע אלע סארטען טריקאטאזשען.
מיטוואך און דאנערשטאג יעדע וואך קומט פאר א ספעציעלער ענגרא-פערקויף.
מיט אכטונג ה. קאסאוויסקי
29 נאוואמיעיסקא 29
געדענקט דעם אדרעס! טעל. 220-41.

44 ווייכטיג פאר מחותנים! 44
קויפט נישט קיין
מעבעל בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 162 56
נאר ביי מיר קענט איהר קריגען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
44 ביטע: כוויף איך גארניטורען, טישען, דיוואנען, פאטעלען א. א. וו. קומט און איבערצייגט אייך! 44

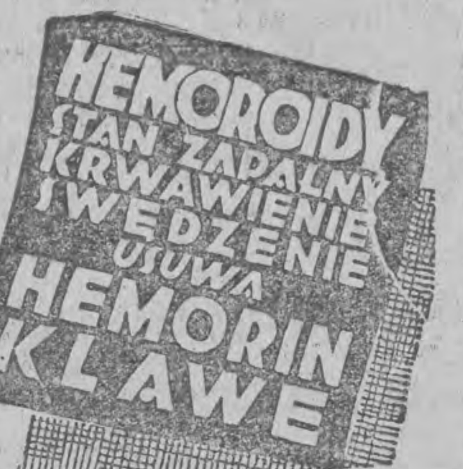

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
נאשטשינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיר נאז האלז, אויערען	4½ – 3½
ד"ר הערמאנאוו אונטערזוכונג	4½–3 11–9
ד"ר ווייסמאן אונערליכע קרענקהייטען	2 12
ד"ר ביבערנאל הויט און מענער קרענקהייטען	12½ 11½
ד"ר שפירונאלד נערווען און יאפאני עבר	2 1
ד"ר נאררבלאט אינערע-קרענקען	1½ – 12½
ד"ר חיים כירורגישע קרענקהייטען	3 – 9
ד"ר שמערלאוסקי פרויען-און געבורטס-הילף	1½ – 12½

ווייכטיג: אין דער לעטשניצע איז אויך פאראן רענטגען-אינסטיטוט.
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאזשינסקי: טאראפאלסקי
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציין, קראנען, פאמבעס א.א.וו.
די לעטשניצע איז אפען אויך זונטאג

צוליב עס איז וואסער,
ביז איר דעם שמוציגסטן אנצוג
און דו ווערסט האבען
א נייעם אנצוג

„MITOL"
איז א כשיר-מאכער
דאס איז
א כעמישע וועשעריי
ביי זיך אין דערהיים!
פרייז פון 1 שאכטעל 1.50 זל. צו בעקומען איבעראל.
גענעראל-פערטרעטער י. יאנאווסקי, שקלנא 33.

די בעוואוסטע מעכאנישע שלאסעריי
J. REDER
קאנסטאנטינער 11/13 (רוג זאכאדניא)
נעהמט אן אלערליי שלאסער-ארבייטען, ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען געגען דויערהאפטע גאראנטיע און צו מעסיגע פרייזען.
בעמערקונג: פאר האנדווערקער – ראבאט.

KLINIKA POŁOŻNICZO-GINEKOL.
D-ra med. S. Druebina
6-go Sierpnia 15/17, tel. 153-10
פרייז פון א געבורט מיט ערצטליכער אויפזיכט
און 10-טעגיגער אופענטהאלט אין דער I-טער קלאס 350 זל.
אויף דער II-טער קלאס 250 זל
ביי יעדען געבורט איז אנוועזנד ד"ר דרובין.

וואכענעריז כירורגישע קליניק
„SANATO"
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראיש
עמפפאנגס שטונדן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שטונדן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

לעהרער
גיטע פעדאגאגיש ערפאהרונג ערטיילט אינטענסיווע פאר עקזאמען אין פויליש און יודיש אין דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזן
לאסמאן בושען נער 15

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 72-134
נעמט אן פון 2-3 נאכמ און פון 7½-9 אווענד.

Bielizna Szanownej Pani pod mikroskopem!
Niszczenie bielizny przez używanie chemicznych środków do bielenia i ostrych mydeł nie da się nigdy spostrzec natychmiast. W tem właśnie leży niebezpieczeństwo, że zapóźno już jest wtedy, gdy się staje przed rzeczywistością odniesionej szkody. Naukowe doświadczenia wykazały, że bielizna prana tylko tem łagodnem i glicerynę zawierającem mydłem „Kollontay" znak ochronny „pralka" trzyma 3—4 razy tak długo. Czy możecie, Szanowne Panie, ocenić skład chemiczny środka do prania? Nie! Czy zarvzykowalybyście myć się takim środkiem? — Napewno nie! Natomiast łagodnej podobnej do kremu piany mydła „Kollantay z pralką" możecie, Szanowe Panie, bez obawy używać nietylko do pielęgnacji ciała, ale nawet do mycia dzieci. I to właśnie przemawia za niezrównaną jakością mydła „Kollontay z pralką".
Mydło Kollontay
z pralką
171.
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlič, Łódź, Południowa 86.

Zawiadomienie.
Pierwszorzędny
ZAKŁAD FRYZJERSKI
przy ul. POMORRSKIEJ 3

zawiadamia Sz. klijentelę, iż z dniem 21-go Stycznia r. b. rozpoczął swą pracę w salonie damskim pracownik Firmy Kupki p. Tiszel.
Polecam się łask. względom Sz. klijenteli, pozostaję
Z poważaniem A. Ornstein.
UWAGA: Z powodu kryzysu ceny znacznie zniżone.

MIESZANKI ZIÓŁ LECZNICZYCH
według przepisu prof. Jana Muszyńskiego
polecają w swej aptece Dr. fil. Mag. farm.
A. RYCHTER i B. ŁOBODA
Łódź, ul. 11 Listopada 86, tel. 191-36.

נייעס! „NIREX"
מאכט דויערהאפטיג די קאנטען פון מענער הויזען.
ערשפארט די נייע וועדינקעס פון שטענדיגען פרעסען.
איז אונענטבעהרליך פאר יעדען מאן.
פרייז פון א שאכטעל „NIREX" 1 זל. צו בעקומען איבעראל.
גענעראל-פערטרעטער: י. יאנאווסקי, שקלנא 33.

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילע פאר מענער ווי פאר און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער הינקעל-בראך ווערט ווערט אזוי ווי א פינישען-טאפ, איינמאל אזוי ווי א וואסער-טאפ און עס פאלט אריין אין דעם כוס, און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע הילף-באנדאזשען אויסגעצייכנט נאך יעדער גרויסע פראקטיק מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דעם דאזיגען פראפעסאר-דאקטאר בריכטונג בעוויזען זיכער דעם שענסטען און געפערליכסטען

בראך. אויך פאר הויקערס געמאכטע מיט הייל-באנדאזשען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאט-פיס ספעציעלע אינלאגען אין די שיך. מינסטליכע גלידער פיס און הענט, ווערטע זאכען פאר די גרעסטע קראנקע ארדערן.
ערפאנגעס פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענט.
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter
בעמערקונג: דאס ערווערבענע ערפאהרונג פון די קראנקע איז אנגעבייגנג וועלכע ריכטיגע האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנויש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר ב. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע. מיר בעהאלט אויך אן סערטיפיקאטען פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.
רעכטיג דריק איך אוים דעם בעסטען דאנק דעם הערן ד"ר. י. ראפאפארט. מעט. פאר ברוך, הקלכער נעמט אן אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 טעל. 22-177 ווראם פארם פאר זיין גוטהארציגקייט פערלעגען מיר א גוטענעם הייל-באנדאזש לויט זיין מעטאדע האב געליטען אויף בראך 20 יאהר און א דאנק איהם בין איך היינט געראטעוועט אזוי, אז כ'קען איהם נערען אנגעצייגען הכם עמפפעהלען.
Dr. BERGHOF Arzt.

LUNA

אנהויב פון די סעאנסן 3.30 נאכמ. שבת זונטאג און יום טוב 11 בייטאג. נארמאלע פרייזן פון די פלעצער. אויפן ד"ש די סעאנס פון 1 זל. פאספארטוס און הנחה בילעטן אומגילטיג.

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

פראדוקציע: Metro Goldwyn Meyer ערשטער קלאנג פילם פון קעניג פון די רעזשיסערן CECIL B. de MILLE'A

„דינאמיט"

מעכטיגע דראמע פון מענשליכע ליידנשאפטן, וואס שפילט זיך אפ אין געגנטן פון פראכט און אין די קוילן-גרובן. אין די הויפטראלן:

Conrad Nagel i Kay Johnson

קלאנג-פילם-קינא-טעאטער

GRAND-KINO

אנהייב פון די סעאנסן אין געוו. 4, 6, 8 און 10.15 אווענט. שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג. לעצטער סעאנס 10.15 אוו.

היינט און פאלגענדע טעג! דער לאנג נישט-געזעענע און דער פון שעהנעם געשליכט ערווארטעטער

IWAN PETROWICZ

אין קלאנג-פילם אונטער נאמען:

אנאכט פון שכרות

דראמע פון א דאן-זשואן, וועלכער האט צום ערשטן מאל דערקענט ליבע — אין די הויפט ראלן:

IWAN PETROWICZ, Agnes Hr. Esterhazy i Brita Appelgreen

אויסער'ן פראגראם: „דער פרעהליכער נאיבראדא אלס פליישער קאנקורענט".

נארמאלע פרייזן פון די פלעצער, אויף די פריהמארגען-פארשטעלונגען — פארקלענערטע פרייזן.

Kino-Teatr

Spółdzielnia

40 Sienkiewicza 40

אנהויב פון די סעאנסן אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת זונטאג און יום-טוב 2 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 אווענד און פון 1-טן סעאנס די פרייזן פון אלע פלעצער צו 60 גר. הנחה בילעטן זענען גילטיג אין אלע טעג.

דריי אטראקציאנס-בעמען דריי אטראקציאנס-בעמען

Camilla Horn, John Barrymore i Victor Varkonyi

אין זייער פראכטפולען ערטישען פילם א. נ.:

„דער קעניג פון די בערג"

רעזשיסירט פון גענייאלען Ernest Lubitsch ∴ לויט'ן בעריהמטען ווערק פון Jacób Krzysztof Heer

---

ODEON

פשעיאזד 2

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם א. נ.

מאציסטע-אימפעראטאר

דראמע פון ליבע און קענאציע. אין די הויפטראלן:

Bartolomeo Pagano MACISTE i Helena SANGRO

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

WODEWIL

— גלובנא 1 —

היינט און פאלגענדע טעג! די גרויסע שאמפאנער-קאמעדיע א. נ.

„אולאנער-קעניג"

אין די הויפטראלן: HARRY LIEDTKE i MARJA PAUDLER

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

רעווי-טעאטער

„Dobry Wieczór"

אין איינענעם נייעם לאקאל אויף

קאפערניקא 16, טעלעפאן 184-66

ציפאה" מיט די פארשטעלונגען: 5, 6, 7, 9, 16.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע רעווי-שלאגער-פרעמיערע!

„וויוואט, זאקאפאנע"

נייעסטע פערל פון די רעווי-שלאגערן!

עס נעהמט אנטייל דער ואנצער קינסטלער-אנסאמבל: רענסקא, מ מסקא, ישנצאק, קאזשארסקי, דאמבראווסקי, גראבאווסקי ווי אויך p. MELODYSTOWNA דער ליבלינג פון דער שטאט לאדז ווי אויך די נייע אנגאזשירטע ארטיסטינס

IRENA RÓŻNSKA ארטיסטין פון „Qui Pro Quo" HELENA BORZEWSKA פילם שטערן

קינסטלערישע לייטונג: K. Brzeski רעזשי: M. Dąbrowski קאפעלמייסטער: St. Sternblic דעקאראציעס: St Fraslak

טעגליך 2 פארשטעלונגען: 7.30 און 9.30 אווענד. שבת, זונטאג און יום-טוב 5.30, 7.30 און 9.30 אווענט.

צו דעם בעקוועמלעכקייט פון די פובליקום ווערט דער פארקויף פון בילעטן פארקומען אין „Reklama Polska" פיעטריקאווער 101

קינא-טעאטער

BAJKA

רוג בישוזשינער, פראנטשישקאנער 31

ציפאה" מיט די פארשטעלונגען 1, 6 און 14.

אנהויב טעגליך 5.30 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 4 א זייגער בייטאג. פערזענליכער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ח' ש. בייגעלמאן

-:- דער זאל איז בעהייצט. -:-

גרעסטער הומארפולער פילם-שלאגער! גרעסטער הומארפולער פילם-שלאגער!

דער קעניג פון געלעכטער, דער ליבלינג פון פובליקום

HAROLD LLOYD

אין זיין בעסטער קרעאציע

„פראכט פון געפאהר"

הוראגאן פון געלעכטער! אונגעוועהנליכע איינפאלן! הוראגאן פון געלעכטער!

ERA

קינא פריהער פלארא

זאווישא 22 (באלוט)

פערשטאר מער כיכפ. ארטעטער. דער זאל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! ס'איז אנגעקומען א גאנץ נייע קאפיע!

„עראטיקאן" (EROTIKON)

גרויסע מעכטיגע דראמע פון אנ'עסיזאד פון אנ'אכט-ער פאסירונג

אין די הויפטראלן: **ITA RINA, Charlotte Susa, Olaf Fjord**

אויסער'ן פראגראם: פרעהליכער אמעריקאנער פארס אין 2 אקטן. -:- אנהייב 5 א זייגער נ"מ. שבת און זונטאג 1 א זייגער.

KINO-Teatr

OAZA

10 כראברעגא 10

זגערזשער (85 טעלעפאן 216-40

גרויסע ערטישע דראמע אין דער הויפטראל Norma Talmadge

צוויי גרויסע שלאגער-פילמען!

I

„ברענענדער אויטא"

סענסאציאנעלער פילם אין די הויפטראלן: HARRY PEEL

II

„GOŁĘBICA"

KINO-Teatr

MIRAZ

לימאנאווסקיעגא 37

פריהער „ביראנא") טעלעפאן 149 48

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

I

„די ליבע אין קייטען"

מעכטיגער שלאגער פילם מיט Marion Nixon, George Lewis

II

גראף מאנטע כריסטא

מיט J. ANGELO, LIL DAGOWER, Bernard GOETZKE

קינא טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

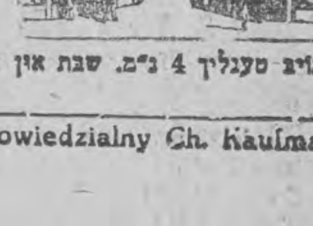

זשעראמסקיעגא 74/76.

(ווינ. קאפערניקא)

אנהויב טעגליך 4 נ"מ. שבת און זונטאג 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אוו.

גרויסער דאפעלטער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער פראגראם!

1) „שלאכט ביי דער סם" מאנומענטאלער און מעכטיגער פילם פון דער וועלט א.נ. שראכט פון דער פאס — און דאס קבר פון סודאנען. דאס דאזיגע פראגראם ביוזט אלע זעהן.

2) „דאז זשאנקעם" מיט ALICE DAY אין דער הויפטראל. די מוזיק און געזאנג צוגעפאסט צום בילד. אונטער דער לייטונג פון משה שידלאצקי. די פרייזן פון די פלעצער זענען נישט געהעכערט

„TRÓJKA" מיט Olga Czechowa i Schlettow :אויסערן פראגראם. הנחה-בילעטן זענען שבת און זונטאג אומגילטיג.

שבת דעם 24 ד.ח. 12 בייטאג און זונטאג 11 פריה פריהמארגען-פארשטעלונגען פאר קינדער און יונגער

ס'ווערט דעמאנסטרירט ווערן די מעכטיגע דראמע „ים-מענש". פרייזן פון פלעצער: פאר קינדער 20 גר. פאר דערוואקסענע 50 גר.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.